

XOCOLATES



ELS MÉS VELLS  
D'ESPANYA

*Casa fundada l'any 1806*

*127 anys d'èxit creixent*



Xocolates des de 1'50 a 4 ptes. els 400 grams

DEMANEU-LOS ARREU



Batent tots els records de l'èxit  
en la temporada 1927-1928

# METRO GOLDWYN MAYER

**MANTÉ** com sempre

**L'HEGEMONIA** cinematogràfica i

**PREPARA** per a la temporada vi-  
nent la més

**REFINADA** selecció de films que  
mai ha estat presentada



la marca "d'élite"





JOAN CRAWFORD

(Atenció de Metro Goldwyn Corporation)

# L'ART I LA LITERATURA ANECDOTICS PER X, Y i Z.



## Mallarmeana

Mallarmé deixava parats els seus comprofessors del Col·legi Rollin, car la seva conversació tenia tanta limpidesa com obscuritat els seus versos. Un dia un professor es decidí a preguntar-li:

—¿Com és, Mallarmé, que quan parleu amb nosaltres us entenem de seguida i, en canvi, quan parleu en vers no us entenem gota?

I Mallarmé contestà, no pas somrient, sinó amb convicció:

—¿Que us imagineu, estimat col·lega, que passo nits i més nits sobre els meus versos perquè després els entengueu de seguida?



## La tradicional distracció del tradicional savi.

El professor Aldermann, de la Universitat de Sydney (Austràlia), desembarcà a Londres el mes passat. Havia fet el viatge per assistir a un Congrés d'Ensenyament. La seva sorpresa devia sobrepassar els límits acostumats en assabentar-se que la data de celebració de l'esmentat Congrés era la de maig de 1929.

## Els "drets" del crític

La collim en un setmanari "parisien et littéraire".

Un crític d'art va a veure un pintor amic seu i li diu: "Demà et portaré un col·leccionista ric. Això bé val alguna cosa: dóna'm tres teles." El pintor acceptà de bon o mal grat i el crític trià les tres teles, la propietat de les quals fou convinguda.

LE COURRIER DE LA PRESSE

"LIT TOUT"

"RENSEIGNE sur TOUT"

CE QUI EST PUBLIÉ  
DANS LES JOURNAUX  
ET PUBLICATIONS  
DE TOUTE NATURE  
ET EN FOURNIT  
LES EXTRAITS SUR  
TOUS SUJETS ET  
PERSONNALITÉS

Ch. DEMOGEOT, Directeur

21, BOULEVARD MONTMARTRE

PARIS (2<sup>e</sup>)



## Avui l'avi ha portat **Ovomaltina**

La joventut creu que el gaudir de bona salut és una cosa ben natural; els vells, en canvi, saben apreciar-la. Però les persones experimentades donen Ovomaltina a llurs fills o a llurs nets; car volen veure'ls sans i forts i ben armats contra les vicissituds de la vida. L'home fort és optimista i estima la vida què és la dot dels qui tenen bona salut.

El nombre de les persones de constitució malaltissa és ben petit, comparativament al d'aquelles al-

tres qui malméten llur salut per una alimentació impròpia o un gènere de vida irregular. "Ens emmetzinem amb melzines cares, per curar-nos amb altres melzines", digué un literat. Si, enlloc d'aixó, preneu Ovomaltina, aquest fortificant natural concentrat a base d'ous, llet, malta i cacau, us permetrà de suportar la vostra tasca diària, per feixuga que sigui sense fatiga, mantindrà l'equilibri de les vostres forces i us preservarà de malalties persistents.

Una tassa

d' **OVOMALTINA**

al desdèjuni

crea sang, múscles i nirvis.

Llaunes de 250 i 500 grams a les farmàcies i drogueries.

Fabricants: Dr. A. Wander, S. A. - BERNA (Suïssa)

L'endemà, el comprador arriba al taller, compra tres teles per 15.000 francs, precisament les tres que havia triat el crític. Així que el col·leccionista marxà, el crític exigí del pintor els 15.000 francs, ja que havien convingut que les teles eren seves...

Fins coneixent els costums de part de la crítica d'art francesa — a sou de marxants especuladors —, cal confessar que la barra progressa.



### *Le Corbusier apella*

Hom sap que el projecte de Palau de les Nacions, del qual és autor Le Corbusier, fou refusat; als *Cahiers d'Art* és trobadora una extensa documentació sobre l'afer.

Actualment, a la Galeria Georges Bernheim de París, l'arquitecte ginebrí apella al jutjament del públic exposant el seu projecte, ensems que apella jurídicament demanant l'anul·lació d'un concurs, segons ell, arbitràriament trucat.

¿Quina jurisdicció, però, pot jutjar la Societat de les Nacions, si aquesta és l'òrgan suprem de la justícia humana?



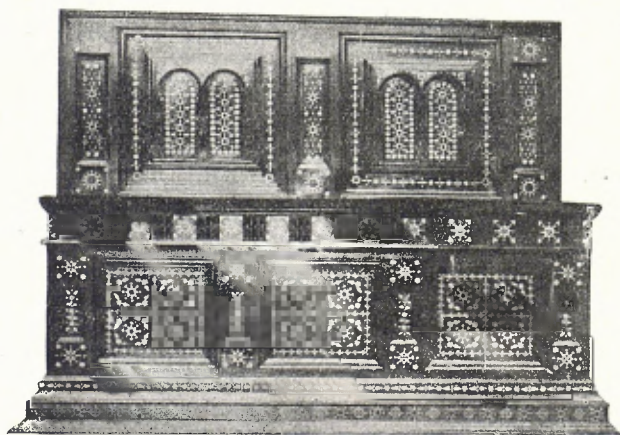
### *Dites de Voltaire*

Planyo l'home aclaparat amb el pes del seu lleure.

Els homes de lletres fan molt de soroll amb llurs petites baralles; la resta del món les ignora o se'n riu.

# G. HOMAR

CANUDA, 4



Mobles - Làmpares - Decoració - Antiguitats

# CAMBRES DE BANY I LLURS ACCESSORIS

BANYERES, LAVABOS, WATERS, BIDETS, DUTXES, AIXETES, ETC.

PREUS REDUITS

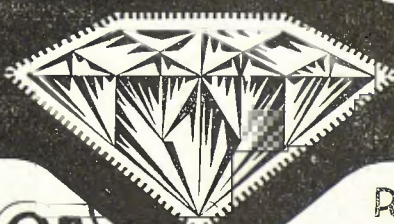
## ENRIC CARDONA

BARCELONA

*Carrer Vergara, 1      Comte Asalto, 39 a 43*

# BRILLANTS

TOTS TAMANYS I QUALITATS



## J. ROCA

RAMBLA DEL  
CENTRE, 33.  
Passatge Bacardi, 2.

CENTRAL  
D'ESPECIFICS  
PELAYO



FARMACIA  
PUJOL I CULLELL


PELAYO, 56 - TEL. 1831 A.



MEDICAMENTS DE TOT ARREU

PULCRITUD EN LA PREPARACIO DE  
RECEPTES - EL MES GRAN ASSORTIT  
D'ESPECIFICS AL MILLOR PREU - ANALISIS  
DE TOTES MENES - SERUMS I VACUNES  
CONSERVATS EN CAMBRA FRIGORIFICA





**LA PINACOTECA  
DE GASPAR ESMATGES**

---

**MARCS I GRAVATS**  
Exposicions permanents

---

**P. GRACIA, 54 - Tel. 5045 A - BARCELONA**

*A punt de sortir el segon número de*

# MONITOR MÈDIC

Conté interessants i actuals treballs mèdics i paramèdics que en fan la revista indispensable a tot metge cultivat.

*Administració: SALA PARÉS, Llibreria, Petritxol, 5  
Redacció: ROGER DE LLÚRIA, 96, pral., 1.<sup>a</sup>*

# ANUNCIANTS



**LA NOVA REVISTA és llegida cada dia més profusament i és exposada i conservada en nombrosos despatxos particulars, oficines i biblioteques.**

**La publicitat del nostre Suplement és la més distingida i eficaç de les publicitats.**

M O B L E S

B U S Q U E T S

D E C O R A C I Ó

PASSEIG DE GRACIA, 36 - BARCELONA

# SALA PARÉS

ESTABLIMENTS MARAGALL

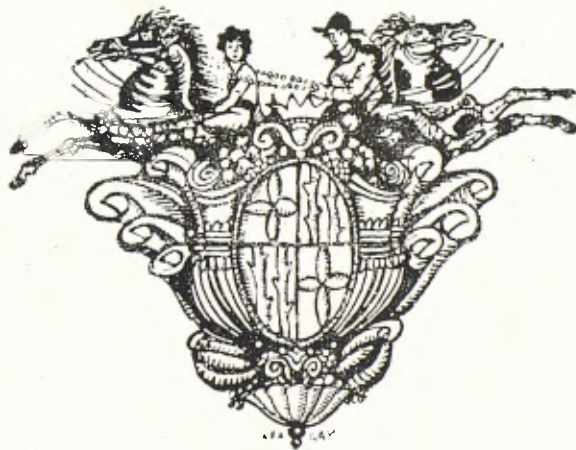
EXPOSICIONS D'ART

PRESENTS  
LLIBRES



MOTLLURES  
MARCS

Petritxol, 5 — BARCELONA -- Tel. 3523 A.



JAUME MERCADÉ  
JOIER

BARCELONA

Passeig de Gràcia, 46      Telèfon 1373 A

# BADRINAS

## MOBLES MODERNS



**Agencament d'habitacions**  
**Ceràmia : Catifes : Vidres**  
**Teles estampades**  
**Porcellanes**



**DIAGONAL, 460 - BARCELONA**  
TELÈFON G. 1679 (ENTRE P. DE GRÀCIA I R. DE CATALUNYA)  
Tallers: Neptú, 2 i Dr. Rizal, 36 (G.)

# LA NOVA REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL DE LITERATURA I D'ART

---

---

## PÀGINES ANTOLÒGIQUES

### CHESTERTON I LA PARADOXA (\*)

*SI un home que mai no ha estat en contacte amb la literatura anglesa llegeix Bernard Shaw i després Chesterton, trobarà que tots dos autors pertanyen a la mateixa escola. I és que hi ha un gust a dir les veritats en forma de paradoxa — és a dir, a dir les veritats fent veure que són mentida —, que és comú a Bernard Shaw, a Chesterton i, en general, a la manera d'ésser dels anglesos. Dintre d'aquest caràcter exterior semblant, Bernard Shaw i Chesterton són dues personalitats absolutament divergents, en vàlua i procediments estètics i en tonalitat ideològica fonamental.*

*...Estrènyer les línees d'una teoria fins a concretar tota la seva significació en un exemple, és legítim. Nietzsche deia que la força d'un pensador es mesura per la seva capacitat de posar un exemple.*

(\*) El malaguanyat Crexells era un admirador de Chesterton, "al qual (escribí un dia) uns quants entusiastes ens esforcem a popularitzar a Catalunya". Les pàgines que publiquem avui són fragments de diversos articles apareguts, l'hivern de 1924-25, a *La Publicitat*. — L. N. R.

Els anglesos, en general, són mestres en l'art de tractar les coses més transcendents per mitjà d'exemples molt concrets i sovint amb una punta de grotesc o de paradoxal. Això és una mena de "tic" nacional que de moment sobta i després sedueix. Cal, però, discriminar. Un exemple viu i concret pot il·lustrar una concepció profunda o una concepció banal. Una paradoxa d'Oscar Wilde serveix per il·lustrar generalment una concepció banal. Una paradoxa de Chesterton o de Bernard Shaw — tan diferents altrament un de l'altre — té generalment una significació profunda.

Quan Chesterton en la seva polèmica amb els eugenistes diu que aquests en rigor volen el matrimoni per la policia, no fa res més que presentar una profunda objecció contra l'eugènica concretant humorísticament en la imatge del policia fent casaments, la intervenció humiliant de l'Estat amb tots els seus límits en un afer que deixat a mans de particulars ha donat fins ara excel·lents resultats.

Les tesis de Chesterton són les tesis de l'home corrent. La paradoxa de Chesterton és el "looping the loop" de la paradoxa. És la paradoxa al servei del sentit comú. Chesterton defensa la tradició, el catolicisme, l'agremiació, la llibertat i la cervesa amb arguments trets del sentit comú. La paradoxa és la seva manera particular de fer-se escoltar.

Hi ha un llibre de Chesterton fort i rigorós d'exposició, com difícilment existeix un altre llibre modern, que es diu: L'eugènica i altres mals. És un atac contra l'eugènica dut amb una abundància de paradoxes colpidora. Doncs bé: ni la tesi ni la línia d'argumentació no s'aparten mai d'un sentit comú perfectament sà i normal, excepte quan descobreix en el raonament dels adversaris faltes elementals de lògica. Allí trobareu la demència de l'hysterion proteron i de l'Addicto simpliciter ad dictum secundum quid de l'eugenista en una forma, és clar, meravellosa d'humor. El llibre, en conjunt, és, o bé la tesi del sentit comú, o la denúncia de fallàcies lògiques de l'adversari. En conjunt, coses que estan ben lluny del gust de la paradoxa per la paradoxa.

Per assabentar el públic no hi ha com recórrer al procediment preferit de Chesterton. Imagineu — no és cap cosa absurda — que un astrònom us vulgui demostrar en nom de l'astronomia que Déu no

*existeix. Un hom pot esperar que acabi i fer-li observar a la fi que l'astronomia és una ciència molt respectable, però que potser pot dir molt poca cosa respecte de l'existència de Déu. Podeu fer l'argumentació tan rigorosa i precisa com vulgueu: no us escoltarà ningú. Però vet aquí el procediment de Chesterton. Tan aviat com l'astrònom comença dient que la distància de la Terra al Sol és de tants milions de quilòmetres, Chesterton diu somrient:*

*—No m'ho crec!*

*I, naturalment, de seguida hi ha bufetades per poder escoltar la discussió de prop.*

*La paradoxa tàctica i la paradoxa del que diu la veritat contra un prejudici fals, són acceptables. El que jo no puc acceptar és la paradoxa destinada a remoure una opinió corrent veritable per la simple raó que la gent l'accepta sense discussió.*

JOAN CREXELLS



J.-F. RÀFOLS

---

---

## PRÒLEG ALS "HERÈTICS"

**A**MB aquest volum comença la publicació en català de les obres de Gilbert K. Chesterton. La força i l'originalitat d'aquest escriptor i el crit que va agafant a tot arreu la seva obra són prou per justificar la seva incorporació a la nostra literatura. No cal dir que tractant-se d'un autor que, amb una mena d'alegre i perillosa pugnacitat, a cada plana dels seus escrits combat per les seves idees, la tasca de realitzar aquesta incorporació pertocava de dret a aquells que estiguessin d'acord, si més no, amb el cos general de les seves doctrines. I no diem a aquells que admiressin les seves qualitats artístiques — que segurament reuneixen un sufragi més nodrit i variat — perquè l'ambició de Chesterton com a escriptor sembla adreçada no tant a que es faci justícia al seu art com a que es faci justícia al seu pensament, no tant a que siguin discutits els seus mètodes com a que sigui discutida la veritat de les seves afirmacions i teories. Segurament al fons del seu cor d'artista hi ha la illusió de produir un efecte estètic, de donar una sensació de bellesa, d'originalitat, de gràcia, d'agilitat. Però quan comenceu a familiaritzar-vos amb la seva obra i us acostumeu a sentir darrera les seves paraules els afectes que les mouen—la vibració de l'entusiasme, l'escarritx de l'indignació—; quan us arribeu a formar de l'autor una imatge moral prou definida per permetre-us d'arriscar la conjectura de si una cosa li serà grata o no; llavors compreneu que hi ha en ell un desig més fort que el desig de plaure, i és el desig de convèncer; i que ell no sacrificaria a tot el conjunt de les seves ambicions estètiques, el més petit dels guanys a aconseguir en la convicció del més humil dels seus lectors.

Per això nosaltres, a l'hora d'oferir a la consideració — a l'admiració o a la disputa — del públic català, la seva obra, trobem que un sentiment de lleialtat envers l'autor i envers el públic ens impedeix de fer-nos enrera a veure què passa, amb una actitud, que resultaria molt moderna, d'espectadors desinteressats; no podem proclamar ni que sigui la nostra admiració per l'escriptor sense pronunciar-nos respecte les seves idees, i ens sentim obligats a definir i precisar la nostra posició que és de global concordància i de general estimació.



En dir, però, que estem d'acord amb Chesterton no volem dir que totes i cada una de les seves afirmacions trobin en el nostre esperit el mateix ressò d'aquiescència, no volem dir que tot en els seus mètodes ens sembli inatacable. Potser ens agradaria de trobar-lo en alguna ocasió menys a mercè de la seva genial facilitat i més cenyit al tema particular de la seva especulació del moment; potser de vegades enyorem en els seus escrits un ordre i una proporció que l'acostarien a la nostra tradició llatina; potser trobem que no totes les seves paradoxes tenen la mateixa valor de veritat i profunditat, que n'hi ha algunes — poques en justícia — on ell és víctima d'un enlluernament colorista o verbal; potser, de tant en tant, diríem que la fuga del seu esperit i el desig de portar a l'últim extrem l'aplicació dels seus principis el decanten un moment fora de camí. Però totes aquestes apreciacions tenen una característica en comú; són aquelles coses, parlant de Chesterton, de les quals no estem massa certs, respecte les quals no tenim aquella seguretat, que és el senyal de la convicció, que d'aquí cinquanta anys les veurem de la mateixa manera. En canvi el volum de tot allò que trobem bell i veritable en l'obra chestertoniana pesa tant en nosaltres, que aquelles reserves de detall no poden destorbar de part nostra un moviment d'adhesió cordial i intel·lectual.

Chesterton és un escriptor d'una gran diversitat exterior, d'una gran unitat interior. La seva producció pren totes les formes literàries: l'assaig, la novella, l'article periodístic, el poema; en el fons tot li serveix per a la mateixa cosa; tot li serveix per fer obra de crítica i exposició d'idees. Mai, ni en les seves obres més genuïnament artístiques, ell no va darrera d'allò que en diuen l'art per l'art. Ell és sempre francament i lleialment tendencios. Això no lleva valor a l'aspecte purament artístic de la seva personalitat literària. Al contrari: les qualitats més directament apreciables del seu estil són les qualitats poètiques: una vívida imaginació, un fort sentiment de la natura, una passió pel color i els contrastos i els jocs violents de claror i ombres. Les seves idees són sovint pastades amb imatges, la seva argumentació és sovint una seqüència d'illustracions. Això crea una certa dificultat a aquells que aspirin a fer-li una justícia total; i és que han d'anar a trobar la seva filosofia a través de la seva poesia. Es pot fer justícia a la seva poesia prescindint del fet que ell és, a la seva manera, un filòsof; però no es pot fer justícia a la seva filosofia sense tenir en compte que ell és també un poeta.

Chesterton és un home d'idees i un escriptor original. La conjunció d'aquests dos fets no ens ha de fer creure que les seves idees siguin noves o que ell vingui a proposar ideals nous a la humanitat. Justament ell troba que el món és ple d'ideals que la gent ha abandonat sense raó perquè no els havia arribat a realitzar prou íntegrament. La seva originalitat no ve, doncs, de proposar-nos ideals molt nous, sinó de demanar-nos el compliment d'ideals molt vells; la seva originalitat ve, essencialment, d'una qualitat peculiar del seu esperit que li fa percebre amb una especial agudesesa allò que hi ha d'inobservat en les coses que ens són familiars; una qualitat que li fa trobar motius de meravella en les coses ordinàries i un dinamisme completament nou en les idees més antigues. Llegint Chesterton us adoneu que el món és ple de coses, d'idees, de fets, de fenòmens físics i morals que nosaltres ens havíem acostumat a esguardar sense atenció perquè dúiem al fons de la nostra consciència una mena de convenciment que ja en coneixíem tot allò que hi ha per conèixer. Però ell les pren pel seu compte; ens les mostra fent-les rodar lleugerament entre les puntes dels seus dits àgils de màgic, i llavors nosaltres hi veiem per primer cop unes belleses i unes esplendors insospitades, com si fossin una gemma que el lapidari acaba de tallar; les clarors del pensament hi brillen d'una manera nova i nosaltres hem de confessar que la nostra visió anterior era pobra tanmateix, tan pobra que moltes vegades havia deixat a fora en cada cas particular allò que era fonamental. I és que Chesterton és refrescador en el millor sentit de la paraula, en aquell sentit en què una cosa vella i que crèiem esbravada i sense virtut ni bellesa es pot tornar a fer aparèixer als nostres ulls amb les gales de la novetat i la vigoria de la juvenesa; de la mateixa manera que un paisatge després d'un xàfec estival ens pot tornar a aparèixer nou i fresc i tendre i enlluernador com deuria ésser a la primera matinada del món.

PAU ROMEVA

(Acabarà)

---

---

## ESTANCES

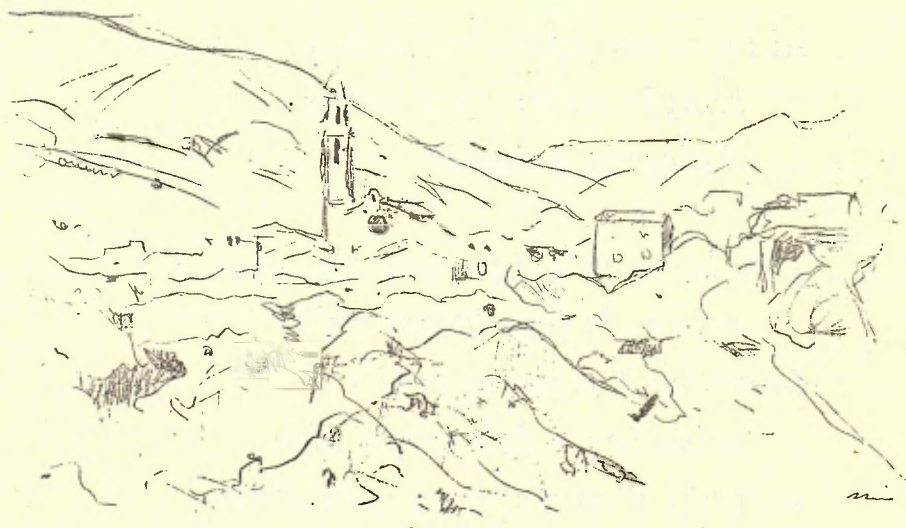
La Fúria adormida.

*DE* quin pensament devorat  
fins a la viva sang  
era tan dolçament vinclat,  
Fúria, ton jove flanc,  
que semblaves dormir després  
d'un amor sense mal  
ni tendresa entristint el bes,  
simple en son pur excés  
d'alegria animal?

¿No ho sabràs, i perquè els meus dits  
sobre els teus lassos rulls  
han lliscat, a penes ardots  
missatgers dels meus ulls,  
sortiràs d'aquest son, com d'un  
silenci del teu foc,  
llebrera del desig profund,  
certa d'un cor a punt,  
mon cor, per al teu joc?

*Talment parlo a una dona, oh nu,  
oh bell Remordiment,  
i et corono de somnis, tu  
que només ets ardent;  
content de sofrir braç a braç  
amb el teu pler més fort,  
i refer-me un somni voraç  
amb el que em deixaràs  
no tocat per la mort.*

CARLES RIBA



J. MIR

## UN CONTISTA ES CONTA



SHERWOOD ANDERSON

La nova literatura nordamericana ha sorprès Europa. Hom creia, amb motius, que de Poe ençà una platitude aclaparadora era el distintiu comú de la literatura dels EE. UU. Tota ella portava l'empremta d'una barreja de moralitat, nascuda del puritanisme dels primers colonitzadors, i d'una invencible confiança en si, que era una prolongació de l'optimisme dels "pioneers".

Un decidit pamfletaire actual, H. L. Mencken, ha escrit: "La manera de plaure el lector americà és proclamar amb accent de convicció no el que és veritat, sinó el que és reconfortant. És allò que hom anomena edificar..." Fins no fa gaire, si un nordamericà s'atrevia a fer algun retret als seus compatriotes, era considerat com infidel a l'esperit del seu país. Però, actualment, els joves escriptors s'han emprès la crítica de les concepcions fonamentals sobre què descansa la vida del país, i l'èxit amb què aquella ha estat rebuda és una prova que han tocat just.

El puritanisme és, per a ells, una actitud convencional en un país on el benestar i la riquesa tenen més importància que enlloc; l'optimisme ha deixat d'ésser un excitant a l'obra constructiva per convertir-se en un orgull del passat i de la puixança material hodierna; la vida nacional ha vessat del monroisme, dogma de l'isolament, cap a descarades intervencions internacionals.

Sherwood Anderson pertany a la classe dels inconformistes, embafats de vacu acontetament, d'optimisme de films que acaben bé i de convencions que no responen ja a cap realitat.

Nasqué a Camden (Ohio), el 13 de setembre de 1876. De família pobra, per guanyar-se la vida féu tots els oficis, fins el de vagabund, si n'és un. S'enrolà a la guerra contra Espanya, però no li arribà l'ocasió de batre's. Provà de fer negocis, obeint un curt temps l'esperit més típicament americà, però se'n fastiguejà aviat. A estones perdudes, escrivia contes durant els lleures que li deixava la seva ocupació de redactor d'anuncis.

La seva fama literària data de 1921, en què *The Dial* li premià un conte. Ha escrit novel·les: *Windy McPherson's Son* (1916), *Marching Men* (1917), *Poor White* (1920), *Many Marriages* (1922), *Dark Laughter* (1925); poemes: *Mid-American Chants* (1918), *A New Testament* (1927); reculls de contes: *Winesburg, Ohio* (1919), *The Triumph of the Egg* (1921), *Horses and Men* (1923); dues obres autobiogràfiques:

*The Notebook* (1926) i *The Storyteller's Story* (1924), de la qual comencem la publicació.

És aquesta una obra curiosa, escrita en un estil — que hem procurat conservar — al qual potser les nostres habituds llatines no s'avenen massa, però que és personallíssim i gairebé característic, en línies generals, dels escriptors nordamericans d'ara. Voldríem també fer remarcar l'entremesclament de viscut i somiat..., però aquesta nota és merament informativa. — L. N. R.

#### NOTA I

**E**N els pobles i els amples camps on s'escolà la meva infantesa, al centre dels Estats Units, no es coneixia la misèria, la misèria tal com la vaig veure i la vaig conèixer més tard en les grans ciutats industrials d'Amèrica.

La meva família era pobra. Però en què consistia la nostra pobresa? El meu pare, un dandy arruïnat originari del Sud, s'havia vist reduït a tenir una petita botiga de baster i, quan aquest negoci va anar a rodar, es va fer pintor de parets, "tinyaire". Pintava cases i granges. Però ell no s'ho deia pas pintor de parets. No li semblava un títol prou vistós i s'ornava amb el de "pintor de lletres". L'era de publicitat universal encara no s'havia obert i no hi havia gaires anuncis per pintar a les parets de la nostra ciutat. Però no per això deixà de seguir lluitant amb tenacitat per la vida superior. Sempre estava a punt de renunciar a pintar la casa d'Alf Mann el carnisser (i això que hi hauria tingut feina un mes sencer) per pintar els rètols d'Alf Granger el forner, sobre les cledes que vorejaven les carreteres.

Això sí que era un pelegrinatge de debò. El pare llogava un cavall i un xarret i sortia amb els tres nois grans. El meu germà gran i el petit de seguida varen mostrar-se experts en l'art de calligrafiar inscripcions; però tant el meu pare com jo érem incapaços de fer anar un pinzell. Heus ací per què jo menava el cavall i ell dirigia les operacions. El pare tenia un amor natural i infantil a dirigir negocis. La tria d'una tanca en una carretera era per ell una qüestió tan important com l'emplaçament d'una ciutat i de les seves fortificacions.

Calia consultar l'amo de la tanca i, si no dava el seu consentiment, encara augmentava l'alegria de la situació. Aleshores ens allunyàvem carretera enllà amb el nostre equipatge i ens amagàvem en algun bosc proper, mentre el pagès reprenia el cultiu del blat de moro. Esperàvem, l'ull viu, els nostres cors de marrec bategant fortament. Era un dia d'estiu, i, amagats en el bosc, sèiem sense dir res sobre el tronc d'un arbre aterrat. Els ocells passaven volant damunt nostre i un esquirolet xerricava. Quin color més delicat d'aventura prenia la nostra empresa — i això que era tan banal!

El pare era tallat per a l'aventura novellesca. La realitat no existia per a ell. Com que no havia tingut mai la sort de viure la seva hora breu i turmentada en una escena més gran, s'afanyava a viure-la tan bé com podia en aquell poble de l'Ohio, estalviador, pròsper, atrafegat a expedir cereals i a fer créixer cols.

El pare magnificava el perill de la nostra situació. "Podria tenir una escapeta", deia assenyant amb el dit el pagès que havia reprès la feina. Mentre ens esperàvem al bosc, de vegades contava algun episodi de la Guerra de Secessió: de quina manera, ell i un company seu s'havien arrossegat dies i nits, exposant llurs vides, a través del territori enemic. "Portàvem missatges", deia, tot aixecant les celles i separant les mans. Aquest gest implicava alguna cosa. "De veres, era qüestió de vida o mort, ni cal dir-ho. El país tenia necessitat de mi, i al

meu intrèpid company i a mi ens havien triat perquè érem els dos homes més decidits de l'exèrcit", heus ací el que volien dir les celles aixecades.

I mentrestant, els meus dos germans, amb els pots de pintura i les bronges a la mà, sortien del bosc i corrien ajupits camps de blat de moro enllà fins a la carretera polsegosa. De pressa i corrent gargotejaven sobre la cleda el nom d'Alf Granger i l'afirmació que era qui coïa el millor pa de tot l'Ohio, i quan tornaven a estar amb nosaltres, ens enfilàvem tots al xarret i passàvem per la carretera davant de la inscripció. El pare em feia deturar el cavall i deia als meus germans, arrugant feroçment les celles: "Veieu, l'*N* està molt malament. Ja torneu a no mirar prim amb les *B*. Ai, Déu meu, ¿no aconseguiré mai que sapigüeu fer anar la bronja?"

Si la nostra família era pobra, en què consistia la seva pobresa? Dúiem la roba esparracada, i el sol i el vent entraven pels forats. A l'hivern no teníem abric, però això només volia dir que corriem en lloc de badoquejar pels carrers. La gent que vol destinar-se a l'art haurien d'entrenar-se a això que en diuen pobresa. L'artista, quan fa el seu debut a la vida amb el confort que dóna la classe mitjana, és gairebé segur que acabarà dins la pell d'un d'aquells rondinaires que sempre es planyen que el públic no els aclami pel carrer.

El noi que no té abric tira el cap endarrea i corre pels carrers, entre les cases el fum de les quals s'enlaira en un clar cel fred, a través dels solars, camps a través. El cel es tapa, vénen les neus, i les mans nues són fredes i es tallen. Són vermelles i endolorides, però al vespre, abans que el marrec s'adormi, la seva mare li frega els penellons amb llard fos.

El llard tebi apaivaga. El tacte dels dits d'una mare és apaivagador. Doncs veieu, tots — pare, mare i fills — tots érem una mena de gent fora de la llei en el nostre país natal, i aquest pensament era apaivagador per a un marrec. És un pensament apaivagador en tots els meus records d'infantesa. No fa gaire, un que és poc o molt parent de la meva família em deia: "Recorda't, ara que ets un autor, que tens una posició respectable per conservar en el món"; i per un instant aquest pensament m'omplí el cor d'orgull.

Després vaig allunyar-me d'aquesta persona prudent per barrejar-me a d'altres persones respectables, i em passaren pel cap, com llampecs, pensaments referents a la dolçor que havia vist brillar en els ulls d'altra gent — mossos de restaurant, menescals, lladres, jugadors o dones que la misèria havia bandejat al marge de la societat. ¿Potser són els respectables els que se m'han mostrat millors i més dolços?

Digui's el que es vulgui, i confesso que els meus peus ben sovint s'han encaminat vers la sòlida respectabilitat, els de la meva família no érem gaire respectables en aquella època.

De bon principi, com que el pare no pagava mai el lloguer, sempre ens tocava de viure en cases embruixades. No hem tingut parió per desembruixar cases. Bruixes velles dalt de cavalls blancs, cadàvers voladors, gemecs, crits, tot això s'acabava tan bon punt ens instal·làvem en una casa embruixada. ¿I quantes vegades, gràcies a aquest talent vinculat a la meva família, no hem viscut de franc mesos i mesos en una casa confortable, i encara fent un gran servei al propietari? És un sistema que recomano als poetes aflagits d'una nombrosa família.

No hi havia mai prou llençols ni flassades, de manera que tres nois hàviem de dormir en el mateix llit. Hi havia una finestra que donava als camps, i a l'hivern, el rei gel la pintava tan bé que el clar de lluna entrava dolç i vagarós en l'habitació. Segurament perquè érem tres en un mateix llit que no teníem por dels "fantasmes".

La mare, era alta i prima i anys enrera havia estat molt bonica. Feia el seu aprenentatge a casa d'uns grangers quan es casà amb el meu pare, el jove dandy improvisor. Tenia sang italiana a les venes i sobre el seu origen planava un cert misteri. Potser no ens capficàrem mai a resoldre'l — potser volíem que restés un misteri. És una cosa tan miraculosament reconfortant pensar en la pròpia mare com en una dona de cutis fosc, bella i bastant misteriosa. Més tard vaig veure la mare d'ella, la meua àvia; però això és una altra història.

Ella, l'ombrívola i misteriosa vella d'abundoses formes de pagesa, amb aquell odi ardent que brillava en el seu ull únic, mereixeria un llibre per a ella tota sola. Era fama que s'havia desempallegat de quatre marits, i, quan vaig conèixer-la, vella i tot com era, semblava capaç de tastar un cinquè marit. Potser algun dia explicaré la història de la vella i del vagabund que provà de robar la granja quan ella hi era tota sola; i diré com, després d'haver-lo reduït a la impotència amb els seus vells punys, es posaren a beure tots dos d'un barril de sidra, i com se n'anaren plegats tot cantant per la carretera — però no ho explicaré pas ara.

La nostra mare tenia uns ulls que eren com bassiols en l'ombra espessa del llinard d'un bosc, però quan s'enfadava i es submergia en un dels seus profunds silencis, hi havia lluïssors dansant sobre els bassiols. Quan enraonava, les seves paraules tenien un seny estrany (amb quina netedat em recordo de certs comentaris seus, sobre la vida, sobre els veïns), però sovint ens imposava a tots per la força dels seus silencis.

Entrava en l'habitació on tres xicots dormien en el mateix llit, portant en una mà un llumet de petroli i en l'altra mà un plat amb llard tebi i fos.

Hi havia tres marrecs en el mateix llit, dos d'ells si fa no fa de la mateixa talla. El tercer era en aquella època un bon jan taciturn. Més tard la seva vida havia d'ésser força estranya. Era un d'aquells que no poden adaptar-se a l'ordre social i, fins que arribà a ésser un home, restà prop dels seus, vivint amb un o altre dels seus germans — sempre llegint llibres, no barallant-se amb ningú.

El més jove dels tres mirava la vida com si n'estigués a una gran distància. Era de la matèria de què són fets els poetes. Quin seny instintiu! Tots l'estimaven, però ningú no podia ajudar-lo en la difícil empresa de viure la seva vida, i els capvespres d'estiu, quan tots tres xicots s'havien acotxat en llur únic llit i els dos més grans es barallaven o feien grans projectes d'existència, ell, estirat al costat d'ells, callava — però de vegades parlava, i les seves paraules arribaven sempre com de lluny. Discutíem, per exemple, de les meravelles de la vida. "Doncs bé, deia ell, és així o aixà. No hi haurà més criatures noves; però no vénen pas com dieu. Jo ho sé com vénen. Vénen com creix el blat de moro. El pare planta la llavor a la terra, i la mare és la terra on es fa la llavor."

Penso en el més petit que jo arribat a més gran — penso en ell arribat a home i silenciós de costum com ho era la mare — penso en ell tal com era abans que desaparegués misteriosament de les nostres vides per no tornar més.

Però ara és al llit amb l'altre germà seu i amb mi. El més gran, aquell que corria a través dels camps de blat de moro per pintar el nom d'Alf Granger en una cleda, ja havia sortit de la nostra vida. Tenia un talent de dibuixant, i un tallador de lloses funeràries, sempre begut i mig boig, se l'endugué al seu poble, on està ara assegut davant un pupitre tot dibuixant projectes de monuments mortuoris. Un colom baixa del cel amb una fulla al bec. Hi ha un àngel agafat a una roca en mig d'una mar desfeta:

*Roc de les edats, obert per rebre'm,  
deixa'm que m'amagui en Tu.*



Els tres xicotots són al llit en l'habitació i no hi ha prou flassades. El vell abric que el pare ja no pot dur està atravesat als peus del llit, i els pares han permès que els tres xicotots es despullin a baix, a la cuina, prop del foc.

El més gran dels nois que resten a casa nostra (sóc jo mateix) s'ha de despullar primer i deixar els vestits ben posats sobre una cadira. La mare no renya per una cosa de tan poca importància. Ella mira a peu dret i en silenci, i el noi fa el que li han dit que faci. Hi ha alguna cosa de la meua àvia en una certa expressió de la qual són capaços els seus ulls. "Fes això si no..." Això és el que diu aquella expressió. Com he provat tota la meua vida, però sense cap èxit, de cultivar aquella mirada pel meu compte!

El xicot s'ha despulat i ha de córrer peus nus, vestit amb la seva camisa de nit, de franella blanca, a través de la casa freda, davant les finestres cobertes de gel, pujar un pis i ficar-se al llit d'un bot. La camisa de dormir ha estat usada fins a la trama pel germà gran — que ara se n'ha anat a córrer món — abans d'escaure a qui la porta a hores d'ara.

És el més gran dels germans que resten a la casa, i és el que s'ha de capbussar primer en el llit glaçat; però aviat arriben els altres. Són acotxats al llit com uns cadells, mes així que s'escalfen una mica, els dos més grans es posen a barallar-se. Hi ha un punt litigiós entre ells. Es tracta de no dormir a la banda exterior del llit, on hi ha el perill de descotxar-se durant la nit. Bescanvien cops i s'agarbonen. "Et toca a tu aquesta nit! No, que et toca a tu! Mentider! Té, apa! Té, entoma-la! Ja t'arreglaré!"

El més petit dels tres germans ja és al cantó de fora. És el seu destí. No és prou fort per barallar-se amb els altres dos grans, i potser no es basqueja a barallar-se. Acotxat sense dir res, a les fosques en l'habitació freda, es desenrotlla la batalla entre els altres dos. Són gairebé de la mateixa força i la batalla podrà allargar-se una hora.

Però se sent a l'escala el soroll dels passos maternals que fa acabar la lluita. Ara — en aquest moment precís — el noi que ocupa el lloc tan desitjat pot conservar-lo. És assumpte resolt.

La mare posa el llum de petroli sobre una tauleta al costat del llit i, al costat, el plat amb el llard tebi i reconfortant. L'una darrera l'altra sis mans s'estiren vers ella.

Hi ha una carícia en els seus llargs dits endurits pel treball.

En la nit i a la feble llum de la làmpara, els seus ulls foscos semblen bassiols lluminosos.

El llard en el platet de porcellana és tebi i calmant per a les mans ardents i plenes de picors. Durant una hora ha deixat el plat darrera el fogó de la cuina en la caseta de fusta perduda ben lluny a la vora del poble.

L'estranya i silenciosa mare! Heus-la ací que demostra el seu amor envers els fills, però sense expressar-lo amb paraules. Ni tampoc amb besades o carícies.

La untada de llard tebi sobre les mans solcades dels seus fills és una carícia. La lluisor que brilla en els seus ulls és una carícia.

Aquesta dona silenciosa ha deixat senyals profunds en un dels seus fills. És el que està acotxat tranquil·lament al llit amb els seus dos bellugadissos germans. Què ha succeït en la vida de la mare? En ella, en la seva vida física, els seus dos fills mateixos, per entremaliats i barallaires que siguin, senten que res no sabria tenir una massa gran importància. Si el seu marit, el pare dels nois, és gairebé un qualsevol que no porta gaires diners a casa — aquests diners perquè els seus nois mengessin i vestissin un xic com cal — hom sent que això no té pas

massa importància. Si cal que ella, l'orgullosa, la impertorbable, s'humilii rentant — per les escasses monedes que en treu — la roba bruta dels seus veïns, hom sap que això no té pas massa importància.

Però no hi ha en ella tolerància cristiana. Parla de vegades, asseguda a la vora del llit a la llum de la làmpara, tot fregant amb llard tebi les mans dels seus fills clivellades pel fred, i sovint una mena de flama cova en les seves paraules.

Un dels marrecs acotxats al llit s'ha barallat amb el fill d'un veí. Ell, el tercer fill de la família, ha pres una destraleta al fill del veí. Ens havíem empassat un llibre, *El darrer Mohicà*, i el fill petit del veí, el pare del qual és sabater del poble, havia rebut la destraleta com a present de Nadal. No volia deixar-la mai, ni un sol moment, de manera que el meu germà, aquell xicot decidit, l'hi ha presa.

El teatre de la baralla ha estat sota uns arbres que hi ha a cosa de mitja milla de la casa. "Tu ets la Guineu subtil", crida el meu germà tot arrencant d'una grapada la destraleta de les mans del fill del veí. El fill del veí no volia ésser el traïdor — "la Guineu subtil".

Se n'anà somicant cap a casa seva, a l'altra banda del camp. Vivia en una casa groga davant per davant de la nostra, al cap del darrer carrer del poble.

El meu germà, com que ja tenia la destraleta, no es preocupà més del noi, però jo vaig posar-me prop d'una cleda per veure com se n'anava.

Perquè jo, que sóc un rostre pàllid, comprenc els rostres pàllids millor que ell. Jo sóc "Ull de Falcó" el guaita, "La Carrabina llarga", i m'estic darrera la cleda, la *carrabina llarga* al braç, representada per un bastó. "Podria tombar-lo des d'aquí, vols que el tombi?", pregunto a aquest germà amb qui em barallo cada vespre amb acarnissament, quan som al llit, però que és, durant el dia, el meu fidel company d'armes.

Uncas — "El Cérvol àgil" — no fa cap cas de les meves paraules, i jo m'arrepento al bastó sobre la cleda, mig decidit a tombar el petit fill del veí, però al darrer moment m'abstinc de fer foc. "És un porcell que no vol mai que ningú li agafi la destraleta. Uncas ha tingut raó de pendre-l'hi."

Mentre m'abstinc de fer foc i el xicot s'allunya indemne i somicant, a través del camp cobert de neu, em sento magnànim a més no poder — perquè hauria pogut tombar-lo a pleret com un cérvol escàpol. I després el veig com entra sanglotant a casa de la seva mare. El cert és que Uncas li ha pegat qui sap les vegades a la cara. Però no tenia raó? "Un brut d'huró — un home-squaw — gosarà posar en dubte l'autoritat d'un delaware? Vinga!"

I mentrestant "La Guineu subtil" ha entrat a casa de la seva mare i ens ha espiat i jo ho aviso a Uncas, però amb l'introntollable estoïcisme del salvatge de veres no fa cap cas de les meves paraules. És com aquell que pren lloc al consell davant del foc. Cal malgastar saliva per un gos d'huró?

I mentrestant "El Cérvol àgil" té una idea. Traça una ratlla en la neu, es planta a una cinquantena de peus del més gros dels arbres i llença la destraleta en l'aire.

Quin xicot més decidit! Jo que pertanyo a la raça dels rostres pàllids, encarregaré sempre a la *llarga carrabina* la feina de desempallegar-me dels meus enemics; però Uncas és d'una altra mena. ¿No porta pintada damunt del pit una tortuga rampant? Jo mateix l'hi he pintada amb tinta seguint un dibuix fet d'ell.

Tota la curta tarda d'un dia d'hivern, la destraleta serà llençada no una vegada, sinó cent, potser dues centes vegades. Volta en l'aire. És tracta de tirar-la

de manera que el tall es clavi d'una certa manera i amb força en la tova escorça de l'arbre. I cal que quan es clavi en l'escorça de l'arbre, ho faci sempre en un indret determinat.

La cosa és d'una importància cabdal. ¿Uncas, "el darrer Mohicà", no té les espatlles amples? Més tard serà un home fort. És ara que li cal adquirir una habilitat infinita.

Ha marcat sobre el tronc de l'arbre l'indret on la destraleta s'ha de clavar amb un soroll sec, ben endintre en l'escorça tova. Un guerrer alt, un d'aquests hurons avorrits, està dret davant l'arbre, i el jove Uncas, que ha pres acuradament les seves mides, coneix amb precisió l'indret on ha d'escaure's el cap del guerrer. Ha tingut una pensada. S'acontentarà d'escalpar amb el tall del seu tomahawk el guerrer confiat; ¿Uncas no s'ha arrossegat penosament una colla de milles a través del bosc, sense menjar, només mastegant neu per refrescar-se? Un vagabund, un huró, ha gosat ficar-se al terreny de cacera dels delawares i ha descobert l'indret on s'aixequen durant l'estació de les neus els wigwams de la nostra tribu. ¿Podem permetre que retorni al costat dels seus germans, els raptadors de squaws, amb una notícia semblant? Uncas s'encarregarà de fer-li-ho saber.

Absorbit per una qüestió tan imoportant, Uncas ni s'ha dignat llençar un cop d'ull pel camp, per la banda on el fill del veí se n'ha anat somicant a retrobar sa mare. "La Guineu subtil" encara farà parlar d'ell, però de moment ningú no se'n recorda. Cal avançar el peu així. Tirar el braç endarrera d'aquesta forma. Quan hom tira la destraleta, cal projectar el cos endavant seguint una regla invariable i precisa. Cal guardar un silenci absolut. L'huró tremolós que ha gosat ficar-se en els nostres terrenys de cacera no es pensa que el jove Uncas sigui a prop. ¿Uncas no és aquell els peus del qual no deixen rastre en la rosada del matí?

Al més pregon del cor del meu germà i del meu, hi ha el ressentiment d'haver nascut en una època que no és la nostra. De quin gruix més prim en els anys del temps no ve que hàgim estat a temps per a la gran aventura! Dues, tres, tot al més una dotzena de generacions més aviat, i hauríem pogut néixer a la selva verge de debò.

Sobre els mateixos indrets on estem, els indis autèntics s'han empaitat pels boscos. Quantes de vegades Uncas i jo no hem discutit la qüestió! Pel que fa al pare, l'apartem de les nostres conversacions amb un mig menyspreu. Nascut per ésser un dandy de les ciutats, ha devingut pintor de parets en un poble, entremig de les cases dels rostres pàl·lids. Pobre home! — Per mica de sort que hagués tingut, hauria pogut arribar a actor, escriptor o qualsevol altre rebuig de la terra, però un guerrer, això mai.

¿Per què, doncs, la nostra mare, que hauria estat una tan magnífica princesa índia, la filla d'un gran capitost, per què ella també no va néixer algunes generacions més aviat? Justament té el silenciós estoïcisme que convé a la muller d'un gran guerrer. Amb nosaltres s'ha comès una profunda injustícia, i un xic del sentiment d'aquesta injustícia apareixia en la cara d'Uncas cada vegada que tornava al senyal que havia fet damunt la neu per tirar en l'aire la giravoltant destraleta.

Aquests dos xicots, plens de menyspreu per llur origen, del costat patern almenys, estan sota un petit grup d'arbres, al límit d'un poble de l'Ohio. Més tard, tindran en millor concepte llur pare — qui també ha nascut fora del seu lloc i del seu temps —, però el que és ara a penes si rep d'ells sinó menyspreu. Mentrestant Uncas està decidit i absort, i jo, que no tinc res de la seva persistència, estic impressionat per la seva silenciosa determinació. Estic una mica

intranquil, perquè després d'haver arrencat la destraleta de les mans del noi del veí tot dient-li: "Au a casa, mocós", cap paraula no ha sortit dels seus llavis. Només un petit grunyit quan tira la destraleta i un rictus quan la pifa.

I "La Guineu subtil" se n'ha tornat a casa seva i ens ha espiat a sa mare, que s'ha posat un mocador al cap i ha anat a casa nostra, segurament per espiar-nos a la nostra mare. En la seva qualitat de rostre pàl·lid, "La llarga Carrabina" no estaria gaire descontent de destorbar una mica el tir del "Cérvol àgil". "Anem a pendre alguna cosa pel nostre refredat", diu al tirador de destra! que no ha oblidat prou la seva dignitat natural a l'indi per respondre-li. Gruny i es planta solemnement en el lloc marcat. Projecta vivament i brusca el cos endavant. Quina llàstima que Uncas no hagi esdevingut un professional del base-ball! Tot el món n'hauria parlat. La destral canta en l'aire. Ara ha tocat de costat. L'huró està ferit, però no mortalment. Uncas s'avança i el redreça. Ha indicat el lloc on s'hauria escaigut el cos del guerrer huró prement una bola de neu contra l'escorça arrugada de l'arbre, i el cos del fill de gossa pel simulacre d'una branca morta.

Però Ull de Falcó el guaita — "La llarga Carrabina" — s'ha allunyat esmunyint-se entre els arbres per descobrir si no hi ha d'altres hurons amagats pels voltants. Sorpren una gran daina que calciga la neu pasturant l'herba seca de la vora del reguerot. La llarga carrabina s'aixeca, la daina cau, en rodó, sobre el gel. Ull de Falcó es precipita i, ràpidament, talla amb el seu ganivet de cacera el coll de la bèstia. No es pot encendre foc puix que els hurons volten sobre els terrenys de cacera dels delawares. Cal doncs que Uncas i ell mengin carn crua. Però i què? A la cacera com a la cacera. El que ha de passar ha de passar. Ull de Falcó talla uns grans bistecs sobre la carcassa de la daina i va cap a Uncas amb una prudent lentitud. Tot acostant-se, imita tres vegades el crit de l'ocell-gat i un crit li respon, sortit dels llavis del "Cérvol àgil".

—Ah! La nit ve, diu Uncas, que ha acabat aterrant l'huró. Ara que aquest vil raptador de squaws és mort, ja podem encendre foc. Fes coure la carn abans que sigui de nit. Quan sigui fosc, haurem de procurar que no vegin el foc. No facis gaire fum — focs grans pels rostres pàl·lids, focs petits per nosaltres indis.

Uncas roman dempeus un instant, rosegant l'os de daina, però de cop s'immobilitza, l'ull a l'aguait.

—Ah! És el que em pensava, fa, i torna a l'indret on ha marcat un senyal damunt la neu. Vés, diu, i mira quants són.

Llavors cal que Ull de Falcó s'esmunyi en els profunds boscos, salti per damunt dels precipicis.

Acabem de saber que "La Guineu subtil" fingia quan s'allunyava somicant, camps a través — eixebrats que som! Mentre érem al bosc, s'ha esmunyit en el tepee del nostre poble per seduir la princesa, la mare d'Uncas. I ara "La Guineu subtil", amb una fina audàcia, travessa, arrossegant l'estoica princesa, el camí que segueix el fill d'aquesta, el guerrer. Instantàniament, sobre la vertiginosa alçària on està a l'aguait, Ull de Falcó alça la seva fidel matadora de daines fins a l'espatlla i fa foc. El tomahawk d'Uncas s'enfonsa en el cap del gos d'huró.

— "La Guineu subtil" havia begut aigua de foc i això li ha fet perdre l'enteniment, fa Uncas, mentre els dos xicots tornen a casa en començar a fer-se fosc.

El més gran dels dos xicots que tornen a casa té un xic de por, però Uncas està ple d'orgull. Caminant dintre la fosca cada cop més espessa, arriben davant



PL. N.º V. — JEAN GOSSART, DIT MABUSE: MADONA  
(COL·LECCIÓ AÑÉS)



la casa on viu "La Guineu subtil", aquella casa vers la qual aquest s'ha dirigit fent el ploricó algunes hores més aviat. Uncas té una pensada. S'avança de puntetes en les tenebres, a mig camí de la casa i de la cleda d'estaques que hi ha al davant i, balancejant la destraleta amb la mà, la tira orgullosament. Quina sort per la família del veí que ningú no hagi obert la porta en aquell moment, car el llarg entrenament al qual Uncas s'ha lliurat aquella tarda ha fet efecte. La destrai giravolta en l'aire i es clava profundament al bell mig de la porta, mentre Uncas i Ull de Falcó s'escapen a grans gambades cap a casa seva.

I ara són al llit i la mare frega amb llard tebi llurs mans tallades. Les mans d'ella són rudes, però que dolces! Pensa en els seus fills, en el que ja se n'ha anat a córrer món, però sobretot, en aquell moment, en Uncas.

Hi ha alguna cosa de directe, de brutal i de noble en la naturalesa d'Uncas. No és pas per pura casualitat que quan juguem és ell el que invariablement fa d'indi, mentre que jo he de fer el paper del blanc menyspreat, del rostre pàllid. Puc, encara, endolcir un xic el meu infortuni personificant, no pas un negociant o un tramper, sinó "la llarga Carrabina", l'home que més s'ha acostat al tarannà de l'indi entre tots els rostres pàllids que mai hagin habitat el nostre continent; però jo no sabria ésser un indi, i encara menys un indi de la tribu dels delawares. No sóc prou tenaç, pacient i decidit. Quant a Uncas, hom pot menar-lo onsevulla per la carícia i l'afalac, i jo m'arrapo sempre a aquest lleuger sentit del comandament que em donen els meus quinze mesos de més que ell quan l'acaricio i l'afalago, però és impossible d'emprar l'autoritat amb Uncas. No s'aconseguiria sinó provocar-li un entossudiment i una obstinació que no tenen límits. Si ha dit una mentida al pare o a la mare, l'aguantarà fins a la mort, mentre que jo — a fe, després de tot potser hi ha en mi alguna cosa del ca, de l'home-squaw, del rostre pàllid, l'esperit mateix de "la Guineu subtil" — si cal dir l'amarga veritat. Durant tots els anys que han de seguir, em caldrà lluitar contra aquesta tendència que tinc a fer el murri, a fer-me agradable. Sóc el contista, l'home que s'asseu prop del foc i espera un públic, l'home que porta la seva vida al món de les seves imaginacions, sóc aquell el destí del qual és de seguir les paraules rebuscades del llenguatge dels homes pels senders inexplorats dels boscos de la fantasia. Hauré d'esdevenir allò que el meu pare hauria hagut d'ésser. Durant els llargs anys prenyats d'aquella destarotadora incertesa que només poden conèixer els homes com jo, he d'arrossegar-me tot ensopegant a l'empait de petits mots, esforçant-me a aprendre tots llurs costums que canvien incessantment, a l'empait dels petits mots llisos i mentiders, dels mots durs, esquinçats, tallants, dels mots rodons, melodiosos i consoladors. Tots els mots que acabaré per conèixer una mica i provaré d'utilitzar posseeixen ensem el poder de guarir i el de destruir. Quantes de vegades caldrà que les paraules em facin emmalaltir, quantes de vegades caldrà que elles em guareixin, abans no atenyi els béns que són el feu de l'home!

Així, ajaçat al llit i parant les mans clivellades al tacte apaivagador de la meva mare, m'abstinc de mirar-la. Tinc ja massa consciència dels meus pensaments secrets per mirar les persones a la cara i ara, per bé que no sigui jo el que ha pegat al fill del veí i li ha pres la destraleta de les mans, no per això estic menys ocupat a manllevar les preocupacions d'Uncas. No m'és possible d'evitar el compliment de l'inevitable. Em cal tirar endavant i esforçar-me a transformar-ho tot per la força dels mots. Aquests mots, no goso exterioritzar-los davant de la meva mare, però ells s'ocupen de fer-se pronunciar dintre mi mateix.

També tinc consciència de l'existència d'Uncas. Una altra maledicció, que pesarà feixugament sobre meu tota la meua vida, em té entre les seves urpes. No sóc d'aquells que s'acontenten d'obrar per a ells, de pensar, de sentir per ells, cal també que m'esforci a pensar i a sentir com Uncas.

En aquest moment, excuses ben acceptables del que ha passat aquesta tarda, les tinc a flor de llavi i lluiten per sortir-ne. No m'acontento pas d'ésser jo mateix i de deixar que les coses segueixin llur curs, sinó que cal que estigui en el cos mateix d'Uncas, esforçant-me d'omplir el seu robust i jove cos amb la meua pròpia ànima interrogadora.

Mentre escric això em recordo que el meu pare, talment com jo, no podia acontentar-se d'ésser ell mateix. Calia sempre que jugués un rol, sobre l'escena de l'existència, tot estarrufat en un paper que no era el seu. ¿Tenia, però, un paper a jugar que fos el seu? Vet ací una cosa que ignoro, i m'imagino que ni ell mateix ho ha sabut mai; però em recordo que una vegada va ficar-se al cap de fer davant Uncas el paper de pare sever i inflexible, i no he oblidat el que en va resultar.

La petita tragicomèdia es desenrotllà en el porxo de fusta situat darrera una d'aquelles innumbrables cases en les quals ens allaràvem quan a algun propietari extravagant se li acudia de pretendre que tenia dret a un lloguer per l'estatge que ocupàvem. Uncas acabava de pegar uns quants cops de puny a un xicotet del veïnat que havia provat de fugir, emportant-se'n una pala de base-ball que era nostra, i se l'enduïa orgullosament a casa, però el pare, amb el qual es topà en aquest moment pel carrer, s'imaginà que la pala era del xicotet. Uncas provà d'explicar-se, però el pare, com que havia assumit el paper de justicier, es creié obligat a sostenir-lo fins al capdavall. Exigí que Uncas tornés la pala a mans del xicotet al qual acabava de pendre-la, i Uncas, pàllid i silenciós, corregué a amagar-se en el porxo de fusta on el pare no tardà gaire a descobrir-lo.

—No ho vull, deia Uncas; la pala és nostra.

Llavors, el pare — enfollit que estava de veure's col·locat en una situació tan humiliant — es posà a pegar-li amb una branca tallada d'un arbre de davant de la casa. Com que la correcció no produïa cap resultat i que Uncas la suportava sense blegar-se, el pare va perdre el cap, com li succeïa sempre en circumstàncies així.

Doncs, eren davant per davant un marrec empallidit pel sentiment de la injustícia que sofria, i el pare que sens dubte començava a adonar-se que havia ficat els peus a la galleda. El furor s'apoderà d'ell i, collint una estella de la pila que n'hi havia sota el porxo, amenaçà Uncas amb ella.

Quina escena! Arrupit en un recó, vaig mirar per una esclatxa. Per més anys que visqui, no oblidaré mai els instants que seguiren — aquell home i aquella criatura, blancs tots dos, mirant-se l'un a l'altre; i, més tard, aquella nit quan érem al llit, quan la mare m'untava les mans clivellades i jo sabia que hi havia un compte pendent entre ella i Uncas, aquest quadro em ballava pel cap com un fantasma dement.

Tremolava només de pensar en el que podia succeir, de pensar el que havia succeït aquell altre dia sota el porxo.

El pare havia romàs — no sé quant de temps — amb el bastó en l'aire, mirant el seu fill de fit a fit, i el seu fill li tornava la mirada amb una fixesa plena de decisió.

Vaig comprendre llavors, tot marrec com era, com pot produir-se aquesta cosa extraordinària que és una mort. Aquests pensaments no s'havien pas format netament en el meu esperit, però des de llavors sabia que és sempre el feble,



espantat de la seva pròpia feblesa, el que mata el fort, i potser jo em sabia un dels febles d'aquest món. En aquest instant, com el pare estava dret, el bastó en l'aire, mirant Uncas amb esguard inflammat, totes les meves simpaties, si la imaginació no m'enganya, eren amb el meu pare. El meu cor em feia mal per ell.

La meva mare el va salvar. Va venir fins al dintell del porxo i restà allí mirant-lo. Els ulls del pare vacil·laren, a l'últim llençà l'estella sobre la pila d'on l'havia presa i s'allunyà sense dir ni paraula. Em recordo que se n'anà fins al carrer Major i que quan arribà, molt tard ja, estava begut i begut se n'anà a dormir. L'artifici de l'embriaguesa li havia estalviat la prova d'afrontar els ulls d'Uncas i els de la meva mare, el mateix que a mi, més tard, els mots sovint havien d'estalviar-me la necessitat d'afrontar resoltament absurdes situacions en les quals m'era ficat.

Doncs jo era allí, al llit, apropiant-me els trucs del pare; presumtuós com era, covard huró com era, tremolava per la mare i per Uncas — personatges ben capaços de defensar-se ells mateixos.

La mare deixà anar la meva mà i prengué la que el meu germà li allargava. — Què ha passat?, va preguntar.

I Uncas li ho explicà francament, amb imparcialitat.

— És un somicaire, un calçasses, i li he pegat un clatellot. Tenia ganes de pendre-li la destraleta i la hi he presa — vet aquí tot. Li he pegat a la cara i la hi he presa de les mans.

La meva mare es plantà a riure — un curiós riure sense alegria, un d'aquells riures que fan mal. Contenia una certa dosi d'ironia, i Uncas se'n va adonar de seguida.

— No cal ésser molt valent per pendre una destraleta a un somicaire, digué la mare.

Això i res més. Va seguir untant-li les mans, i ara eren els meus ulls, i no els d'Uncas, que podien mirar francament els ulls de la nostra mare.

Potser fou en aquest moment, i no quan, estès a terra, espiaava allà sota el porxo, que vaig començar a comprendre vagament les persones de la mena del meu pare i de la mare. Em vaig mirar la mare amb uns ulls plens d'admiració, i quan, després d'haver agafat el llum de petroli, se n'hagué anat, quan ens haguérem una vegada més arraulit tranquil·lament com cadells en el nostre llit, vaig plorar una mica, com estic segur que el pare ha degut plorar de vegades quan no tenia ningú al davant. Potser l'embriaguesa a la qual s'abandonava en totes les ocasions possibles, era per ell una manera de plorar.

I jo vaig plorar també, ho suposo, perquè en Uncas com en la meva mare, hi havia una mena de rectitud i de simplicitat que el meu pare i tots els que, com jo, són de la mena d'ell, no poden aconseguir del tot.

## NOTA II

Una família de cinc nois i dues noies — una mare a punt de morir gastada i acabada a trenta anys.

Un pare la sang i el temperament del qual estic destinat a portar fins a la fi dels meus dies. Que puerils eren — en la seva vida física en tant que home i per l'època en què vivia — els somnis que deu haver fet!

Un dels somnis que feia era una cosa magnífica — un cavaller solitari amb

una brillant armadura i a cavall en una ciutat davant una vasta multitud — clarins i timbals... “Mí-te'l — ja és aquí! Hurra!” Les persones que en llur vida només tenen en compte els actes no comprendran mai un ésser semblant. “Ja és aquí! Hurra!” Què ha fet? I què, què importa això?, alguna cosa de gran, podeu estar-ne segurs. Un somni que no pot realitzar-se mai en la vida pot realitzar-se en la imaginació. “Heus-lo ací... És Teddy el Magnífic!” El record del meu pare fa riure i plorar ensems.

L'exhibidor era en ell — floria en ell — i existia també en mi. Quan Carl Sandburg, el poeta, em va dir molt de temps després — parlant de les conferències i de les lectures dels seus poemes que feia per guanyar-se la vida: “No es poden queixar pel que paguen”, vaig comprendre el que volia dir i vaig explicar-me l'orgull que se li notava a la veu dient-me això. I, més endavant, quan jo escrivia la meua novella *Poor White*, i que John Emerson, el meu amic d'infància, em donà una col·locació — es tractava d'ocupar-me de la publicitat d'una companyia de cinema per procurar-me ingressos que em permetessin d'escriure amb tranquil·litat — i que durant una temporada vaig freqüentar aquella estranya banda de pervertits, també vaig poder comprendre'ls. Eren gent com el meu pare, privats de llur heretatge. D'una manera estranya, eren també com jo.

John Emerson, un amic d'infància, del mateix poble que jo, m'havia donat aquella col·locació de cinema, tot pensant que no faria per mi. Era un home que havia reeixit, un home que es guanyava bé la vida i la seva dèria era buscar maneres i subterfugis per procurar-me diners i lleures. Jo anava sovint als estudis de pendre vistes i observava aquells homes i aquelles dones com treballaven. Criatures, jugant amb somnis — somnis d'una raça heroica de cow-boys tumultuosos realitzant actes meritoris a trets de revòlver — somnis d'un sexe femení sempiternament virtuós que caminava en mig del vici — somnis americans, somnis anglo-saxons. Que els hauria agradat d'ésser els personatges que sempre representaven, i com era impossible tot això!

El meu pare vivia en un país i en una època on allò que es comença a comprendre vagament més tard — l'artista dintre l'home — no podia de cap manera ésser comprès pels seus semblants.

En aquella època els somnis havien d'expressar-se construint ferrocarrils i fàbriques, foradant pous de petroli, installant línees telegràfiques. No hi cabien somnis de cap altra mena, i com que el pare no podia fer cap d'aquestes coses, era un fora de la llei en la seva pròpia comunitat. La comunitat el tolerava. Els seus propis fills el toleraven.

Pel que fa als actors de cinema que jo veia, treballaven en un estrany país fet de fragments de somnis. Els rols que havien de representar, els eren donats per fragments. Tot era fragmentari i inacabat. Una mena d'insanitat regnava. Un cop fabricada una “decoració” mitjançant la despesa d'una certa quantitat de dòllars i de centaus, eren representats una mitja dotzena de trossets del somni que havien de jugar — a voltes una dotzena de vegades — i els actors, sovint, no coneixien l'obra mateixa que havien d'interpretar. Una estranya llum verdosa els queia damunt seu des de dalt, i quan no treballaven, s'estaven estúpidament asseguts hores senceres, vestits de llurs oripells, palpant-se nerviosament amb les mans, cercant fora dels estudis — en la beguda, els estupefians, els amors fútils, en un esforç per perpetuar l'absurda pretensió d'ésser senyors i dames de condició, cercant en totes aquestes coses una compensació per l'heretatge d'artistes del qual hom els despullava — el dret d'esmerçar llurs energies emotives en llur treball.

El resultat de tota aquella perversió de l'artesanat i de l'energia emotiva en

el món del cinema em semblava reduir els éssers humans a un estat que, més que tot altre, em feia venir al pensament els cuquets bellugadissos en la capsa d'esquers d'un pecador; i la raó per la qual, donades les condicions en què ha de treballar i els materials amb què ha de treballar, un ésser humà sigui el qui sigui, pot desitjar arribar a actor de cinema o a escenarista, és una cosa que depassa la meva comprensió.

Però tornem al nostre pare. Almenys, hi havia en ell ben poca cosa de l'agitació vana i monòtona del cuquet. Gairebé sempre cercava en ell mateix el seu propi estupefiant.

Una vegada, es transformà veritablement en exhibidor. Acompanyat d'un home del mateix poble que es deia Aldrich, amo d'un cavall arrossinat i d'un xarret amb molles, anà a exhibir-se una bona horeta damunt les taules.

Era a l'hivern i el pare estava sense feina, i em sembla que Aldrich tampoc no en tenia. Em recordo d'ell com un home de cara vermella, reposat i de mitja edat. A l'estiu, també feia de pintor de parets. El pare i ell s'havien procurat, per no sé quin atzar, una llanterna màgica venturera.

Havien de donar representacions en les escoles dels districtes agrícoles del nord de l'Ohio. Penjarien un drap al fons de l'aula, darrera la tarima del mestre, i sobre aquest drap projectarien certs clixés que Aldrich s'havia procurat.

Els que han viscut en els districtes agrícoles del centre dels Estats Units abans de l'adveniment del cinema, compendran el sentit d'unes representacions així. Havia d'haver-hi — era fatal — una imatge de les cataractes del Niàgara — presa a l'hivern — de les cataractes del Niàgara glaçades i formant un seguit de ponts de glaç, amb figuretes negres que eren els homes que corrien per aquests ponts.

Entengui's bé que aquestes figures no tenien moviment. Eren glaçades en una immobilitat perfecta — homes petrificats amb les cames aixecades en l'acte de caminar i guardant-les alçades — fins a la fi del temps — per sempre.

Després hi havia un retrat del president Mac Kinley, un retrat d'Abe Lincoln i de Grover Cleveland — una projecció representant una carreta d'immigrants travessant les planes de l'Oest, en ruta vers la Califòrnia, amb uns indis muntats sobre ponies i cavalcant en cercle en segon terme — una projecció representant la cerimònia de la col·locació del darrer rebló, quan els constructors de ferrocarrils que venien de l'Oest retrobaren els que venien de l'Est — en algun lloc de la plana. El rebló havia d'ésser d'or, ho sabien tots els espectadors, però en la imatge apareixia negre. Uns quants senyors amb barret de copa estaven drets mentre un manobre posava el rebló. El martell estava aixecat i restava aixecat. Al fons, hi havia una locomotora i uns quants indis embolicats amb mantes, tots tristos, com si diguessin: "Ja estem cuits."

La majoria d'imatges eren en negre i en blanc brut, però, per acabar el programa, hi havia, en colors, la vella bandera onejant al vent, darrer toc indispensable. Aquest "final" era segur que desencadenaria els aplaudiments — com més tard, quan George Cohan s'enriquí i esdevingué cèlebre gràcies a ell. El pare i Aldrich sabien bé el que es feien.

L'entrada costaria deu centaus.

Com ja he dit, Aldrich era un home vermell de cara, de costums quiets i de mitja edat. Què és el que no fan de vegades les persones com ell? Seria impossible de comprendre qualsevulla cosa que fos, si l'home quiet i d'aspecte pacífic no portés dintre seu, enterrada en alguna banda, la possibilitat de revelar-se un foll de qualsevol de les menes conegudes.

Segons el que havien acordat, el pare havia d'ésser l'actor — un comediant.

Havia de cantar unes cançons. Primer, projeccions de llanterna màgica; després, una cançó cantada pel pare i acompanyada d'una mica de dansa. Després, d'altres imatges i una altra cançó, i, per acabar, la bandera onejant al vent. Hom podria deduir-ne que, en tot cas, la bandera havia sobreviscut a la prova.

I després l'esperança d'arreplegar unes quantes peces de deu centaus.

Què volíeu comptar com a despeses? — posem un dòllar pel lloguer de l'escola i una quantitat de llenya que fos prou per escalfar, no massa, la sala. Fóra fàcil de trobar un brivall que preparés el foc a canvi d'una entrada gratuïta; el cavall i els dos homes menjarien gràcies a la generositat d'algun hisendat. Això, el pare devia haver-ho assegurat — això devia estar convençut d'obtenir-ho — comptant amb el seu encís personal. Me l'imagino explicant la cosa a Aldrich o més aviat no explicant-li pas. Devia somriure tot separant les mans amb un gest típic d'ell. "Deixeu-me fer, us asseguro que més val que em deixeu fer."

I, a fi de comptes, les seves esperances no eren pas injustificades. Quina ganga, per una quieta i ensopida família d'agricultors, rebre al cor de l'hivern un raig de llum així! El pare i el seu company havien de restar dos o tres dies a cada districte escolar. Calia fer les gestions per obtenir el permís de servir-se de l'escola; calia córrer el país en cotxe per repartir el programa:

A L'ESCOLA  
DIVENDRES A LA NIT  
EL MAJOR IRWIN ANDERSON  
L'ACTOR  
EN LES SEVES CANÇONS I DANSES.  
MERAVELLOSA REPRESENTACIÓ DE  
LLANTERNA MÀGICA  
UNA VISITA A TOTES LES MERAVELLES  
DEL MÓN.  
IO CENTAUS

I després els vespres passats a les granges! Aldrich estava assegut, com un indi, en el seu recó, a la vora del foc; no devia parar de preguntar-se: "Quin dimoni de comptes he fet per embarcar-me en aquest negoci? Com dimoni he tret els comptes?"

La dona del granger, el mosso i potser una xicota núbil eren allí, i després devia haver-hi una dona d'edat incerta — la germana de la mestressa, que, no havent-se pogut casar, vivia amb la família i treballava perquè la mantinguessin —, i en un recó, dos o tres brivalls de cabells d'estopa que havien d'anar-se'n al llit aviat.

Tothom callava, llevat del pare que xerrava com si li haguessin dat corda. Un actor a la casa! Esdeveniment sorprenent, com si diguéssim, ara, tenir Charlot a sopar a casa.

El pare està en el seu element. Això el fa feliç. Prou de fills afamats al seu voltant; prou de dona malalta; prou de comptes per pagar a cal adroguer, prou d'haver de pensar en el lloguer. És l'edat d'or — el temps ja no existeix, ni el passat, ni l'esdevenidor — la bona gent sense malícia que l'escolten són com cera entre els seus dits.

Hi havia segurament alguna cosa de magnífic en el menyspreu absolut que el pare tenia envers les realitats de l'existència. En la imatge que tinc d'ell — vull dir en la meva imaginació — en la imatge que d'ell em faig durant les

seves peregrinacions d'aquell hivern, veig sempre el seu associat, Aldrich, endormiscat com una soca sobre la seva cadira.

Però el granger i la seva dona, i la germana de la seva dona, aquests no dormen. La soltera de la casa deu tenir, posem-li trenta vuit anys. Li falten unes quantes dents i es diu Tilly. És inevitable que es digui Tilly.

Encara no fa dues hores que el pare és a la casa, que ja li diu "Tilly" a seques, de la mateixa manera que al granger li diu "Ed", familiarment.

Aquest, després de sopar, ha d'anar a l'estable a dar un cop d'ull al bestiar i preparar-li el jaç, i el pare l'acompanya. El pare trafiqueja per l'estable amb un fanal. Es glorieja dels cavalls i del bestiar que son pare tenia en el seu estable quan ella era un xicot. Es pot dubtar que aquesta casa de la seva infància hagi existit enlloc més que en la seva imaginació.

Com desitjava ésser estimat el meu pare!

Heus-el ací en la sala comuna de la granja. És tard i els brivalls de cabells d'estopa han anat a dormir a contracor. Hi ha alguna cosa en l'atmosfera de l'habitació, una mena d'incertitud, la sensació que va a succeir alguna cosa. El pare ho ha preparat molt bé. Hi ha arribat amb silencis, amb sobtats esclats de riure que fa com si reprimís per pendre tot seguit un aire tristíssim. L'he vist usar aquest truc, oh! qui sap les vegades. "Espereu un xic, bona gent! Tinc alguna cosa de meravellós, ja ho veureu o ho sentireu aviat", heus ací el que semblava que digués.

Està a prop del foc, amb les mans a les butxaques. Mira fixament a terra tot fumant un cigar. Sabia arreglar-se perquè no li faltessin mai les petites comoditats de la vida.

Ha posat la seva cadira de manera que pugui, sense que cap dels presents s'hi fixi, mirar Tilly, que seu en un recó en una fosca espessa, lluny del llum de petroli, i, mentre resta asseguda allí, mig perduda en la fosca, alguna cosa es produeix tot d'una — una mena de beutat allucinant es posa a flotar entorn d'ella.

Està una mica excitada per no se què que el pare ha aconseguit, d'una manera indefinible, d'introduir en l'aire de l'habitació. Tilly també ha estat jove, deu haver tingut, a una certa època, el gran moment de la seva vida. Aquest moment no ha durat gaire. Una vegada, quan era una noia, va anar a un ball i un marxant de cavalls s'interessà per ella i després del ball l'acompanyà a casa seva en el seu buggy.

Era un home alt, amb un gran bigoti, i ella — això passava una nit de lluna, al mes d'octubre — va sentir com es tornava trista i somiadora. El marxant de cavalls estava quasi decidit — ben cert, acabava de comprar cavalls per a una empresa de transports de Toledo (Ohio), n'havia comprat tants com n'havia volgut, anava a deixar el país l'endemà — allò que havia sentit aquell vespre més tard havia de fugir-li completament del cap.

Pel que fa al pare, en aquell moment, potser pensa en la mare, quan era jove i bonica i estava d'aprenenta en una granja exactament igual a aquesta, i ell, en aquell temps, desitjava segurament alguna cosa deliciosa per a la mare, com ara la desitja per a Tilly. No tinc ni el més petit dubte que el pare no desitgés sempre coses delicioses a tothom — coses que succeïrien a tothom — que no posseís una invencible i absurda fe en ell mateix — creient, no sé pas de quina inescrutable manera, haver estat delegat per portar coses delicioses a gent obscura.

Una cosa diferent, però, li ocupa l'esperit. ¿No és l'home que, pel seu encís personal, ha de guanyar per a ell mateix, per a Aldrich i per al cavall,

menjar i allotjament, un llit, la bona acollida — sense pagar — fins que la representació tingui lloc a l'escola? Aquest és el seu afer en aquest moment, i aquesta hora és la seva hora.

Em sembla sentir la història que es posa a contar. N'hi havia una sobre la seva evasió quan essent soldat de l'exèrcit nordista, en la guerra de Secessió, el duïen, amb uns camarades, a un camp de presoners, cap al Sud. No hi pot haver dubte que, aquella nit, va explotar aquesta història; era una història que sempre feia efecte. Oh! quantes de vegades i en quines circumstàncies més variades el meu pare s'havia escapat de la presó! Benvenuto Cellini i el comte de Monte-Cristo no li eren pas superiors en aquest aspecte.

Sí, segurament es posa a explicar que una vegada, els presoners unionistes — el pare entre ells — una quarantena tots plegats, eren duts amb una bona escolta, sota la pluja, per una carretera plena de fang.

Com a nit d'aventura, aquesta ho era! Com li agradava de contar aquesta història, quins tocs realistes hi posava: la pluja que amarava els presoners fins al moll del ossos — el fred — les dents petant — els planys dels homes esgotats de cansament — la proximitat, a banda i banda, del bosc ombrívol — el "txec-txec" continu dels peus dels presoners en el fang — la renglera de guàrdies a cada costat de carretera, l'arma al coll — els renecs que engegaven els rebels de l'escolta quan ensopegaven a les fosques.

Quina nit d'angoixa i de cansament per als presoners! Quan paraven per reposar, l'escolta s'abrigava en una casa deixant els presoners a fora drets sota la pluja, o estirats damunt la terra nua, sota la vigilància d'algunes sentinelles. Si alguns d'entre ells morien d'haver estat exposats a les intempèries — doncs bé, tot plegat serien unes quantes boques de menys a alimentar quan fossin al camp de presoners, allà baix, en el Sud.

Després d'una colla de dies i moltes nits d'una marxa penosa, els presoners tenien l'ànima malalta de lassitud. Una expressió lúgubre i desolada es pintava en la cara del pare quan deia això.

Caminaven sense parar, trepitjant fang i entomant la pluja. Que era freda la pluja! De tant en tant, en la fosca, un gos bordava, lluny, qui sap on. Una clariana s'obria en l'espessa renglera d'arbres que vorejava la carretera, i els homes pujaven una collada. Allà lluny, de l'altre costat de la vall, es veuen alguns llums en granges llunyanes, llums que brillen com estels.

El contista ha aconseguit fer-se seu l'auditori. A fora de la granja el vent s'ha posat a bufar i fa batre una branca trencada contra la paret de la casa. El granger, home fornit i d'aparença flemàtica, se sobresalta lleugerament, la seva dona tremola, com si tingués fred, i Tilly està atenta — no vol perdre una paraula de la història.

I mentrestant, el pare descriu l'obscuritat de la vall, sota el turó, i els llums que brillen en la llunyania. ¿N'hi haurà algun d'entre els presoners que tornarà a veure mai de sa vida la seva llar, la seva dona, els seus infants, la seva bona amiga? Les llums de les granges de la vall són com estels en un firmament d'un món sense cap ni peus, trasbalsat de dalt a baix.

El cap del destacament rebel ha fet un advertiment i ha dat una ordre: "És molt fosc això. Si algun d'aquests "yanks" s'aparta del mig de la carretera, tireu a bell ull. Mateu-los com gossos!"

L'emoció s'apodera del pare. Ell ha nascut al Sud, compreneu, és un home dels turons i de les planes de la Geòrgia. Cap llei no li prohibeix d'haver nascut a la Geòrgia, encara que demà potser haurà nascut en la Carolina del Nord o en el Kentucky. És un home que viu per la seva imaginació, i aquest vespre

convé a la seva imaginació i al desenortllament de la seva història que sigui georgià.

Així doncs, presoner dels rebels, mentre les llums de les granges llunyanes brillen com estrelles, el fan baixar de la collada i, tot d'una, experimenta una sensació semblant a les que hom experimenta de vegades estant sol a casa, a la nit. Ja l'heu sentida aquesta sensació. Sou sol a casa, fa fred, és fosc. Tot el que toqueu — tot el que palpeu amb les vostres mans en aquestes tenebres — us sembla estrany i familiar ensems. Ja sabeu com és.

El granger acota el cap i la seva dona clou els punys sota el davantal. Aldrich mateix ja no dorm. Dimoni d'home! El pare ha donat un cop de mà a la seva història d'ençà de la darrera vegada. "Això es fa interessant!" Aldrich es fa endavant per escoltar millor.

I després hi ha Tilly, en la penombra. En aquells moments és encisadora, exactament com el vespre en què es passejava amb el marxant de cavalls en el buggy! Alguna cosa ha vingut a endolcir les llargues i dures línies de la seva cara, podria ésser una princesa asseguda allí, en la penombra.

El pare devia haver-ho previst. Heus ací què valdria la pena, ésser un contista per a una princesa. S'interromp per pesar un instant les possibilitats d'aquesta idea, però, tot sospirant, hi renuncia.

La idea és seductora, però no hi ha res a fer. Contista per a una princesa, eh? Vetllades en un castell, i el príncep que torna d'una cacera pel bosc? El contista va guarnit amb llampants oripells i, acompanyat d'una munió de cortesans, de dames de companyia — en fi, de la gent de què es volta una princesa — està assegut davant un gran foc. Per ci per lla, grans gossos magnífics estirats.

El pare discuteix dintre seu si valdria la pena de provar de contar un dia una història en la qual jugués un rol d'aquesta mena. Una idea travessa el seu esperit. La princesa té un amant que s'esmuny una nit dins el castell i el príncep, per un criat de confiança, ho ha sabut. Agafant la seva espasa, el príncep s'avança sense fer soroll pels passadissos foscos per matar el seu rival, però el pare ha previngut els amants i han fugit. Després, arriba a oïdes del príncep que el pare ha protegit els amants, i ell — és a dir el pare — es veu forçat a fugir per salvar la seva vida. S'escapa a Amèrica i porta la vida d'un exiliat, lluny de les esplendors a les quals està acostumat.

El pare es demana si valdrà la pena de contar aquesta faula d'una existència anterior, un vespre, en una de les granges on s'installa amb Aldrich; i, un moment, una mena de llum a tall de George Barr Mc Cutcheon (\*) lluu en els seus ulls; però hi renuncia tot sospirant.

No pendria pas — almenys en una granja de l'Ohio.

Torna a la seva història, la qual pren de manera ben visible; però, abans de continuar, llança una ullada sobre Tilly. "Oh Tilly! oh cara i encisadora Tilly!" sospira dins ell mateix.

La granja on passa això és en el Nord, i ell s'ha fet passar per sudista enrolat a l'exèrcit del Nord. Això exigeix una explicació, i la dóna, amb floritures.

Nascut en el Sud, fill d'una orgullosa família sudista, l'han enviat a fer els seus estudis en un col·legi del Nord. Al col·legi tenia per camarada d'habitació un xicot de l'Illinois. El pare del seu camarada era el director-propietari de la *Chicago Tribune*, afegeix.

Un estiu, alguns anys abans d'esclatar la guerra, visità al seu amic de

(\*) Novellista americà cèlebre pels seus relats novel·lescós a ultrança.

l'Illinois, a la família d'aquest, i, mentre hi era, va anar, amb el seu amic, a sentir els famosos debats entre Lincoln i Douglas. Era estrany, però el fet és que el jove de l'Illinois s'entusiasmà amb el brillant Douglas, mentre que ell — en bona veritat, el seu cor fou conquistat per la simplicitat, per la noblesa del lleyatèr Lincoln. “Mai no m'oblidaré de la noblesa d'aquesta fesomia”, diu. I heus-el ací que sembla a punt de posar-se a plorar. Arriba fins a treure's el mocador de la butxaca i eixugar-se els ulls. “Oh! el noble, l'indescriptible efecte que produí en el meu jove cor l'emocionant paraula d'aquest home! Era al meu davant, dret, com en el bosc el roure vigorós que desafia l'huracà: “Una nació no sabria viure mig esclava mig lliure. Una casa dividida contra ella mateixa no sabria restar en peu”, digué, i les seves paraules m'emocionaren fins a la medulla.”

I el pare es posa a descriure el seu retorn després d'aquest capgirador incident. La guerra s'acostava i tot el Sud estava abrandat.

Un dia, a taula, en la seva llar sudista, assegut amb els seus germans, son pare, sa mare i la seva bonica germana, pobra innocent!, gosà alçar la seva veu en favor de Lincoln.

Quina tempesta es desencadenà llavors! Aixecant-se de taula, son pare allargà vers son fill un dit tremolós. Tots els ulls s'havien girat envers ell, carregats, tret dels de la seva germana, de còlera i de desaprovació. “Pronuncieu altra volta aquest nom odiat en aquesta casa, i us mato com un gos, encara que sigueu el meu fill”, diu el pare, i el fill s'aixecà de la taula i se n'anà, ple de aquell sentit del deure filial que no permet a ningú nat en el Sud de respondre a son pare, però resolt de totes passades a restar fidel a la fe suscitada en ell per les paraules del noble Lincoln.

Muntant a cavall, s'havia allunyat en la nit de la casa paterna i, a fi de comptes, s'havia enrolat en les tropes de la Unió.

Quina nit! — allunyant-se a cavall de la casa paterna, en mig de les tenebres, deixant sa mare darrera seu, condemnant-se a restar un fora de la llei en el cor dels que ell sempre havia estimat — tot pel Deure!

Hom pot imaginar Aldrich parpellejant i fregant-se les mans. “Teddy en fa un gra massa, potser”, es digué sens dubte; però no per això deixava d'admirar el contista.

De totes maneres, nosaltres que ara evoquem els llocs on el pare aconseguí temps enrera aquest triomf, aquella nit en la granja, no tinguem massa por pel cor de Tilly. Passés el que passés, ni la seva persona física ni tan sols el seu cor no corrien cap perill.

Mal no hi hagués cap dubte que la presència de la bella Tilly, assegurada en la penombra, i la caritat de les ombres que havien temporalment accentuat la seva beutat defallent, haguessin exercit aquell vespre una certa influència sobre el talent del pare, estic segur que no en resultà mai res. El pare, a la seva manera, era fidel a la mare.

I, a la seva manera, conservava preciosament el seu record. ¿No conservava preciosament, com un tresor, el record dels deliciosos instants que ella li havia dat?

Ell l'havia descoberta en una granja quan era a punt de tornar-se alguna cosa com un jove elegant i ella feia l'aprenentatge; i, en aquella època, ella era bella — bella sense l'ajut del joc d'ombres d'un llum de petroli.

En realitat, d'ells dos, ella era l'aristòcrata, perquè el que és bell és sempre l'aristocràcia; i, oh! com la beutat és poc compresa! Les cobertes dels magazines populars i les actrius de cinema han viciat completament la concepció que hom es fa a Amèrica de la beutat femenina.



Mes el pare tenia una certa mena de delicadesa, d'això podeu estar-ne ben segurs; i heu de suposar que, en aquella granja de l'Ohio, Tilly percebia alguna cosa de la seva actitud envers les restes de beutat que podien restar-li, i ella l'estimava per aquesta actitud — com la meva mare, també, n'estic convençut.

*El meu fruit no serà el meu fruit fins que serà caigut dels meus braços en d'altres braços, per damunt la paret.*

I mentrestant, els presoners rebentats i llur escolta han baixat a la vall i s'acosten a una casa gran, un xic apartada de la carretera, i els oficials que manen el destacament — eren dos — donen l'ordre de passar la reixa d'entrada.

Davant de la casa hi ha un espai descobert on s'agrupen els presoners, cobert d'un gespa dura que, sota la pluja interminable, s'ha tornat molla i esponjosa. Un bassiol d'aigua es forma entorn dels peus de cada presoner, xipollejant damunt la gespa.

La casa és a les fosques, només hi ha un llum encès al cantó del darrera, i un dels oficials es posa a cridar. Una munió de gossos de cacera ha sortit d'alguna construcció amagada qui sap on dins la fosca, i, roncant i bordant, volta en semicercle els presoners.

Un dels gossos es fica entremig dels presoners i salta sobre el pare amb glapits de joia i tots els altres el segueixen; armen un tal batibull que els guardes han d'allunyar-los a puntades de peu i cops de culata. S'encenen llums a la casa. Els seus habitants estan sobre si.

Ja compendreu quin moment era aquell per al pare. Per un d'aquells estranys capricis de la fortuna — que, ell té prou cura d'explicar al seu públic, es produeixen molt més sovint del que hom es pensa — s'ha trobat conduït, presoner de guerra en camí vers una presó sudista, a la porta mateixa de la casa paterna.

Quin moment, en veritat! Ben entès, en la seva qualitat de presoner de guerra, no té cap idea del temps que el tindran allí. Sort que s'ha deixat créixer una barba espessa i embardissada d'ençà que ha abandonat el domicili patern.

Pel que fa a la seva sort — si els presoners han d'estar allí fins que sigui de dia, doncs bé! ell ja coneix el cor de sa mare.

El seu pare, tot i els seus anys, ha marxat a la guerra, tots els seus germans també; i sa mare pertany a una antiga i orgullosa família del Sud, una de les més antigues i de les més orgulloses. Si ella sabés que el seu fill es troba allí en mig dels presoners veuria com el pengen sense un mot de protesta; si calgués, ajudaria a estirar la corda i tot.

Ah! què és el que el pare no hauria dat pel seu país! ¿On es podria trobar un home semblant maldament fos entre els herois de tot el món sencer? Als ulls dels seus propis pare i mare, als ulls dels seus germans, als ulls de totes les branques i ramificacions de la seva família sudista, als ulls de tots — llevat només dels ulls d'una pura i innocent noia — havia cobert d'una vergonya eterna un dels noms més orgullosos del Sud.

En veritat, perquè ell, el fill, se n'havia anat a combatre en les files nordistes, son pare, orgullós vellard de seixanta anys, havia insistit perquè l'admetessin en les de l'exèrcit del Sud. "La meva vella carcassa encara és sòlida, i insisteixo", havia dit. "Dec una compensació al meu país, al Sud, per la manca del meu fill, que m'ha sortit un gos, un renegat."

El vell, doncs, se n'havia anat, amb el mosquetó a l'espatlla, insistint perquè l'admetessin com un simple soldat i perquè no el planyessin pertot on calgués plantar cara a un perill incessant i aterridor, i la llavor d'un odi imperible contra el fill havia estat plantada en els cors de tota la família.

L'esperit més obtús compendria ara la situació en què es trobava el pare quan, responent als crits de l'oficial, començaren de veure's llums per tota la casa. No era una situació capaç d'arrençar llàgrimes al cor d'un home de pedra? Ara, a un cor de dona, no cal ni parlar-ne.

I, davant de la casa, davant els ulls del pare, n'hi havia una — una pura i innocent noia del Sud, d'una rara beutat — realment una perla de feminitat — el més rar exemple d'aquella famosa feminitat sense taca dels països del Sud — la seva germana petita — l'única noia de la família.

Ja veieu, com segurament no devia oblidar d'explicar-ho aquell vespre en la granja, ell no concedia gaire importància a la seva pròpia vida. Com devia dir-ho orgullosament, ja n'havia fet el sacrifici al seu país.

Però, ja ho compendreu prou de pressa, si la seva presència entre els presoners hagués estat descoberta, la seva orgullosa mare — plena de ganes d'esborrar la taca que embrutava el blasó familiar — hauria insistit perquè el pengessin al dorment de la porta de la casa mateixa on havia nascut, i amb les seves pròpies mans ella hauria estirat la corda que l'hauria de dur a la mort — tot això, ja ho compreneu, no?, a fi de retornar la primitiva netedat al blasó familiar.

Podia fer menys una orgullosa dona del Sud?

I si les aventures d'aquella nit havien d'acabar així, ja haureu comprès com hauria patit la seva germana petita — l'amor de la seva vida en aquella època. Ella, la pura i innocent noia, la que no comprenia, segurament, l'abast de la decisió de son germà de restar fidel a la vella bandera i de combatre per al país de Washington i de Lincoln, i que l'estimava innocentment, era allí, dintre la casa. El dia que, a la taula paterna, ell, profundament afectat pels debats Lincoln-Douglass, havia gosat dir un mot a favor de la causa nordista, foren els ulls d'ella, únicament, els que l'havien esguardat amb amor, quan tots els altres ulls de la família ho feien amb odi i amb fàstic.

I en aquell temps, la seva germana devia estar a punt de convertir-se en dona. L'aroma de la dona que es desvetlla havia de flotar sobre ella com el perfum sobre una poncella de rosa que s'esbadella.

Penseu-hi! Aquesta pura i innocent noia havia de veure com penjaven el seu germà! Aquest record inesborrable anava a ésser imposat a la seva jove existència, i ja per sempre més el seu cap es corbaria sota el pes d'una dolor solitària i silenciosa. Aquesta bella noia pura i justa envelliria abans de temps. Ah! podia succeir que en una sola nit aquells tirabuixons d'or, que li cobrien el cap com un núvol tocat pel sol ponent — podia succeir que aquells cabells d'or fi es tornessin tan blancs com la neu!

Sento, en la meua imaginació, el meu pare pronunciant les paraules que acabo d'escriure i a punt de plorar ell mateix tot pronunciant-les. Amb tota seguretat que ell mateix es devia creure sense vacil·lació el conte que inventava.

I mentrestant, vet ací que la porta de la vella casa s'obre de bat a bat i, a la sobrellinda, davant dels presoners agrupats sota la pluja, apareix un negre gegantí — el criat que el pare tenia al seu servei abans de deixar la casa familiar. (El pare interromp el curs del seu relat per explicar com ell i el negre, xicots de la mateixa edat, s'havien barallat, havien pescat, caçat i viscuts junts com dos germans. No entraré en aquests detalls. Qualsevol sudista de professió us els donarà, per poc que tingueu ganes de conèixer-los. Aquesta era la part menys original de les coses que explicava el pare en el curs d'aquesta vesprada.)

El cas és que el jove negre gegantí surt a la porta amb una espelma a la mà. Darrera ell, la meua àvia i darrera aquesta, la jove i innocent germana.

La mare del meu pare és vella, però encara va dreta i robusta. Un dels oficials li explica que ell i els seus homes han caminat tota la nit, que condueixen a la presó un destacament de presoners nordistes, i li demana hospitalitat. Com que l'oficial també és del Sud, sap que l'hospitalitat del país no pot mai fer-li falta, baldament sigui a mitja nit. "Una mica de menjar i una tassa de cafè en nom del nostre Sud", demana.

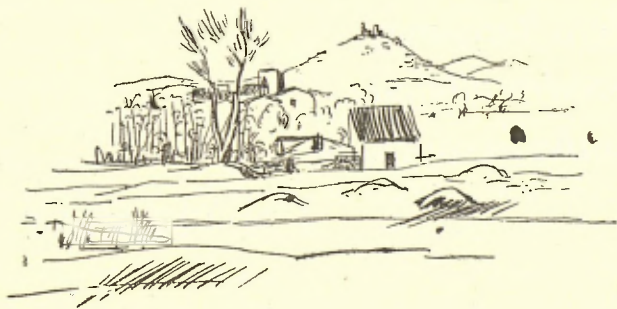
Atorgat, no cal dir-ho. L'orgullosa dona fa senyal, a l'oficial i al seu camarada, d'entrar a la casa, i ella s'avança sense fer cas de la freda pluja que cau en roina. Ha dit al negre que no es mogui de sota el porxo, l'espelma en l'aire, i, mentrestant, per sobre l'herba humida s'avança vers els presoners. Els guardians sudistes s'han apartat, saludant respectuosament aquesta dona del Sud, i ella s'acosta als presoners i els mira amb la poca llum que hi ha. "Tinc curiositat de veure alguns d'aquests gossos de "yanks" tan mal educats", diu acostant-se per veure'ls millor. És ben a prop del seu fill, però aquest ha tombat el cap i mira a terra. Alguna cosa però li fa alçar el cap al mateix moment que, per expressar completament el seu menyspreu, ella escup sobre aquests homes.

Un petit esquitx de la seva saliva blanca cau sobre l'espessa barba groguenca del pare.

La seva mare s'ha entornat a la casa, i de nou els presoners són a les fosques. Les sentinelles rebels són rellevades — dues a la vegada — perquè puguin presentar-se a la porta de la cuina a recollir cafè calent i sandvitxos. I la seva jove i tendra germana intenta d'arribar al lloc on, a les fosques, són els presoners. Acompanyada d'una vella negra, té el projecte de donar de menjar i algun reconfort a aquells homes rebentats, però li ho impedeixen. La mare s'ha adonat de la seva absència i, des de la porta, la crida. "Conec el teu bon cor, diu, però això no pot ser. No pot ser que cap yanqui mengi amb les seves dents de gos res produït a les terres de ton pare. Això no succeirà mai, almenys mentre ta mare tingui vida per impedir-ho."

SHERWOOD ANDERSON

(Seguirà)



LL. MERCADER



*E*SPINGUET melangiós  
de l'esmolet,  
melangiós espinguet,  
en el repòs del matí  
brunzent de sol.  
El neguit s'estenalla  
al fons del pit,  
s'estenalla el neguit.  
Sobre el panteix del gos  
la pau s'adorm.

*La campana tomba  
greu, llunyana;  
mandra vilatana,  
tomba la campana.*

J. M. CID-PRAT

L'OBRA de Mary Webb tingué un aspecte distint de tot el debat a propòsit d'ella merament com un cas de quelcom primer negligit perquè no era anunciat i després anunciat perquè era negligit. Jo no pretenc ésser un dels descobridors, ni tan sols sóc un dels que s'afanyaren a descobrir la cosa després que ja havia estat descoberta. Jo només vaig llegir un dels llibres de l'escriptora, *Precious Bane*, i em colpí com estranyament i molt individualment bell: però jo el vaig trobar únic en tot el sentit del mot; i mai no vaig saber, ni tan sols, si el nom de l'escriptora era conegut ni si ella havia escrit res més. Però el llibre em va deixar una forta impressió i especialment en un respecte. És molt vívid i al mateix temps molt indescriptible. Potser la suggestió es troba en la paraula "precious" en *Precious Bane*. No vull dir que Mrs. Webb sigui "precious" en el sentit pretensions de la paraula. Jo vull dir en el sentit de coses de preu: una riquesa en coses comunament relacionades amb la nuesa i la pobresa. Quelcom d'allò que és alludit com al luxuriant Orient descansa com els transparents colors d'un arc de Sant Martí damunt un paisatge molt típic de l'Occident. Potser nosaltres oblidem de vegades, quan parlem de les perles i l'or de l'Orient, que la posta pot ésser rica igualment que l'alba.

La novella descriu els rústecs en una època quan encara eren més rudes que en els contes de Hardy o els poemes de Hausman. Ni tampoc hi havia la més petita intenció d'idealitzar la vida en el sentit d'adaptar-la a l'ideal més aviat baix del sentiment i confort modern. El país no era convertit en una Arcàdia ni tan sols de la gràcia natural de Virgili o Teòcrit; encara menys, els pagesos no eren convertits en pagesos d'escenari ni les pastores en pastores de porcellana. La cosa que vull significar per riquesa és quelcom més subtil àdhuc que la felicitat. Aquests pagesos viuen una vida dura: probablement, hi ha ocasions, viuen una vida famèlica, són prou capaços en algunes circumstàncies de viure una vida grollera o feroç. Però ells viuen, en un sentit ben profund, una vida plena. I aquí és on la real atmosfera del llibre difereix dels de Hardy o de molts llibres colpidors i valuosos sobre el mateix tema; llibres que, realment, han trobat grandesa, i àdhuc bellesa, en aquesta existència primitiva, però han trobat només la bellesa de les

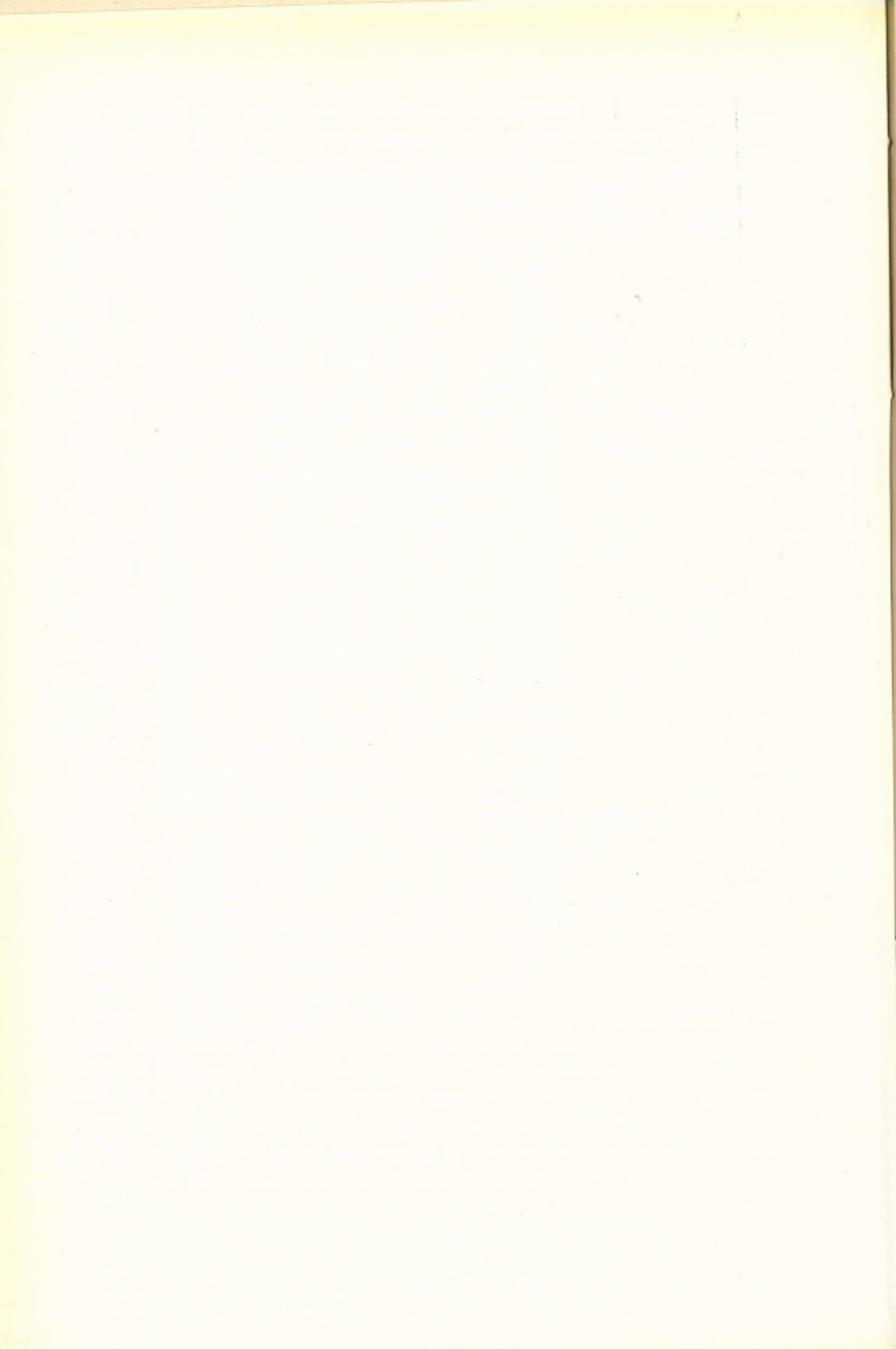
roques nues i la grandesa del desert. L'atmosfera d'aquells llibres és d'estoïcisme quan no de pessimisme. L'atmosfera d'aquest llibre és de misticisme; i nosaltres sentim que els mateixos rústecs són no solament els misteris, sinó també els místics. És inadequat de dir, amb una d'aquestes frases crítiques que esdevenen ràpidament frases fetes, que la història és plena de color. Les històries de Thomas Hardy, per exemple, són indubtablement plenes de color.

Hom ha emprat les metàfores del núvol i la tenebra parlant, justament o injustament, de les seves idees metafísiques i morals. Però, sigui o no sigui veritat de les seves idees, això no és certament veritat de la seva imatgeria. Els quadros que ha deixat en la meva memòria, i m'imagino que en la memòria de molts altres, una primera lectura dels contes de Wessex, són especialment acusats per una forta so-  
lellada. Res no podria ésser més clar que els contorns o més brillant que els matisos d'algunes d'aquelles brillants i cruels comèdies d'amor i odi, al llarg de les blanques carreteres o en les grans muntanyes verdes. Si els seus personatges eren realment marionetes del destí, eren sovint unes marionetes viroladament vestides. No hi ha manca de claror, encara que sigui de vegades tan mortal com el llamp; i per bé que ell insistia massa que no hi ha rosa sense espines, ell no deixà mai de donar riques tintes a les roses.

Però hi ha en l'obra de Hardy, com en tota obra realment pertanyent a un món pagà, aquest caràcter: que tota la claror brilla damunt les coses i no a través de les coses. És tota la diferència que hi ha entre l'alegria d'una pintura o mosaic antics i l'encesa claredat d'una finestra medieval. I de vegades nosaltres sentim, en la mera pobresa, com en l'austeritat medieval, que les coses poden ésser brillants essent transparents, i transparents essent primes. Si Hardy féu una tragèdia amb un arbre i un pou i un temporal, ell volia fer caure la forta so-  
lellada damunt l'escena gairebé com una bateria de teatre. Ell volia la claror per explorar el pou; gairebé podríem dir que volia la claror per a brillar damunt la tenebra i desemmascarar-la. Però ell no volia significar, almenys no com els místics poden voler significar, que hi havia un misteri dintre l'arbre, fent-ne un veritable arbre de la vida; o una especial providència fins en un llamp que cau. I si ell pensava que la veritat era al fons del pou, jo penso que era comunament en la forma d'un cadàver. Almenys no era en la forma d'una deessa o una nimfa de la primavera. Ell no sentia especialment que una vida positiva, encara menys que una vida joiosa, irradiava enfora a través d'aquestes coses. Ell no pensava



PL. N.º VI. — JULIAN CASTEDO: PAISATGE





que elles significuessin res: només pensava que ell volia dir quelcom quan deia que elles no significaven res. Tota la ironia de la seva intenció és en aquell món sense significància.

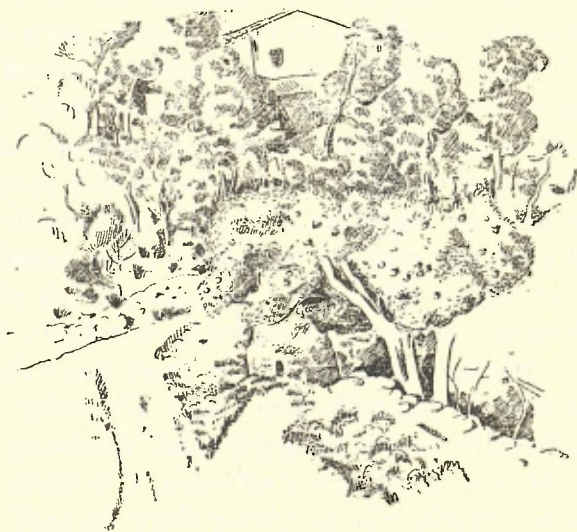
Ara bé: Mary Webb i els seus pagesos viuen en un món molt significant. La vida, completament a part de la seva tristesa o alegria, és farcida de significància. Hi ha la callada pressió d'un segon sentit en les coses; i una mena d'halo al voltant de cada objecte, ja sigui d'honor o bé de tendresa. Les tempestats són més que tempestats, i els arbres són més que arbres, i el pou és més pregon que ningú no es pensa. Això és expressat d'una manera merament externa, en un entrelligament d'associacions i tradicions sobre tota mena de coses; de manera que les espelmes o les cols o els comuns objectes de la cuina poden tenir obscures propietats o potencialitats. Però això és l'expressió d'un sentit de plenitud com en el núvol prenys de la pluja o àdhuc del tro, i una riquesa no solament en el sòl, sinó en el tenebrós subsòl de l'existència. I jo penso que aquesta atmosfera és veritat, tocant la gent senzilla i tots aquells que són prop de la terra. La gent estúpida, desesperadament, fastigosament estúpida, generalment ho anomenen superstició.

Jo vull dir que l'escola més sorrudament realista no s'erra en ésser realista, certament no s'erra en ésser tràgica, però s'erra, tractant la humanitat d'aquest tipus, en no ésser mística. L'ordinària gent del camp com Tess o Judas l'Obscur podien haver estat tan malmenats com varen ésser; es podien haver queixat quan eren malmenats d'una manera humana, i podien haver mort quan fossin massa malmenats, a la manera de totes les tragèdies. Però ells no s'haurien vist amb un contorn tan nu i tan dur com els veu el novel·lista pessimista. Tota la cosa hauria estat alhora enriquida i confosa per les místiques tradicions de la humanitat, per les romanalles de la religió, per les suggestions de la superstició, pel misteri de la mort que talla per tots dos costats com l'espasa de dos talls d'un àngel. S'haurien sentit desesperats però no s'haurien sentit insignificants; s'haurien sentit significants. Aquesta és la qualitat que s'adhereix a la meva memòria d'aquella remarcable història, que jo vàreig llegir fa tant de temps — la història anomenada *Precious Bane*. I és relacionada amb una altra qualitat seva, una qualitat molt rara en la literatura recent; quelcom que jo només puc anomenar la nota de noblesa. Aquí també hi ha quelcom àdhuc en el títol que suggereix la veritat. Una cosa preciosa no significa solament una cosa sumptuosa, en el sentit de quelcom rela-

cionat amb grollera luxúria i riquesa. Una cosa preciosa vol dir una cosa que es compra amb un preu; i en aquest cas hi ha present tota la idea de l'antic preu del sacrifici. Que un càstig pugui ésser preciós no és pas una doctrina de moda ara. Ni jo em proposo de discutir la seva implicació moral en aquesta fugissera nota literària. Però és cert que, a tot arreu on aquella concepció és present en literatura, es fa possible una poètica elevació i l'alenada d'un aire espiritual que no són coneguts allà on aquella és negligida; que àdhuc en el món d'allò que és purament artístic, aquell grau de dignitat només es pot atényer per mitjà de quelcom moral; i que si hi haguessin realment uns crítics d'art que estimessin l'art, farien bé de conservar el martiri en el món, encara que només fos fent màrtirs l'altra gent.

G. K. CHESTERTON

(Traducció autoritzada expressament per l'autor  
i la revista *Illustrated London News*.)



E.-C. RICART

G. K. C.

**P**ROFUNDAMENT anglès i profundament original, G. K. C. ho ha tractat tot des dels punts de vista més impensats. La seva agilitat de pensament troba en la paradoxa l'expressió més adequada. Però la seva paradoxa no és un fi, sinó un mitjà, posat al servei d'una lògica rigorosa.

Essencialment polemista, és sempre igualment coratjós en la defensa com en l'atac, i sempre també el seu joc és net, "fair-play".

La seva lliçó és de joia, d'optimisme, de generositat. Es també una valorització de l'home, de les seves valors essencials, un combat per la democràcia i pel sà individualisme, pel retorn a la simplicitat, pel desencarcament. És sobretot de combat per la justícia, però no la justícia eixarçada, sinó acompanyada de la caritat.

★ ★ ★

---

---

## BUTLLETINS DEL TEMPS

*El pròleg de Ramón Pérez de Ayala a la novel·la de Carlos M. Noel La boda de Don Juan, és una pàgina mestra en la qual la densitat de doctrina ennobleix la gràcia de l'estil.*

*Moltes coses podríem assenyalar-hi essencials a la ponderació d'algunes dites i rèpliques que amb més brillantor que no amb mesura de responsabilitat agiten recentíssimes discussions literàries a casa nostra.*

*La constància en la mutabilitat i la continuïtat en el canvi que regulen l'instint superador de la vida, camí de la llibertat, no camí del benésser. La reintegració del veritable equilibri clàssic al qual cap cosa humana no és aliena. L'acord dels elements biològics i lògics, per tal d'arribar, més enllà del temps escoladís, a la inactualitat eterna dels conceptes no decantats ni al fetitxisme del formal ni a la tirania present de la sensació. La recordança anecdòtica del crit dels primers romàntics: "A baix les perruques!" com un atac a l'academicisme i no com una desposseïció del cabal clàssic. I l'estrebada incessant de l'esperit al qual sols el coneixement absolut portaria aquietament.*

*Batecs essencials i no enginyoses fórmules verbals són necessàries a la nostra creixença.*

*Per això ens ha semblat oportú de subratllar-los en fer a Pérez de Ayala l'acatament que al seu mestratge és degut.*

*I si algú, diem el crític americà de lletres castellanés Edwards Bello, oposava al pròleg de l'autor de Tigre Juan reserves equívocues, benhaja la contradicció injusta que ha motivat la rectificació que extractem perquè el que en ella és dit podem utilitzar-ho a Catalunya per rectificar comentaris lleugers dels qui no volen o no poden o no saben comprendre:*

*Ésser un escriptor més o menys intel·ligible, depèn de diversos factors; la matèria tractada, el desenrotllament més o menys lògicament apretat del discurs i la forma d'expressió. Però sobretot depèn del grau de preparació, atenció i intel·ligència del lector. No hi ha un llenguatge clar, senzill i natural en el sentit que tothom el pugui entendre de primera intenció.*

*El llenguatge més senzill i precís, el que aspira a ésser més exacte és el científic, justament el més inintel·ligible per als profans. L'expressió o senyal V-I és d'una claredat, d'una precisió, d'una exactitud absolutes per als uns i un enigma per als altres. A mesura que l'escriptor s'esforça a abastar major senzillesa, precisió i exactitud es repetirà el mateix fenomen: per uns (els llecs), es farà més difícil i per altres (els cultes) més fàcil d'entendre. Amb aquesta diferència entre el llenguatge*

*literari i el científic: que el científic no arriba mai a ésser del domini vulgar i el literari es divulga i comunica incessantment i precisa i enriqueix la parla vernàcula gràcies al treball sempre superat dels escriptors els quals s'afanyen per tal d'assolir la màxima complexitat i exactitud en lloc d'abandonar-se a les més fàcils vaguetats.*

*La vida va del senzill al complex; i el llenguatge també, si és cosa viva. La qual cosa no vol pas dir que els organismes superiors siguin més confusos i inintel·ligibles que els inferiors. L'home, en la seva unitat superior, és més comprensible que la cèl·lula. No sé si això és prou clar. Per uns, sí; per altres, no. Si tractés de fer-ho entenedor a tots, em caldria escriure, més ben dit traduir, al llenguatge vulgar una pila de tractats que ja estan escrits.*

*...És un mite, típicament gàl·lic, que els escriptors de França són sempre clars, nítids, per do immanent, ingènit, i els escriptors espanyols, pobres de nosaltres! Naixem amb el pecat original d'escriure d'una manera confusa i entortolligada. A França, com a Espanya, com a tots els països, l'escriptor que repeteix idees o sensacions anteriors i que no diu res de nou, és naturalment transparent; i el que per primera vegada expressa noves idees o sensacions sembla, en començar, que escriu d'una manera impenetrable, penosa, misteriosa... Però passa el temps i aquests escriptors ascendent es van fent assequibles perquè la intel·ligència literària del lector s'educa i s'enlaira.*

*...Greu equivocació, per no dir niciesia, la de l'escriptor que baixa i rebaixa els seus elements d'expressió davant la suspicàcia o el recel que encara resten lectors que potser no l'entenguin. En aquest viatge inferior, davallada als inferns de la vulgaritat, i encara de la bestialitat, ¿quan arribarà al fons i podrà dir que toca de peus a terra?...*

*Sigui encara lícit a la defensa del tema que es debat l'aportació d'un text anglès actualíssim i sense enfarfecs definidors, ja que es tracta d'un paràgraf de novella:*

*Calamy trencà el silenci per primera vegada des que havia entrat a la cambra: "Però no sé per què us planyeu de no ésser entesa", digué somrient. "Sempre m'hauria cregut que era molt més desagradable ésser comprès. Poden molestar-nos els imbècils que no entenen el que a nosaltres ens sembla obvi; la nostra vanitat pot sentir-se ferida per la interpretació que donin a les nostres obres — així us lliureu d'ésser tan vulgars com ells. Poden sentir que flaquegeu com artista, mentre no heu procurat produir-vos transparentment vulgar. Però ¿què és tot això amb els horrors d'ésser comprès, completament comprès? Us heu donat tot, ja saben qui sou, esteu a mercè de les criatures a les quals heu confiat la vostra ànima. Oh, és terrible de pensar-hi! Si jo fos vós", anà dient, "me'n felicitaria. Teniu un públic al qual plauen els vostres llibres per raons equivocades. Doncs, mentrestant resteu salvada, esteu fora de llur abast, us posseïu a vós mateixa intacta." (Aldous Huxley, Those Barren Leaves).*

*No cal, segurament, una insistència baldera.*

J. M. LÓPEZ-PICÓ

---

---

## LECTURES I REVISIONS

«FULLS DE DIETARI», DE CARLES SOLDEVILA

### I

L'AGILITAT — diu En Soldevila — ha estat una de les qualitats que més vivament he admirat i més frenèticament he cobejat.” I en el mateix *full de dietari* diu que no és que admiri “l'agilitat convertida en professió”, l'agilitat per ella mateixa, “sinó aplicada a tots els ordres de la vida”.

Una manera de practicar literàriament l'agilitat era el periodisme, i dins aquest pendre una secció diària volandera de petits comentaris, de *fulls de dietari*, anotacions sovint epigramàtiques, de vegades més líriques, al marge del viure. I no cal dir si calia en aquests fulls un estil àgil, lleuger, ràpid, que no fadigués el lector de cada dia. Vora això, amb l'estil conquerit, En Soldevila escrivia novelles breus, contes i comèdies, articles de revista, i es feia una anomenada d'escriptor lleuger i gairebé frívol, tant com volia, fins on podia aspirar qui s'havia fet de la seva tasca una joguina per ell i pel públic. “En Soldevila — deia Agustí Esclasans — és un literat que quan escriu somriu. I hom diria que l'interessa més somriure que escriure.” “Vet ací — responia En Soldevila — la millor observació del meu crític. Ben dita, bonica, i en bona part certa.”

Així i tot un moment sembla que s'excusi en el públic qui no tindria paciència si el periodista volia arribar fins on podia distraient-se un moment de la lleugeresa del lector. “En el descabdellament d'una idea o d'un sentiment, de vegades no vaig fins on podria anar, sinó fins on crec que el lector em podrà seguir o, almenys, fins allà on crec que podré mantenir desperta la seva curiositat.” I és ben bé així. Molt sovint en els seus escrits diríeu que comença una emoció que aniria esdevenint més intensa si l'autor la seguís i no l'estronqués; hi sentiu moments lírics d'un parell de notes, moments més profunds i que no

més els insinua. I aquesta manera de passar de llarg, aquesta mena de lleugeresa, la trobem no solament a la seva obra periodística sinó igualment a les seves novel·les. La raó de la seva frivolitat no la dona, doncs, el periodisme, el gènere literari; sinó que per la frivolitat s'explica que escollís aquell periodisme.

Els seus *Fulls de dietari* començats el mes d'abril de 1917 a la vella *Publicidad* dirigida per Romà Jori, eren precedits d'un volumet de poesies de l'any 1913. Un volumet de bon èxit literari. Xenius se n'ocupà dedicant-li algunes glosses i probablement per elles el llegí l'Azorín; i li plagué, en parlà amb elogi. Si alguna cosa semblen tenir aquelles poesies és una certa sinceritat i nuesa de sentiments un xic maragalliana, que les privarien de mentir i que ens tempta d'aturar-nos-hi.

## II

Aquest volum de poesies sembla escrit, si fa no fa, en eixir de la Universitat. Un matí, en aquell pati porticat i trist, l'Albert de Quintana va dir-me que En Soldevila tenia unes poesies molt boniques, i En Soldevila amablement me'n llegí algunes. Fent-ne memòria només recordo insegurament un vers:

es desfeia en magnífica cascada.

El lloc era desavinent, i a més en algun d'aquells versos hi havia una verbotat excessiva, desfavorable, que en el llibret ja no s'hi veia. El llibre em sorprengué. Sota les influències dels "llibres preferits" hi havia sempre molt de sincer i de propi. Hi reconeixia el meu company de curs. Hi havia també una art desencongida. Hi havia d'una banda unes emocions inefables, i d'altra banda una agilitat estudiada i hàbil per suggerir-les. Hi sentíem alguna influència de la música de Verlaine, de les maneres lliures i emotives d'En Maragall i de l'abundància expressiva i l'eloqüència clara de Gabriel Alomar. Diríeu que dues tendències el temptaven i que ell volia cedir una mica a cada una: una mica al sentiment inefable, i una mica a l'art expedida.

Mai no perdia un aire de versemblança artística, un equilibri sanitós entre els sentiments i les coses. Un ambient burgès distingit, uns sentiments tendres, satisfets del confort, una certa benaurança ciutadana, i una sensibilitat fina per fruir-la i l'art de fer-se'n íntimes

maneres de bon viure, tot això traspua en aquestes comptades poesies de joventut, i l'art d'En Soldevila no s'ha desviat d'aquestes maneres ni d'aquest ambient mai més.

Les fantasies endevineu que no es desvien de la realitat, tenen una versemblança, no són d'un esperit que somia impossibles sinó que les dona com a fets, i no hi veiem sinó alguna errada lleu; hi ha una finor de sensibilitat en el seu vers com en la seva prosa: vespres de pluja:

El ploure sonor  
damunt les teulades  
fa com un gran chor  
de llunyes cascades;

o aquella sensibilitat pel paisatge:

Les llunyàries s'efumen a ma vista  
sota els vels d'una boira molt suau.  
En els boscos hi ha una quietud trista...  
Tot ve d'aquesta pluja que ara cau.  
Del fullatgè que lentament oscilla  
l'aigua plou en monòton degotall  
i després llisca tèrbola i tranquil·la  
per molsudes canals serres avall...

El vers, observava Xenius, arriba a tenir alguna cosa de líquid; deia que En Soldevila era el poeta de l'aigua i citava el vers:

i perla a perla ploreu els desmais.

Posteriorment al llibre només li sé algunes poesies del mateix aire. El record d'un *Capvespre de febrer*, per exemple, contat amb l'encís planer d'un mig to líric:

Te'n recordes? Jo sí, divinament.  
Fou pel febrer, en una tarda clara.  
Tot d'una foies, meua, al meu costat.  
Vaig parlar-te com un allucinat  
d'una serra que va tornant-se blava,  
d'un ametller sobre el paisatge gris,  
d'un ametller tot blanc que s'apagava  
malencònicament, com un somrís...

Aguaitàvem per sobre la paret  
d'un parc: arbres pelats i flors musties:  
Mormolares: — Oh com se sent el fred! —



i rient vas fingir que t'estremies:  
 Capvespre dolç! Passaren dues dones  
 i a mitja veu van dir:— Que joves són!

Tot hi té aquella veritat de la poesia. És als afores de Barcelona; cau la nit i es veu d'allà estant l'escampadissa de llums de la ciutat. Tot té un caient de vida barcelonina: aquella muntanya, els ametllers, les dues dones que passaven pel camí i la mateixa parella enamorada que va a passejar-hi.

### III

Aquest caient de cosa viscuda, tan bell en poesia, acostaria al drama, al sentit tràgic que té la vida; i aquí és on En Soldevila s'atura. La seva illusió té una versemblança de vida corrent, però fins allà on no arriba a tràgica. Moments de melangia, sí; moments de tedi:

Déu meu, per què vivim aquestes hores?

Però sembla que l'autor es digui: Prou que la vida és dolorosa, ¿per què l'art ha d'afegir-hi més tragèdia, i no podria esdevenir un entreteniment amable, un passatemp que alleugerís algunes hores? És que la mateixa tragèdia, observariem, quan és real i completa, té una part d'alegria. L'home, diu Sant Tomàs, no podria viure sense alegria, i convé que la tingui en les coses elevades, perquè no caigui en plaers que el degradin. Però és una alegria que hem de trobar en la mateixa veritat del món, i no hem de fingir-nos un món per no perdre-la. A les poesies d'En Soldevila, la illusió no és com a cosa inexistent, de fantasia; i després del seu pas poden venir noves joies o pot venir la tragèdia; més que una illusió és un fragment de vida. Però en les altres obres d'En Soldevila aquell viure es volta de precaucions; de quines? De les que imposa la temença de les coses mateixes: — Hem de fer per manera que aquella felicitat tan fràgil no se'ns trenqui als dits. — I aleshores la seva art s'omple també de precaucions, sembla que temi rompre aquell somriure i aquell benestar, i la seva serenitat vingui només de no encarar-se amb la vida. La dolor present de la vida no la contrasta amb l'esperança; no la delimita. A la dolor hi cposa la fugida epicúria, i en lloc de l'esperança ens donaria l'oblit. Llegiu la seva novelleta *El senyoret Lluís*. Hi trobeu escenes frívoles, lleugeres, poc honestes. I en venir el moment de la tragèdia, es fa un buit, un oblit comodíssim; no hi ha tragèdia, tot va bé; el burgeset abusador i

covard encara té el consol d'assaborir-hi alguna melangia que li fa de remordiment perquè acabi d'estar ben tranquil. L'art, em direu, ha representat aqueix senyoret amb els seus defectes i covardies; l'artista només representa, les coses parlen elles mateixes; l'autor no diu pas que el senyoret de la seva novelleta sigui poc ni molt heroic.

Ens hem d'entendre. La literatura presa com un mirall és desviada; en lloc de fer-la més expressiva la mutilariem. En la confusió moderna de les arts, unes s'excusen amb les altres. No entenem una poesia: — No en sentiú la música? us diuen. — Una música és desplaent a l'orella: — No veieu que descriu? — Una pintura és un enigma: — No en veieu les formes arquitectòniques i geomètriques? — I en una escultura hem de veure-hi la ironia i el còmic. I en l'arquitectura hem de sentir-hi ritmes de dansa.

D'en mig d'aquesta confusió ha sortit el dir que l'art de la paraula pinta i descriu irresponsablement. Que no predica, que no ensenya, que no comunica pensament: és com un mirall impassible. I afegiu-hi que l'artista, en lloc d'ésser lliure i de delimitar la seva art a la matèria, es fa esclau de la matèria artística i ella el delimita, el mutila. I teniu artistes de la paraula, com Gautier, que renunciem al pensament evaporadís com un perfum:

le parfum envolé, reste la cassette.

Però, de fet, així que de la paraula en volem treure la lògica, l'intent discursiu, i caiem a posar-la com a pintura o com a música, perd de més en més el sentit, la coherència i fins el poder suggestiu.

En la vida, la bellesa poques vegades la veiem gaire pura; sovint se'ns interposa la lletgesa, sovint la veiem mutilada, estafeta pel mal, per la dolor, i aleshores l'artista ha de parlar de la bellesa amb comentaris, ha de fer un art que s'expliqui, més complex i discursiu: hem de sentir-hi que coneix i sent bé aquella lletgesa, que en sent la dolor. En això s'endevina el bon art. En tot allò que existeix hi ha més o menys bellesa pel fet mateix d'existir. Però l'artista ha de comprendre'n els mancaments. El drama, així, és més discursiu que l'epopeia o la poesia lírica. El chor de la tragèdia grega ho diu prou bé. És un element d'harmonia perquè és un element de raó. I on la contemplació, ella sola, fóra impura, ha d'haver-hi la raó que s'expliqui a vora seu. En els drames de Shakespeare, les escenes i els diàlegs tenen una mena d'evidència per l'espectador, que arriba a poder substituir el comentari del chor antic: els mateixos personatges s'expliquen i comenten fins on

cal i l'autor combina les escenes amb una claredat que estalvia de tot comentari.

El gust es veu davant de la lletgesa de qualsevol ordre que sigui; si el gust no es revolta davant la fluixedat, s'hauria d'enfortir; si no es revolta davant la deformitat, és poc o molt dolent. El bon gust destria la bellesa del que no ho és, la veu i no se'n desvia. I com que l'art no es pot allunyar de la vida, per contemplatiu que sigui, l'èxtasi és sovint mentider, i la seva poesia és simulada. La poesia homèrica és molt discursiva, la poesia d'En Mistral és d'un moralista, d'un home de seny, d'un educador que té les seves màximes inseparables del seu bon gust, del seu gust per la bellesa. La vida no es pot representar mutilada; una obra d'art en dóna un fragment, però en aquest fragment és més bell que no simulem una bellesa pura; aquest fragment no ha de mentir. Si no, ens diem: —Bé, molt bé, però el món no és així. — ¿I què direm si l'autor ens vol representar especialment, ens vol entretenir amb les tares i caigudes de la vida, vol fer un art realista, com diuen? Aleshores, si ens representa un món sense dolor, si ens anestesia el viure amb una recepta de comoditat burgesa i d'oblit, hem de dir que mutila el seu art, i que mutila la visió de la vida. I aquesta mutilació és el que trobem a l'obra d'En Soldevila. És un estalvi d'ànima, de tragèdia, de dolor. Ell que no cau en una Arcàdia de fantasia, mitològica, fàcil; ell que dóna un sentit de les coses viscudes i que veiem diàriament, dol que es tanqui a una Arcàdia de burgesia barcelonina, i dugui a la literatura els defectes de la burgesia. No tenim pas una fòbia contra la burgesia. Però la seva corrupció és un mal del món modern; i caldria redimir-la'n. I com que la vicia el diner, només la pot redimir la caritat. Aquesta classe té potser com a característica la previsió econòmica i la importància que hi dóna: un burgès és com una formiga. A l'entorn de la burgesia hi ha la gent que viu al dia, gent de comerç més petit, proletaris, gent de pagesia, gent de servei, és a dir, tots aquells que no tenen previsió econòmica perquè no hi arriben. Aquells que els prediquen gaire l'estalvi semblen, de vegades, uns burlesers. El fruit de l'estalvi seria tan poca cosa, que només serviria perquè la burgesia, així que se n'adonés, els apugés els preus dels viures, del vestir, dels lloguers, de les tributacions, etc., i se'ls ho quedés en poc temps. Aquesta classe sense diner, és econòmicament irredimible? Humanament sí. Només la caritat cristiana li és una esperança. I la burgesia corrupta és enemiga de l'amor efectiva i sonant en diner. Al volt també de la burgesia hi ha els intellectuals de tota mena, les ordres religioses, els dilapidadors, les romanalles de la vella noblesa.

Aquells que, en certa manera, s'ocupen de coses deslligades d'un avenir econòmic.

El defecte de la burgesia, així que es vicia, és defugir la tragèdia de la vida, posar oblit entre ella i els altres homes; ella podria alleugerir molts mals essent caritativa, i és l'únic que la justifica; i fa el contrari: no vol saber res de la pobresa: amb el mateix poder del diner l'explota fins on pot, en treu el fruit a baix preu, que no arribi a deixar sortir de la misèria, i no en vol saber res més. La burgesia corrupta vol mantenir dues coses: la pròpia riquesa i la misèria dels altres.

Ara bé, quan diem que una literatura s'aburgesa, què volem dir? No volem dir, naturalment, res de diners. Volem dir només que hi ha un estalvi literari, que l'autor és massa provident, i no despèn prou, no viu al dia, no dóna tot el que té: s'estalvia. No estalvia seguint el precepte d'Horaci. Estalvia veritat, estalvia humanitat. En aquest punt En Soldevila és un deixeble de Voltaire. Responent a l'Esclasans: "La part d'intelligència — deia — que em fa el favor de suposar que deixo inèdita, per simple prurit d'elgància, és, posat que existeixi, una quantitat negligible." No, no estalvia enginy ni art, no estalvia esforç d'escriure bé i elegantment; i per això és que amb fonament podem fer-li retret. "La sola cosa que sincerament puc declarar — diu — és que en el descabdellament d'una idea o d'un sentiment, de vegades no vaig fins on podria anar, sinó fins on crec que el lector em podrà seguir o, almenys, fins allà on crec que podré mantenir desperta la seva curiositat." No parlem de fer-se entendre; justament perquè En Soldevila té un estil clar, elegant, precís, és que seguim fent-li retret. Parlem del que ell en diu "mantenir desperta la curiositat del lector fins on pugui seguir"; i això té el sentit de tenir pel lector tota mena de falagueries. Li desvetlla la raó, i no la hi nodreix; li afalaga el dubte, la suspicàcia, dóna temes als que cerquen excuses a la irresponsabilitat. És posa al servei del lector; ell de vegades no somriu, però sempre procura que el lector somrigui. Ell veu un drama, però no molesta el lector presentant-l'hi clar. Afalaga la irresponsabilitat del lector, arriba a semblar que la hi aplaudeixi. Li serveix enginy, art, elegància, literatura, problemes, i li deixa fer el que vulgui; no li proposa seriosament res, sempre el vol deixar content. I per això la burgesia literària (diguem-ne així) té concomitàncies amb els defectes de la burgesia social: s'hi avé, els hi afalaga o almenys no els hi contradia. No que els hi hagi de contradir amb rèpliques, sinó amb el fet mateix de dir tota la veritat, d'exposar més nuament i amplament les coses de la vida, sense coixins

d'oblit, sense el somriure elegant i fred del que tanca la porta de casa seva per no saber res de la pobresa dels seus germans.

En aquest retret hi ha el millor elogi que avui li podem fer. Si no el sospitéssim ric no li demanariem res. En les seves poesies mostrava, incipient, una emoció per la vida, que calia seguir; si allà hi havia un idilli, tant ens feia; no hem pas de proscriure l'alegria, la illusió per burgesa que sigui. La burgesia només és combatible en els seus defectes, si els té; en la seva corrupció, en els seus vicis. I l'alegria ni la illusió de la vida no són un vici ni un perill; ho és més aviat el desengany i la tristesa; ho és més aviat el dubte així que s'obstina en coses que amb una mica de raó serien indubtables. El que és fora de raó és posar un somriure a la tragèdia; és tractar aquelles coses que pertanyen a l'ordre familiar, a l'amor, al dret natural, voltant-ne la infracció d'indiferència efeminada i escèptica.

I en mig d'això, el poeta que és En Soldevila es veu en un fragment d'un conte lleuger com *Un oncle d'Amèrica*, es veu en tal o tal moment de l'estil, en tal o tal moment emotiu. El seu estil periodístic clar i enllestit ensenya massa sovint el poeta perquè ens enganyi. No és l'estil del periodista que descriu una cursa de cavalls o un partit de futbol i dóna tot el que té. A les notes d'En Soldevila veiem massa que té més per donar, i ell ho sap bé; no té la fluïdesa que dóna la fantasia agitada, les imatges ràpides; la rapidesa la té a la mà; és d'un autor que va de pressa. Té una orella fina, una fantasia clara, el llenguatge no el traïx sonant-li malament o deformat-se; té un sedàs on no passa cap descuit. Però veieu que ben sovint aquella amabilitat per acontentar la lleugeresa del lector és una mica ofensiva: com si diguéis: — Podria arribar més enllà, podria fadigar-m'hi més; tant se val! pel meu pobre lector ja n'hi ha prou. — I aquest estalvi es veu, es sent en tot i, naturalment, a l'estil, que mai no ens deixa mentir; es sent a la ideologia que, vulgui's o no, plasma l'estil. Observeu que l'autor té algunes coses serioses de què a penes gosa parlar, i algunes errors on literàriament s'esplaia. Diríeu que així que una cosa li imposaria respecte, no la diu, o a penes la gosa dir; i reserva per la literatura les coses que valen poc la pena. Separa l'ànima i l'enginy; es queda l'ànima per ell sol, i dóna l'enginy al paper. No dóna les veritats profundes, emotives per elles mateixes; dóna aquelles una mica indiferents. És a dir, una mescla de trivialitat i d'error, que justifiquen el seu aire escèptic.

## IV

En molts dels seus escrits, en *L'abrandament*, en *El senyoret Lluís*, en *Una atzagaiada*, en els seus *fulls de dietari* (en la nota *Dos punts de vista* del darrer llibre), trobeu els homes grossers i pràctics, sense fantasia ni talent, ridículs. Alta nit vola un aeroplà, els veïns protesten; els desperta. Una parella ho comenta; ella, delicada, sensible, inquieta, romàntica.

ELL. — Un cop al mes, qui sap! potser acceptaria el vostre punt de vista. Més sovint, no. Digueu-me grosser, burgès, panxacontent... tot ho accepto. Però deixeu-me dormir amb tranquil·litat les meves vuit hores. L'endemà, quan em llevi, estaré en magnífiques condicions d'apreciar la finor de l'aire, la vastedat dels horitzons, el vertigen de l'infinit...

ELLA. — Us ho penseu! Per assaborir de debò aquestes coses cal tenir una certa capacitat d'insomni que vós no heu tingut mai.

En Flaubert trobeu una cosa semblant. Char Bovary, Bouvard i Pecuchet no han semblat dignes a Flaubert d'una ombra de pietat, i els dos últims són dues caricatures inversemblants que ensopeixen l'obra i li donen un caient estúpid. En canvi, Emma és tan ben tractada! veieu que l'autor l'admira, ho sentiu a cada moment. Mireu també la parella de Manon i el seu amant. És tota una tendència. És la tendència al menyspreu de la virilitat. Nietzsche en això tenia la raó, bé que l'exprimia massa brutalment com feia quasi sempre. Stendhal també veia les coses més com eren. I la veritat es transparenta en les mateixes obres de Flaubert, de l'Abbé Prévost. La persistència de la illusió, de la fantasia, de la generositat, fins arribar al poc sentit pràctic, la vigor raonadora, la força contemplativa i la mateixa prudència són coses virils. I si una dona les té, diem que té un esperit d'home: Santa Teresa d'Àvila, Santa Teresa de Lisieux, Santa Joana d'Arc. El sentit pràctic és més femení. Per això l'home quan té el sentit pràctic estret, fredament egoista, sembla que s'afemelli. Aqueixa error és semblant als qui creuen que la bona gent, la més generosa, és la gent de diners. I no veuen que la generositat i la bondat abunden més entre els pobres; Manzoni ho veia bé. Hi ha una tendència avui a donar el vot polític a les dones i a treure'l als pobres. En Soldevila té la inclinació a preferir l'estil i les maneres femenines: és pràctic, vol acontentar el lector; és imprudent, no tem a comprometre les coses quasi sagrades; s'acontenta massa fàcilment de quatre llepolies... I tot això no és ben bé

d'ell: podria tenir més nervi, ell és un poeta; i encara que en el seu llibre de poesies endevinem el començament d'aquella error, també en la poesia hauria trobat la veritat:

Deixa'm pensar que sóc senyor de mi.

La poesia no pot prescindir de la vida, i per tant no es pot allunyar molt de la veritat sense afeblir-se i potser perdre's ella mateixa. En l'obra d'En Soldevila sempre cerquem allò que d'alguna manera continua les seves poesies, on és més viril, amb més seny, amb més experiència. Si aquests moments abunden és en mig de la volior d'errors i de les maneres literàries que aquestes errors duen amb elles; es transparenta l'escriptor veritable fins a través de l'entreteniment d'escriure per lectors que no vulguin pensar gaire.

## V

Aquests *Fulls de dietari* que ara ha publicat En Soldevila, és un llibre literàriament millor que el de *Plasenteries* que publicà el 1914. Són dos llibres semblants. La prosa d'aquest darrer és més feta; la del primer tenia un esmicolament de frases juxtaposades, un estil pobre de lligaments; el del llibre d'ara és un estil més flexible. La influència de Xenius a l'estil d'abans era palesa i a estones anguniosa; el d'ara és ben lliure; ara l'estil juga; abans tenia una ironia excessivament presumida, i sovint tenia l'aire dels qui estan massa contents de llur mundanitat, i ho fan sentir en les coses més insignificants a tort i a dret; ha perdut després aquesta dèria d'educar; suprimia l'abundor de detalls sense cap interès, de novel·lista que no els tria gaire bé; i el seu estil, sempre clar, esdevenia de més en més cenyit al moviment del concepte i de la fantasia. En *Una atzagaiada* i *El senyoret Lluís*, ja és un estil sobri, nerviós, sense divagacions inútils. En les mateixes intrigues sensuals no s'abandona, no les allarga; els sentiments, en mig d'escenes poc honestes, hi passen ràpids, sense divagacions, amb una certa precisió; és un estil de bona llei que s'aplica a una argila dolenta, d'aquelles que es clivellen i s'engrunen. "En la prosa, encara potser més que no en la poesia — deia Moréas —, la convinença entre l'estil i les matèries tractades és indispensable." I de Flaubert i de la seva *Madame Bovary* deia que "en temes així era més simple escriure de qualsevol manera com l'Abbé Prévost, per exem-

ple". Però això no vol dir que en aquelles pàgines d'En Soldevila no hi assaborim el llenguatge pur i hàbil que trobem també en la seva darrera tria de *fulls de dietari*. En aquest llibre el gust del ben dir ja ens compensaria de molt, si no hi hagués també un sentit d'humanitat, de bonhomia, que el fa més amable que altres llibres d'En Soldevila on hi havia la rutina fàcil de ferir les rutines més inofensives. La seva ironia hi és més comprensiva, més rica de sentiment, molt millor, i el seu estil hi guanya vigoria i sentit. La paraula s'acosta més a la veritat, i les delicadeses de l'artista prenen una altra consistència. En Soldevila hi és més poeta; l'home mostra el seu equilibri, un equilibri ideològic simple i més verídic que quan es remou en ideologies incertes, plenes de dubtes, d'uns dubtes que no l'agiten, on hi veieu només com una astúcia d'infant que juga amb coses de què no sap el secret i la força. Aquí hi ha més el Soldevila poeta, que és el que sempre cerquem en els seus escrits i que sovint hi enyorem: tendresa pels infants, aire familiar íntim, gust descriptiu, agudesa d'observació, sensibilitat afinada, caient contemplatiu i aquelles coses a què s'hauria d'abandonar més i de què el seu gust, avui massa tímid, en salvaria sempre la desviació que tal vegada en tem. En llegir aquest llibret, veieu el poeta que es dispersa en tota la seva obra d'articles, novel·les i comèdies; l'escriptor barceloní que deixa en una prosa ben teixida uns moments del nostre viure ciutadà. Aquestes notes, oscil·lant entre el poemeta en prosa i l'article de costums, entre Baudelaire i Larra, tenen un punt dolç barceloní que fa llegir-les amb gust i que, vagi on vagi el seu autor, ja dona al llibre una maduresa dissimulada: és d'un artista més madur que no sembla als qui el troben inacomplit, i més esperançador que no es pensen els qui el troben perfecte.

JOSEP MARIA CAPDEVILA





PL. N.º VII. — JOAN REBULL: LA NOIA DE LES TRENES  
(COL·LECCIÓ A. PUIG-GAIRALT)



---

---

## «LA PRINCESA MARGARIDA» AL LICEU

QUAN vàrem veure la nova òpera del mestre Pahissa en la llista d'obres que havien de representar-se, la passada temporada d'hivern, en el nostre primer teatre líric, no vàrem pas dissimular la nostra sorpresa; el lector se n'estranya, ja que aquesta és la quarta òpera del mestre català estrenada amb èxit al Liceu, però és que davant d'aquesta òpera hi havia una altra mena d'obstacle. Com ha estat això?, ens dèiem, ¿de quin temps ençà un empresari gosa a oposar el seu criteri personal al d'un jurat que el menys que podem fer és creure'l competent? Tothom recorda aquell concurs d'òperes, organitzat pel Teatre del Liceu, l'any 1925, en el qual va ésser premiada per unanimitat *La espigadora* de Facundo de la Viña, compositor de Valladolid, òpera de la qual més val no parlar; exceptuem-ne tanmateix el bon llibre de Pérez-Dolz. La premsa, que recollí en part el rum-rum que va fer-se entorn d'aquest concurs, va assabentar-nos que entre diverses obres de compositors catalans figurava aquesta del mestre Pahissa i que per no premiar-la es va allegar la seva no rigorosa ineditat, ja que l'argument era el mateix que el de *La presó de Lleida*, representada en 1906, a la qual havia posat il·lustracions musicals el compositor; també vam saber que algú del Jurat, segurament el més entès en qüestions simfòniques i teatrals, havia proposat que amb la quantitat que es destinava a un segon premi (per a una obra en un acte) que va quedar desert, es formés un premi extraordinari i es concedís a *La Princesa Margarida*, però la proposta fou refusada i no ens costaria gens de creure que ho va ésser per unanimitat. Això era tàcitament tancar les portes del teatre a aquesta obra. Doncs, si hem vist representada aquesta òpera catalana ho devem únicament a l'empresari Sr. Mes-tres, però això no ha impedit que davant l'èxit unànim de l'obra, alguns actuessin de Davids profetes de la nostra música, que haurien demostrat més eficaçment llurs bones intencions quan formaven part del Jurat. Passem; al capdavant, això no és més que una de les tantes i tantes coses que formen part de la història interior del nostre moviment musical.

Parlem de l'obra. *La Princesa Margarida*, ja ho hem dit abans, es troba en embrió en *La presó de Lleida*, cançó popular escenificada; encarregat En Gual de donar a la seva obra unes més grans proporcions, que permetessin al compositor de transformar-la en drama líric, no va trobar altra manera de fer-ho que allargar algunes escenes, afegir-n'hi d'altres, però sense tocar per res els personatges, és a dir, sense treure'n tot l'interès dramàtic que

oferien, i això, precisament, era el que calia fer, perquè Gual ja haurà vist en la representació de l'obra que és la música la que aguanta el llibre. És clar que en molts drames lírics passa el mateix, àdhuc en Wagner, però un llibretista no ha de fiar-se únicament al temperament dramàtic i al domini tècnic del compositor. Hauria pogut treure partit, em sembla a mi, del rol del pare, del de la confident de la princesa, introduir-hi algun altre personatge estretament lligat a l'acció, i donar una major consistència a la figura del pastor, que hauria d'ésser una de les principals i queda molt esborrada. Gual els deixa aquell caràcter vague i imprecís de personatges de conte, que no sabem mai d'on vénen ni on van, per què fan tal cosa i deixen de fer tal altra, dels quals ens contem algun fet de llur vida, però sense fer-nos veure un personatge vivent, semblant als de totes les èpoques i a nosaltres mateixos.

Però, tanmateix, l'obra ha conservat la seva aroma poètica i el seu encís romàntic primitius. Òpera romàntica catalana l'ha nomenada el compositor, i així és efectivament, perquè el seu romanticisme és inspirat directament del nostre Cançoner.

Moltes de les nostres cançons evoquen els temps llunyans dels poderosos comtats i baronies, i de llurs belles dames i valents cavallers, florits d'idil·lis de princeses i pastors, de nobles senyors i gentils porqueroles, i els nostres artistes per completar el quadro els posaren per fons les velles pedres daurades i les finestres ogivals, el claustre i el pati conventuals, el soterrani llòbreg i la prada florida, i, de tant en tant, una ratlla de mar a l'horitzó, i sempre aquella llum ponentina que posa en el paisatge clarors àuries i sanguínies i ombres de color de violeta.

I les nostres cançons tot contant-nos les heroiques gestes i les tràgiques històries, sense plànyer el detall que en faci ressortir l'horror i la crueltat, ens parlen de les princeses de cabells daurats que broden amb sedes a l'ombra de la murtra, o es pentinen amb pinteta d'or, o cullen al jardí satalies i roses veres.

Jo comparo la ingenuïtat popular en barrejar-se amb l'arcaisme a la flora silvestre que mig cobreix les ruïnes dels nostres antics castells i monestirs, baldament tinguin un aspecte feréstec i una mica impressionant (més encara si coneixeu els fets històrics o llegendaris que la gent conta); la vegetació espontània que hi creix li lleva tota impressió de fredor i de tristesa, fins i tot, per ci per lla, us captiva la seda fràgil, pàl·lidament morada, d'una campanella desclora damunt les pedres, o en l'espai buit d'un arc mig derruït on hi ha una mica de cel blau.

D'allí vindran les primeres clarors del nostre Renaixement, i seran els seus primers conradors, arqueòlegs-poetes, i aquell genial pagès-poeta, el gran Jacinto Verdaguer; a semblança del nostre López-Picó, qui en *Jubileu* retroba Adam en el Sant d'Assís, jo veig en Verdaguer aquell qui, per primera vegada, treu de l'anonimat la nostra terra. Arbres, plantes, ocells,

rius i muntanyes són incorporats a la literatura amb els noms catalans apresos en el rústic bressol de Folgaroles.

Però si Verdaguer ha posat les figures de la llegenda, senzilles i ingènument tallades, en mig d'una decoració ètnica de tan grandiosa insuperable, Maragall va enfondir en la humanitat d'aquestes figures, i retrobant-ne el fons racial, els torna a donar la vida que devien tenir quan la imaginació popular va fer-les seves, i que amb el rosec dels anys han anat perdent, i va escriure *La fi d'En Serrallonga*, i aquell poema en el qual, a més del valor etern i simbòlic que pren l'heroi llegendari, el poeta vessà les seves inquietuds espirituals, aquell poema únic en la nostra literatura, *El Comte Arnau*.

Els poetes menors s'acontentaren de glossar discretament, i alguns amb finor, els motius sentimentals i pintorescos de la musa popular, ensems que aprofitaven les suggestions romàntiques del tema popular que havien escollit.

Així ho ha fet Adrià Gual, i si bé no ha arribat a l'entranya dramàtica de l'assumpte, en canvi proporciona al músic efectes escènics de delicada poesia, i per donar unitat a l'obra ha repartit escaientment les diferents estrofes de la cançó popular, glossant les unes i realitzant plàsticament les altres, sempre amb bon gust (els escenògrafs Srs. Brunet i Pous han comprès admirablement el particular ambient de l'obra i han sabut evocar-lo en les decoracions).

Trobem els efectes més remarcables del llibret d'Adrià Gual en l'escena de la presó, quan el pastor comença a cantar la cançó popular, i la decoració canvia (cal notar el bellíssim interludi orquestral que uneix els dos quadros) i es veu de part de fora la torre on hi ha els presos i al davant l'escala del palau per on baixen la princesa i la seva seguidora, i es paren a escoltar la cançó. (Ací Gual ha escenificat molt bellament l'estrofa de la cançó popular:

La nina se'ls escolta  
de dalt del mirador,  
a cada posadeta  
— petita-bonica —  
ne davalla un graó  
— lireta-liró. —)

Tornarem a sentir la cançó popular en el diàleg de la princesa i el pastor, i al final d'aquest quadro, quan la princesa se'n va a demanar al seu pare les claus de la presó i se sent la veu del pastor en l'hora crepuscular.

Al final del segon acte, en la sala del palau, després de la dramàtica escena entre el Baró i la seva filla, se sent, lluny, la veu del pastor que demana a la princesa si el salvarà. En aquest acte és on millor es pot veure tot el que deu el llibret a la vena dramàtica del compositor. Gual ha escrit tot el diàleg del pare i la filla en la mateixa forma de la cançó, i llevat d'una curta escena entre el Baró i el Jutge i de l'entrada d'un cavaller que anuncia la vinguda

de la princesa i del petit chor interior de les dames que l'acompanyen, el diàleg del Baró i la seva filla dura l'acte enter sense la intervenció d'un altre personatge, només vers la fi un petit comentari del chor de nobles. El músic, per a donar interès dramàtic a aquesta escena, ha prescindit de la forma monòtona de cançó que li suggeria el poeta.

Ací deturem-nos un poc perquè toquem un punt molt interessant per a nosaltres. Seria estrany que un veritable músic de teatre s'hi equivoqués, però els novençans en aquest gènere podrien enganyar-s'hi, i és que en un drama líric no pot haver-hi lloc per a la cançó popular allà on hi hagi lluita de sentiments, perquè la cançó popular és sempre un estat d'ànima que ja ha cristallitzat. La forma d'una cançó popular és definitiva, inviolable, no tolera modificacions modals, ni melòdiques, ni rítmiques, tan sols harmòniques quan són fetes per una mà molt experta, i el compositor necessita, precisament en aquests casos, d'una matèria musical molt fluida on vagi marcant-se l'empremta de les reaccions anímiques dels seus personatges. Quan la correntia passional entra en repòs, el sentiment predominant de la situació, sigui de tristesa, de melangia, o de joia, pot pendre aleshores una mena de corporeïtat expressiva en la cançó popular, i en l'escena que comentem, si el compositor hi hagués adaptat d'antuvi la cançó popular, el diàleg hauria tingut un caràcter narratiu, que donades les seves proporcions era absolutament impropri de l'escena lírica, i tampoc era compatible el caràcter impersonal de la narració amb la representació vivent que l'autor ens feia de l'escena cabdal de l'obra, i es comprèn, doncs, que no fos gens adient per a descriure-hi la passió de la princesa, exacerbada pel refús del seu pare, que, tot i estimant-la, signa davant d'ella la sentència del seu amat. Només quan la situació queda resolta i l'ombra de la imminent tragèdia embolcalla els personatges, hi sentim la cançó popular i pel poder sonor de la tonada que la nostra oïda coneix i ha anat trobant a cada fase principal de l'acció, s'afirma la continuïtat del procés fatal que van seguint els esdeveniments i que són aconclerts en el tercer acte; en aquest acte toquem al fons de la tragèdia, però el seu ambient de dolor, de remordiment i de terror s'encalma majestuosament en ésser invocada la divina misericòrdia (mestrívola conclusió de l'obra), quan el poble, commogut per la tràgica mort dels dos amants i del Baró, s'agenolla i canta la darrera estrofa de la cançó:

Ai! néta del rei d'Hongria,  
 parenta del d'Aragó,  
 Déu t'hagi perdonada  
 — petita-bonica —  
 i a ton pare el Baró  
 — lireta-liró. —

(El poeta ha modificat un poc els darrers versos de la cançó popular, crec que amb encert, perquè en la cançó és la princesa la qui diu al seu

pare el plany de la gent que la veuran morta, i naturalment no fa al·lusió a la mort del Baró.)

Ara bé, incloure una tonada popular en la treballada trama de la música moderna simfònico-teatral, tan matisada, tan pròdiga de canviants i suggestives combinacions sonores, no és pas tan fàcil com molts es pensen, i és que tota cançó popular, no solament per la lletra, ans per la seva tonada, té una vida independent, una emoció que li és pròpia, i el que cal fer és aprofitar-la, posar-la de relleu, fer-ne brillar totes les facetes i fins captar-ne el llampegueig més efímer, i saber servir-se'n segons les circumstàncies escèniques; es comprèn que per fer-ho d'aquesta manera és indispensable ésser dotat d'una sensibilitat musical prou afinada per anar enllà del caient sentimental que li comunica la lletra i apreciar la bellesa formal de la cançó, que al capdavall és la qui engendra l'emoció en l'oient, i per aquesta raó és indestructible, de manera que els qui parlen de trossejar-la, d'esmicolar-la en tota l'obra, no saben gaire bé del que es tracta, perquè unes quantes notes, fins una frase melòdica sencera si no és ben harmonitzada, ben encastada en la massa orquestral, destrament preparada, sigui per contrast o per anticipació tonal o de moltes altres maneres que depenen de la possessió que tingui el músic de l'art de la composició, perd aleshores la seva transcendència emotiva, esdevé un tema banal, un aplegament de notes qualsevol que el músic hauria fet millor d'empescar-se.

El cas és simplicitíssim quan es tracta, per exemple, d'una escena en què un personatge o el cor han de cantar una cançó que hi és posada a guisa de detall episòdic sense relació directa amb l'acció, però en l'obra que comentem, nascuda de la cançó popular, ja que és la mateixa cançó escenificada, en incorporar la tonada popular en el superb edifici sonor que l'aguanta, havia de participar de la mateixa vida de l'obra i no pas semblar un afegitó, i a cada fase principal de l'acció, el compositor havia de traure'n el més gran efecte emotiu, sense entelar mai, però, la seva puresa.

Em sembla que els nostres joves compositors i els bons amants de la música guanyarien d'estudiar de prop les obres. Jo en aquesta he trobat mants detalls respecte a la manera d'emprar-hi la cançó popular, que de tan senzills encara em semblen més admirables; és també que la música teatral difereix de la música simfònica pura, la forma de la qual depèn exclusivament de les lleis intrínseques de construcció sonora que governen l'exposició i el desenvolupament temàtic, mentre que en la música teatral, cada detall vocal i simfònic ha d'ésser posat al seu lloc i en temps oportú, seguint pas a pas el descabdellament de l'assumpte i sempre harmonitzant amb ell.

Al començament del segon quadro de l'acte primer, el pastor ha de cantar dues estrofes de la cançó popular. Si hi estiguessin posades a manera d'una repetició, llur llargada les faria monòtones, i aquesta mateixa monotonia hauria dispersat l'interès emotiu de l'escena, però el compositor, tot servant intacta la melodia popular, fa cantar la primera estrofa en *sol menor*.

i la segona, *No em manca menjar ni beure*, a la quarta alta, en *do menor*. L'efecte és punyent i tan senzill com és, revela la mà experta i sensible d'un músic que coneix les exigències de l'escena lírica on tot ha d'ésser vivent i res d'inútil. De vegades arrenca el tema i no sabeu d'on li ve aquella força, i depèn de la manera com ha vingut precedit; per exemple, al final d'aquest mateix primer acte, el pastor ha de cantar una estrofa de la cançó, però després de la importància de l'escena anterior riscava de passar desapercibuda, l'orquestra inicia el tema i al segon compàs canvia la terminació masculina per una de femenina, és a dir, per una *apoiatura* que deixa el tema irresolt, i va passant per diferents veus de l'orquestra, i l'oïda sent com atrauen la continuació del tema i la seva conclusió, de manera que, quan el pastor canta l'estrofa sencera, aquesta pren un relleu extraordinari, i com aquest detall molts altres. N'hi ha un, però, que de tan senzill fins sembla casual; el trobem al final del segon acte, quan se sent de part de fora la veu del pastor; amb la tonada de la cançó popular, el pastor canta: *Amor, la mia princesa, digueu si em salvareu vós!*, i la princesa, folla d'amor i de desesperació, li contesta, continuant la cançó: *Jo prou les claus demano, — petita-bonica, — ¡el pare no les dó, — lireta-liró!* — Doncs bé, és de notar que mentre el punt de suport del primer fragment que canta el pastor, es troba en la fonamental *si* (la cançó és en *si menor*), el punt de suport del fragment següent que canta la princesa és a la quinta alta, en el *fa diesi*, i com precisament comença a cantar en aquest *fa diesi* agut, sona talment com un clam de dolor; a més, vers l'acabament, l'orquestra hi introdueix una frase melòdica descendent, que va caient de nota en nota com si sanglotés, i fa encara més intensa la deploració.

A més de la cançó popular hi ha en l'obra dos *leitmotiven* principals, l'un és un tema idíl·lic en *la bemoll* (frase cantada per l'oboè amb un simple dibuix acompanyant que toquen pianíssim les timbales i *pizzicati* de violoncels i contrabaixos); aquest podríem anomenar-lo el tema del pastor, però més aviat expressa un estat d'ànima, la vida tranquil·la al camp i l'amor feliç, i apareix en l'orquestra sempre que el text hi fa al·lusió, en el primer acte, quan la princesa coneix la veu del pastor que veia passar, cap al tard, duent a jòc el ramat; quan la seguidora observa que *un pastor i una princesa... ni en la cort ni en la vall fresca trobarien benestar*; el sentim cantat pel pastor amb una nova i bonica flexió melòdica, en el diàleg del primer acte, quan el pastor parla a la princesa de la seva rient cabana on floriria l'amor, i el tornarem a trobar encara en el tercer acte, en el tràgic relat de la seguidora, quan descriu al poble l'espectacle terrible i alhora enternidor de la princesa Margarida penjada en la forca al costat de l'innocent pastor (un passatge del text: *la princesa son cos va omplir de flors qui suaument llisquen de sos peus a la terra, pluja verge qui encisa i fa plorar al qui s'ho mira...*, recorda aquella estrofa de la cançó popular: *...i a cada cap de forca — poseu-hi un pom de flors, — perquè la gent qui passi — sentin la bona olor, resin un*



*Pare-nostre — per l'ànima dels dos, — i diguin "Ai la trista — qui ha mort per l'aimador! — Déu la perdó, floreta, — jardí de cada flor..."*) i la seguidora diu: *semblen una parella d'aimadors que al cel fan via...*, s'oeix en l'orquestra el tema de l'amor feliç, perquè llur amor viu en les regions puríssimes i eternes.

L'altre tema, el de la princesa, d'una bella embranzida apassionada, apareix continuament en l'obra. N'hi ha d'altres d'episòdics, com el que serveix de fons a la baralla dels presos, que és de la mateixa cançó que abans han cantat: *A Collbató, — Déu me perdó!, — ben a propet de Montserrat — hi he robat...* Aquesta cançó té la mateixa aspror i duresa rítmica de moltes cançons de lladre del nostre Cançoner, i fa contrast amb la que segueix, tan enyorívola: *Ai, el pla de Tarragona, — qui et pogués veure de prop...!* L'amor que sent el mestre Pahissa per la cançó popular explica que tothom hagi cregut que aquestes cançons eren populars, quan tant l'una com l'altra són originals; als qui coneixen les superbes harmonitzacions que el mestre Pahissa ha posat a algunes de les nostres cançons populars, que figuren en el repertori d'entitats corals de Berlín i de Nova York (entre aquestes hi ha la mateixa cançó popular de *La presó de Lleida*, harmonitzada per a chor mixte ja abans que la cançó fos escenificada per Gual), no els estranya pas el domini que ha demostrat tenir el compositor de llur caràcter per a poder servir-se'n dramàticament. També devem esmentar la construcció mestrivola dels chors, especialment els del primer quadro del tercer acte, que tan bé expressen la impressió de terror que sent el poble, i contribueixen a crear l'atmosfera d'aquesta escena els tocs funerals i les sonoritats greus de l'orquestra.

No cal entrar en més detalls de l'obra, ja és prou reconegut de tothom el mestratge del seu autor per comprendre que hi són emprats els recursos tècnics i les composicions sonores més adients al caràcter general de l'obra.

Em queda tan sols a manifestar que la vena dramàtica que hi desplega el compositor, ens fa enyorar de no conèixer la música que ha escrit per a la tragèdia *Gala Plàcidia* del nostre Guimerà, drama líric que va ésser estrenat amb gran èxit, l'any 1913, al Liceu, però que fou cantat en una traducció italiana, anomalia que em penso que l'empresari Sr. Mestres, que acaba de donar-nos proves del seu amor envers les nostres coses, voldrà evitar.

MARIA CARRATALÀ

---

---

## DOS PINTORS I UN ESCULTOR

L'ATZAR ha disposat que hagin estat celebrades gairebé simultàniament les exposicions de Marià Pidelaserra, Joaquim Mir i Manolo Hugué. Fills d'una mateixa època, la seva història artística és ben distinta, com distints són els seus temperaments; però malgrat les diferències que pel que toca a la personalitat els separen, i deixant de banda els mèrits excepcionals de cada un, hi ha entre ells una coincidència i un lligam comú: l'autodidactisme i la terra.

Si alcem el cap i mirem cap els confins de la nostra història estètica des del començament de segle, veurem com aquestes tres figures singulars es destaquen d'entre la multitud que omple inquieta tot aquest espai; s'engrandeixen segons que van acostant-se a primer terme, per camins diferents i amb posats diversos, seguint però el mateix estel sense que l'un ho sàpiga de l'altre. Els camins que segueixen són massa ditanciats perquè puguin veure's avançar; fins i tot potser s'ignoren; tots, però, a despit de la seva despreocupació, a despit de la seva independència, es mouen sota un secret destí que els fa germans. Les seves obres, independentment de la seva significació estètica, de la seva significació d'escola, del seu modernisme o del seu reaccionarisme, tenen un lligam íntim, un accent especial comú que denuncia el seu comú origen racial. En un mot: els paisatges de Joaquim Mir, les teles de Pidelaserra, les figures de Manolo, malgrat de totes les influències profundes o superficials, què podrien ésser si no fossin catalanes? D'aquí o d'enlloc. Hi ha algú que ni amb un esforç d'imaginació, les pugui classificar racionalment en l'art de qualsevulla altre país? Jo crec lleialment que no. Tan distintes com són de concepte, de realització, de valor, d'eficàcia artística, l'única pàtria que se'ls pot atribuir és aquesta. Podran tenir sons i ecos i cadències semblants a l'art d'altres països, igual que els tenen els idiomes del món, però la nostra vista necessàriament ha de descobrir-hi un accent familiar, accent que els ulls dels estrangers han de pendre simplement per un tic personal.

El tòpic que l'art no té pàtria només és aplicable en l'aspecte financer i social i a les obres mediocres; quan es tracta d'obres robustes de personalitat, reeixides o avortades, aquest criteri socialista i humanitari fracassa totalment. L'art sempre té una pàtria que es manifesta a despit de totes les compressions inconscients o deliberades; la mediocritat pot burlar aquesta llei, el geni no la desment mai. S'han donat casos d'una desnaturalització

radical, d'una absorció absoluta, com el de Picasso — i això potser és la seva gran tragèdia. La pintura de Picasso és francesa només perquè és produïda dintre l'àrea parisenca; si el prodigiós malagueny-català hagués anat a establir-se a Londres o a Berlín o als Estats Units, em costa de creure que algú hagués pensat mai a inscriure-la dintre l'art francès. La pàtria de l'art de Picasso és el temps i la invenció d'aquesta pàtria nova, desconeguda fins ara, serà la nota més singular i més desconcertadora de la història d'aquest home extraordinari. Picasso viu en suspensió en el segle; en els seus peus mai no hi ha fang d'enlloc; en el seu cos ingràvid s'installa tot el món microbià que pullula en l'atmosfera artística moderna, i d'aquesta ampla hospitalitat en surten les reaccions més virulentes i més inesperades i també les més enlluernadores.

\* \* \*

Els nostres tres artistes tots porten els peus feixucs de la terra pairal; en alguns moments els descobriu senyals de fang de casa fins als genolls. La coincidència d'aquestes tres manifestacions en el nostre camp artístic ens ha fet l'efecte d'un d'aquells únisons de la corda que de vegades es produeixen en les grans composicions musicals, com un episodi fugaç que fa esborronar. En aquest moment feliç s'han acoblat tres veus poderoses, eixides de recons ben distants i diferents, i ens han fet sentir un dels passatges més inesperats i més impressionants que l'orquestra de les nostres arts, sovint mal lligada i somnolent, hagi produït en molt de temps. No són tres virtuosos; són tres forces naturals canalitzades a través de personalitats distintes, però igualment abruptes, que es manifesten amb tota l'espontaneïtat del seu ímpetu primitiu. L'únic punt de contacte que tenen és el vitalisme que anima les seves obres; aquest vitalisme, però, es presenta de tres maneres independents.

En Pidelaserra, aquesta vitalitat és el suport de tot el seu art, l'únic objectiu confessable i digne: la vitalitat es presenta a l'artista en forma d'imperatiu categòric. Els seus paisatges són ràpids, però no són nerviosos; són sanguinis i cursius. El pintor els comença per l'angle superior esquerre i quan arriba a l'angle inferior de la dreta, el quadro està llest. Pinta amb un ordre entusiasta; camina constantment i no reula mai. Els seus ulls blaus, dolços, poden mirar el sol fit a fit sense parpellejar; els ulls de les seves figures tremendes també tenen aquesta resistència; mantenen els ulls oberts amb una intensitat que us fa recular. L'arquitectura tosca d'aquelles figures dona la sensació que unes mans poderoses les subjecten per darrera dintre el marc, perquè sense això, se n'anirien. Qualsevol pany de paret els ve petit; l'àmbit d'una sala és esquifit per elles, els seus colors no caben en una atmosfera reduïda i casolana. Sembla que l'artista ens vulgui espantar a força de fer vivents les seves figures i de vegades ens acoquina a força de vitalitat monstruosa. És impossible passar amb indiferència davant de les seves composi-

cions; o s'ha de girar el cap amb angúnia o cal inclinar-s'hi amb admiratiu estemordiment.

La vitalitat de Joaquim Mir està en l'expressió, en el tracte, diríem. Autodidacte com els altres, s'ha mantingut amb fidelitat absoluta al seu temperament; per pintar sempre ha caminat, talment com si el seu goig estètic necessités fer camí per completar-se. La seva tècnica ha estat sempre tumultuosa, vària, imprevista; tot ell ha sobreixit contínuament. Un hom sempre se l'imagina pintant dret, obert de cames, la roba en desordre, agitat, com després d'una baralla, l'ull agressiu i la mà a punt per l'atac. El seu toc imprevist obeeix a aquesta estratègia. L'ull embarca un tros de paisatge i el pinzell envesteix la tela amb un tant per cent d'atzar que el pintor no es preocupa gaire de controlar. I la tela s'omple amb aquest ritme trepidant; mentre explica un terme de la composició, la mà se li escapa per clavar una punyalada de color a algun indret on el to divaga i perd el nirvi. És l'orador de raça que exalta les multituds amb períodes que potser no resistirien un anàlisi gramatical, però que ningú no sap estrafer, perquè tenen la retòrica inimitable de la sang i de la vida.

La vitalitat de Manolo és més íntima i més complexa; no es despenya ni brunz; sotja, pacient i enamorat; tot el que li ofereix de viu la naturalesa li és un festí. Ni és orador ni planta cara al sol; és un "causeur" i li plau contemplar la bonior del sol de l'ombra estant. Home de poca retòrica, no ha sentit mai el plaer d'escoltar-se la veu a través de grans composicions; anant pel món s'ha fet una erudició; els grecs arcaics l'han reconciliat amb el seu art, del qual, per insuficiència expressiva, segurament havia desesperat en més d'una ocasió. La coneixença d'aquests artistes anònims li ha posat en ordre tot l'arxiu ideològic i emotiu que havia acumulat des de la infància i de l'adolescència, èpoques en què recollí les peces més precioses del seu tresor vital. Ara ha trobat el camí per encabir-lo en formes simples, sòlides, animades d'un ritme tardà i rudament graciós. Amb els anys i els contactes selectes, la primitiva visió barcelonina del port, amb la flaire enganxosa del sucre i l'aroma bucòlica del blat, se li ha depurat i s'ha elevat a mediterrània. Tots els ferments recollits en les seves hores panoràmiques d'independència, de platxeri tèrbol, de necessitat tirànica, han germinat de cara a la vida. Manolo ha estat com un d'aquells gira-sols de suburbi que en l'estretor d'un hortet clandestí ha girat en busca de l'escalforeta cordial de la vida humil. Quan ha tingut por de no saber dir el que volia, quan ha temut barbotejar, ha deixat passar la rauxa, s'ha refugiat en l'"esprít" i ha fet una pirueta d'enginy. Solució delicadíssima, expedient que només pot trobar un home refinadament civilitzat per mantenir intacte l'entusiasme ingenu de la seva ànima.

\* \* \*

Hem dit que aquests tres homes corresponen a una mateixa època de la nostra història artística. El destí, però, els reservava proves ben distintes.

Manolo, fill d'un dels barris més antics i més típics de Barcelona, s'inicià en l'ambient artístic que l'Exposició Universal de 1888 havia deixat a Barcelona. Formació indisciplinada, contactes equívocs, independentismes xirois, anhels secrets, neguits que produeixen rubors injustificats; el més pintoresc desordre espiritual era el bagatge que l'escultor va portar a París. Sortia del realisme anecdòtic i anava a caure en les avançades dels corrents que després van anomenar-se avantguardisme. Un esperit fràgil s'hauria fet a bocins sota aquelles pressions contradictòries. Ell, però, tenia dues defenses precioses: un instint meravellós i una inclinació incorregible a expressar la vida amb tota la intensitat possible. Com que no era prou hàbil va tenir la discreció de reservar-se. Va veure, va escoltar i va parlar molt, però no va fer gran cosa. Cap els quaranta anys va descobrir la seva via i en poc temps va recobrar el perdut. Com diu Feliu Elias en el seu llibre sobre l'escultura catalana moderna, "Hugué es troba ara com aquell qui està acabant un aprenentatge d'escultor genial". Però com més ha avançat en aquest llarg i lent aprenentatge, com més s'ha anat acostant a ésser genial, més ganes ha tingut d'atansar-se a la terra originària. El seu art, per designis misteriosos, és el que ens l'ha acostat més encara. A mi m'és impossible no pensar que el pes dels seus records, insolubles en el temps i en les vicissituds, l'ha fet rodolar cap a aquest art mediterrani. Miquel Àngel deia que les carenes pures de la Umbria l'havien ensenyat a modelar; l'harmonia d'aquelles corbes que abracen tendrament l'horitzó, per damunt de les aigües del llac Trasimeno, quiet i lluminós com un ull entelat d'enyorança, li havien descobert els més bells enigmes del cos humà. A Manolo els grecs arcaics, els egipcis, els gòtics li han fet veure amb ulls més amorosos tot un munt de coses que havia mirat sense saber-les veure. L'accent del seu art, malgrat l'auxili erudit que l'acompanya, és essencialment nostre. El fill pròdig s'ha dilapidat el cos, però no s'ha venut l'ànima; avui però en tornar, si n'ha corregut de terres ideals, quina ampla marrada no ha fet per tornar-se a situar, cent pams amunt, a sobre del lloc d'on va sortir.

Pidelaserra va començar amb la primera campanya impressionista de Catalunya; era el bo del ple sol; tot anava en doina i qualsevol lloc del paisatge servia per plantar-hi el cavallet. Un any a París i pinta les teles a dotzenes fidel a l'escola; torna i fa aquells memorables retrats que promogueren un daltabaix de protestes i d'injúries. A can Parés van haver de posar una vigilància especial per evitar que algun desesperat no els esbotzés a bastonades. Passaren uns quants anys més, i pinta aquells paisatges panoràmics i després es retira i en passa divuit fabricant tints per a la indústria, i ara, quan s'ha refet una posició sòlida, torna a presentar-se amb la mateixa abrivada juvenil i torna a provocar un estupor gairebé unànim. La seva pintura formalment és distinta, el fons però és el mateix; ara com aleshores és l'embranchida vital que aguanta les seves teles el que espaordeix. Ha desertat l'impressionisme i s'ha decantat cap a un estructuralisme ingenu; en les seves

teles hi ha un eco llunyà del Signorelli; té una mica de l'eixutesa del mestre d'Orvieto, i un deix de la seva rotunditat formal. Apuntalat amb els impressionistes o amb auxilis italianitzants, sempre és el mateix home que planta cara al sol sense abandonar el seu somriure cordial.

Joaquim Mir ha estat un dels primers guerrillers d'aquella campanya i ha fet la guerra sense parar fins i tot quan la pau ja és cosa històrica. És curiós; ell que és un producte netament autòcton, que no ha sofert cap suggeriment immediata, no s'ha desviat ni un sol instant de l'escola que només coneixia de referència. La gent del seu temps, uns més que altres, han rectificat el camí emprès. Mir, no; la seva posició davant del paisatge és la mateixa de quan pintava *La Catedral dels pobres*; haurà modificat la paleta, en alguns moments de la seva carrera s'ha embrancat en un simbolisme discretament decoratiu, sempre però ha tornat a la seva visió directa i literal, al seu lirisme irrefrenable. Abans el públic no l'entenia, ara li ha pres materialment les teles dels dits. Això, però, no vol dir que sigui millor que abans; s'ha fet més entenedor i en algun passatge la seva fuga ha perdut aquell dring inconfessible que tenia i que segurament demà reapareixerà amb més esclat encara. El seu art, però, no ha desertat mai la seva filiació local; pot mostrar-se com un dels productes més autèntics i més originals de la terra que ens l'ha donat.

Manolo, malgrat la seva universalitat, cada dia acusa més el seu accent originari; Pidelaserra, a despit del seu silenci, quan romp a parlar altra vegada, reprèn més fort que mai el seu deix terral, i Joaquim Mir, al cap d'anys de lluita incessant, conquesta la popularitat amb el seu llenguatge primitiu, aquell llenguatge que semblava inintelligible a la gent, però que si algú l'ha d'entendre i seguir sense falla, ha d'ésser la gent d'aquí, perquè ha nascut del nostre paisatge com la ginesta de les nostres muntanyes.

CARLES CAPDEVILA

---

---

## TRES ESTRENES

LA LLÚCIA I LA RAMONETA, farsa  
en 3 actes de Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra

L'AUTOR de *Dijous Sant* va estrenar al Novetats la farsa en tres actes  
*La Llúcia i la Ramoneta*.

En honor a la veritat hem de dir que no ha estat aquesta una de les produccions més afortunades de Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra. I això, degut més a la posició en què es col·loca el públic del nostre poeta que no pas a la valor intrínseca de l'obra.

No ens sembla gens arriscat afirmar que *La Llúcia i la Ramoneta* hauria merescut tota altra mena de consideracions si l'autor no hagués estat Josep Maria de Sagarra. L'obra té comicitat — confessem que de vegades, però, esdevé gruixuda —, les escenes són ben tallades i en conjunt entreté com una de les tantes obretes que hom escriu sense gaires pretensions.

Però, precisament, allò que el públic troba a mancar en les darreres obres de Sagarra són les pretensions. O, per dir-ho d'una manera menys exposada a equívocs, hi troba a mancar volum. Hom no pot concebre que el poeta Josep Maria de Sagarra es limiti a produir comedietes.

El cas Sagarra és curiosíssim: per una banda hi ha el públic que vol sostenir el poeta de *Cançons d'abril i de novembre* al lloc preeminent que li concedeix la seva valor poètica; per l'altra banda hi ha l'autor que s'arronça d'espatlles i s'inclina cap el camí que creu fàcil.

És natural, doncs, que una obra com *La Llúcia i la Ramoneta* defraudi en lloc d'entusiasmar.

Per altra banda, en aquesta darrera obra, Sagarra acaba de tirar al dret. Prescindeix gairebé del tot de la seva personalitat poètica per consagrar tota la seva força a triomfar com a comediògraf enginyós.

A *Un estudiant de Vich*, Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra ens presentà un assumpte volgutament senzillíssim: les penes de dos enamorats que, al final, aconseguixen casar-se. Allí tot era clar com l'aigua. D'*Un estudiant de Vich* no podem dir-ne una comèdia d'*enredo*.

En canvi, *La Llúcia i la Ramoneta*, amb més o menys complicacions, és una comèdia d'embolic i de les que, en llenguatge d'entre bastidors, en diuen de situació. Cal recordar, només, l'escena central del segon acte.

Ara, que Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra, en preocupar-se de crear situacions propícies a l'home de teatre, oblidà de proporcionar-ne al poeta. Per aquesta raó, al nostre entendre, a *La Llúcia i la Ramoneta* no hi ha cap escena comparable a la cinquena del segon acte d'*Un estudiant de Vich*.

Aquestes paraules, però, no signifiquen pas que el llenguatge de l'obra *La Llúcia i la Ramoneta* no sigui viu, evocador. Sí que ho és; però li manca alenada. La paraula raríssimament té l'elevació que caldria.

I és natural: el conflicte que a *La Llúcia i la Ramoneta* suscita el mal geni de dues ties "jeunes filles" a la quarantena, la murrieria d'un masover i les ganes de pescar dot que tenen dos concos, difícilment pot oferir una d'aquelles situacions on el poeta pugui fer poesia de debò.

Nosaltres, en parlar d'*Un estudiant de Vich*, al costat del nom de Josep Maria de Sagarra hi posàvem el de Pitarra. I no pas en sentit pejoratiu, repetim-ho.

Ara, en haver de parlar de *La Llúcia i la Ramoneta*, ens refermem en el nostre judici: Sagarra té condicions suficients per donar-nos l'obra que no pogué donar-nos l'autor d'*El ferrer de tall*.

Però per això cal que — sempre al nostre entendre — Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra vulgui superar els drames de Pitarra i no les gatades.

¿Per què, en lloc de la farsa — sempre una mica pueril a les seves mans — i de la comèdia fàcil, Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra no cerca el material de les seves obres en la pedrera inesgotable de la llegenda?

Un amic nostre ens deia que imaginava entusiasmat els versos que Sagarra brodaria damunt un assumpte com *Joan de Serrallonga*, per exemple.

Compartim aquest parer en absolut. Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra ha de cercar personatges fets, passats. Ell només hauria de preocupar-se de fer-los moure i parlar.

El públic no vol que Josep M.<sup>a</sup> de Sagarra el faci riure; el que vol és emocionar-se, vibrar amb la música dels seus versos, una mica torbadors com una migdiada de sol.

EL RAM D'OLIVERA, comèdia en tres actes, de Pompeu Crehuet

Pompeu Crehuet estrenà al Novetats *El ram d'olivera*, comèdia en tres actes. En publicar-la, el seu autor ha volgut afegir-hi un breu exordi. És, de tot el llibre, l'única cosa que no ens ha satisfet.

La comèdia *El ram d'olivera* no necessita cap explicació prèvia. En primer lloc, perquè hom, en explicar-se, risca de no trobar el punt just; i en segon lloc, perquè l'autor ha de comptar sempre amb la llibertat de partir d'una dada tan arbitrària com li convingui. La cosa important és crear, damunt l'arbitrarietat, tot un món de realisme. ¿No és arbitrari, per ventura, el punt inicial de l'obra de Shakespeare *La nit de reis*? En el camp de la novella, Dos-



toievsky tampoc no vacilla davant l'arbitrarietat d'una situació. A ell el que l'interessa — i ens sembla que a tots els autors els ha de succeir el mateix — és que el caràcter, les passions i reaccions dels personatges siguin de debò.

La plaga de la naturalitat a ultrança ha estat una greu dissort per al teatre. L'autor no ha de sentir-se lligat per res ni per ningú. Si el conflicte plantejat a una obra interessa, que sigui o no sigui fonamentat és el de menys.

Crehuet ens perdonarà, segurament, aquest comentari que en podríem dir extra-teatral. No ens hem sabut decidir a suprimir-lo.

*El ram d'olivera*, una vegada admès l'equívoc que produeix la falsa notícia de la mort de la senyora Emília — equívoc que nosaltres admetem sense la més petita reserva — és una de les millors obres que ha donat Pompeu Crehuet. I és curiós de remarcar que en *El ram d'olivera* l'autor de *La morta* assoleix una naturalitat, una veritat de caràcters i àdhuc de situacions que hom troba difícilment a *La família Rocamora*, per exemple.

Però deixem de banda aquesta qüestió de les comèdies bastides sobre una arbitrarietat. Ens sembla haver-ne parlat prou.

Entre els molts encerts que trobem en la comèdia *El ram d'olivera*, hi ha la seva ingravidesa. I aquesta és una cosa molt important.

És carregós fins a no dir trobar-se amb una d'aquestes obres que fluctuen d'una manera constant entre el sàinet fàcil i la comèdia transcendental. Hi ha autors que no dormen tranquils si no han pogut fer saber al públic el que pensen de tot allò que no interessa a ningú més que a ells. Hi ha autors que no poden estar-se de carregar llurs obres amb tot el pes mort d'una filosofia a més d'escarrancida mal situada.

Pompeu Crehuet en *El ram d'olivera* està molt lluny de cometre aquest greu pecat. D'un cap a l'altre de l'obra els personatges no parlen sinó d'allò que per raó del conflicte plantejat ha d'interessar a qui els escolta. Això i la fluïdesa, la gràcia constant del diàleg, és el motiu de la ingravidesa que abans havem constatat.

Ara que, al costat dels merescuts elogis, no podem evitar de posar-li reserves, també.

La primera és l'excessiva rapidesa d'algunes escenes. Entre elles assenyalarèm la setena del segon acte.

El Marquès, vell repatani que no ha volgut fer les paus amb el fill i la néta fins a saber que la nora havia mort, és encarat amb Emília, la seva nora, que no ha mort com ell creu i que ha estat presentada com la senyora de companyia de la néta.

El vell Marquès confia a la suposada senyora de companyia el projecte de casar el seu fill — a qui creu vidu — amb una altra dona. Terrible situació la de l'esposa a qui li parlen del futur matrimoni de l'espòs i que es veu obligada a fingir. La situació és de farsa; però permet tirar al dret i arribar al cim. En altres paraules: aquesta escena havia d'ésser escrita en to major i no en to menor. Calia arriscar-se.

Gairebé el mateix hauríem de dir de la primera escena del segon acte. La situació és brillantíssima per a un autor. No menys que un marit que ha d'escoltar les confidències del pretendent de la seva esposa!

Però Pompeu Crehuet, cohibit segurament pel motiu que ell mateix exposa a l'exemplar imprès de la seva obra, "coupe court". I és llàstima perquè tenia matèria sobrera.

Altra de les reserves a fer, i aquesta més greu, puix afecta a l'orientació total de l'obra, és que Pompeu Crehuet s'ha deixat perdre una gran obra, un gran drama.

Recordi's, si no, l'escena final del tercer acte d'*El ram d'olivera*: Emília, dominada per la desesperació en no veure ni una engruna de generositat, exclama que ha assistit als seus propis funerals, que ha escoltat l'elogi pòstum de les seves virtuts... Farsa o tragèdia, quina volada hauria pogut pendre l'obra si hagués tingut per eix aquest personatge!

L'assumpte no hauria estat nou, evident. Pirandello l'ha tractat en *El difunt Matias Pascal*. Però, al nostre entendre, ja és hora d'opinar que l'originalitat d'una obra no resideix en l'anècdota, sinó en el punt de vista en què l'autor hagi sabut col·locar-se.

Ara que Pompeu Crehuet em pot replicar que ell ha escrit la seva obra, la que havia pensat i no la que nosaltres imaginem.

Concedit. Però, no obstant — i després de reconèixer totes les excel·lents qualitats d'*El ram d'olivera* —, ens sembla lícit de manifestar que voldríem de Pompeu Crehuet l'obra cim en relació a totes les que ens ha donat fins ara.

LA DOLOROSA, poema dramàtic en 3 actes de Ventura Gassol

Feia temps, uns quants anys, que Ventura Gassol havia escrit el seu poema dramàtic *La Dolorosa*. Els que coneixien l'obra, auguraven un èxit. Però el parer de la gent de teatre era distint. Nosaltres recordem que, ara fa uns tres anys, un dels nostres primers actors, en proposar-li de posar en escena *La Dolorosa*, va respondre que només li convenien obres d'èxit segur, de les que donen diners. Aquell actor avui deu haver comprès com és arriscat fer pronòstics pel que toca a l'èxit de les obres teatrals.

Després de tantes vicissituds, *La Dolorosa* fou estrenada al Romea, i l'èxit, purament artístic, ben esclatant.

No podia succeir altra cosa. *La Dolorosa* té la gran virtut de dominar des del començament. El contrast de la colla de lladregots amb la figura de Fra Llorenç, auriolada de santedat, sense descobrir-nos res del conflicte dramàtic ens fa interessar per tota l'obra. I aquest interès pel conjunt encara incògnit creix en intensitat quan arribem a l'escena franciscaníssima del Malhivern i Fra Llorenç.



PL. N.º VIII. — F. CAMPS-RIBERA: ELS JUGADORS



Però allí on l'autor penetra més profundament a l'ànima de l'auditori és en arribar a la confessió de la Mare. En aquesta escena, concentrada i grandiosa, avellutada i aspra, tot alhora, el poeta sap trobar la paraula justa per fer-nos poèticament entenedora la tragèdia que corseca a aquella pobra dona. Però, sobretot, l'emoció culmina quan per damunt la desesperada confessió de la Dolorosa s'eleva el rés esperançador de Fra Llorenç. Diríeu que no és un home que resa, sinó que l'oració ix de tot el Montsant.

El primer acte de *La Dolorosa* és un veritable model de precisió. No hi ha res sobrer ni tampoc hi manca cap element. L'autor segueix una línia dreturera, però abundosa.

En acabar el primer acte, el conflicte dramàtic de *La Dolorosa* queda plantejat. Aquella mare que ha vist morir set fills podrà, redimida del pecat comès, veure la ufanosa florida d'una filla. Però la penitència és terrible: per tal que la filla visqui haurà d'abstenir-se de besar-la fins després que hagi contret matrimoni. I llavors, encara, serà la pròpia mare la que haurà de morir.

Hem de confessar que aquesta penitència, imposada per Fra Llorenç a la Mare, té alguna cosa de demoníaca. Només un poeta podia idear la tortura d'una mare que ha d'abstenir-se de besar el fill si no vol matar-lo. I diem un poeta perquè també és ell el més incapaç d'imposar-la. Els homes, regularment, ens complaem a imaginar allò mateix que no realitzaríem mai.

En començar el segon acte de *La Dolorosa* hom no pot estar-se de recordar el darrer acte de *La cançó del vell Cabrés*. En aquesta obra, la unitat queda trencada del segon al tercer acte; en *La Dolorosa* aquest trencament es produeix de seguida: del primer al segon.

Naturalment que nosaltres no exigirem mai a cap autor l'observança de la unitat de lloc i de la de temps. En aquest aspecte som partidaris d'una llibertat completa. Però en canvi trobem a mancar la unitat espiritual. I aquesta és la unitat que l'autor de *La Dolorosa* trenca en passar del primer al segon acte. Podríem dir que en el primer acte tot s'encongeix sota l'opressió del sofriment. En canvi en el segon acte, almenys fins abans d'iniciar-se el final, la joia traspua de pertot arreu.

És clar que través d'un acte a l'altre hi ha el personatge de la Mare; però la seva dolor, somorta sota la cendra que per ella és la felicitat present, té poca força per sobresortir en mig de tanta d'alegria. Cal, com succeeix al final de l'acte, que la joia, l'element intrús, desaparegui perquè aquella unitat espiritual torni a establir-se.

Val a dir, però, que Ventura Gassol gairebé no podia construir d'altra manera el segon acte del seu poema. La matèria, teatralment parlant, era escassa. L'espectador hauria de veure el sofrir d'una mare que no pot besar la seva filla.

Per salvar aquesta situació difícil Gassol es val d'elements populars,

una mica externs en relació a l'obra, però d'un gran efecte. Això, si més no, demostra que l'autor de *La Dolorosa* sap què és fer una obra teatral.

Per altra banda, les majorales i les corrandes que elles ens diuen són tan de bon sentit, que hom oblida fàcilment la picardia obligada de l'autor de *La Dolorosa*.

Ara, quant al final del segon acte, no el guanya en intensitat dramàtica cap escena del primer. La tragèdia de la Mare que es veu en el dilema de besar la seva filla, i per tant matar-la, o haver de consentir que tothom cregui que la té avorrida, produeix una esgarrifança corgeladora.

Del tercer acte, dividit en dos episodis, la primera cosa a dir és que reprèn el to del primer. Tot és, altra vegada, reconcentrat, punyent.

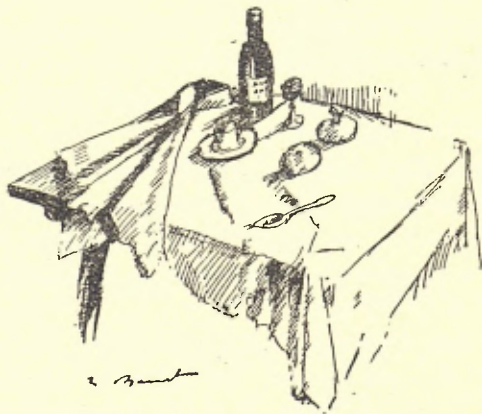
D'aquest acte les escenes més remarcables són la del Fumat i Fra Llorenç i la de l'Ermità i la Filla. En una i altra el poeta i el dramaturg arriben a un perfecte equilibri.

Quant al final de l'obra, intensament tràgic, fet de mà experimentada, Ventura Gassol endolceix el càstig imposat a la Mare per boca de Fra Llorenç. Ella mor en haver besat la seva filla, casada ja; però Fra Llorenç ens diu que ha mort d'alegria.

Ventura Gassol ha escrit *La Dolorosa* amb versos plens de color i de passió. Quan convé, el seu vers és valent, una mica arrauxat i tot. I, d'altres vegades, la poesia de l'autor de *Les tombes flamejants* esdevé ingènuament popular.

La companyia del Romea interpretà *La Dolorosa* amb el màxim d'afecte.

J. NAVARRO COSTABELLA



R. BENET

---

---

## ENFRONT DE LE CORBUSIER

**D**ISTINGIM en Le Corbusier dos aspectes, el d'arquitecte constructor i el de filòsof de l'art. Per al primer, per les cases de Le Corbusier, tot el meu respecte i fins, de vegades, l'admiració discreta; per a la filosofia estètica de Le Corbusier, tota la meva animositat, el dissentiment més absolut, la guerra.

Dic això perquè, els dies de les Conferències Le Corbusier, vaig remarcar, amb grandíssima alarma, que alguns dels nostres amics s'encantaven amb els principis estètics del ginebrí, tot i rebutjant les formes i l'estil dels edificis que, com a exemples, presentà l'arquitecte a la nostra consideració. No; no són els edificis que fan por, són els fonaments i preceptes de la doctrina. La doctrina de Le Corbusier, *voilà l'ennemi*. Vetllem, armats, enfront d'ella. Pensi, cada u de nosaltres, que si és trist que l'edificació empastifi una ciutat, és cent vegades més trista la infestació de les ànimes. Així, no és l'arquitecte que ataco — és el definidor Le Corbusier: *non te peto, piscem peto*. Ens cal desemascarar, denunciar i combatre l'atac d'aquest definidor contra l'essència espiritual de la "nostra" arquitectura. Si París es rendeix a aquesta nova infiltració de la cultura germànica, redrecem-nos nosaltres contra ella, fem el cor fort.

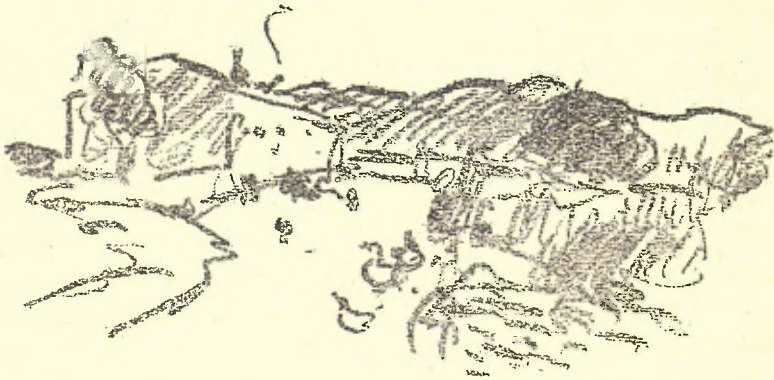
Notem que l'enemic es presenta vestit amb la llana de l'anyell: dessota hi ha el llop, que trau la llengua vermella. Heus aquí les armes de què es val, per captar i anullar la nostra voluntat: ens diu el seu fàstic per l'arquitectura cadàver que el gust burgès s'obstina a fer perdurar, — ens canta la simplicitat, — vol unes formes actuals i viventes en Arquitectura, — nega les virtuts arquitectòniques a l'estil "Art decoratiu", — preconitza la construcció econòmica, etc., etc. Tot això coincideix del tot amb les nostres opinions; ho trobem coratjosament dit...; potser rellisquem. Però, vetlleu bé, que l'esperit és fàcil de corrompre. Aquesta coincidència en dues o tres aversions o amors, no pot ésser una coincidència de doctrina.

Alcem un poc la pell de l'anyell. El fons, la base de la doctrina Le Corbusier és aquest: que l'esperit de l'arquitecte miri de fer-se

l'esclau dels elements que s'utilitzen en la construcció. Llegint o escoltant el definidor suís, sentiu la presència pesant d'uns divinitats fatals — ciment, estandardització, vidre... — a les quals sou invitats a sotmetre-us, com més millor, fins al punt de fer d'aquesta servitud tota la vida de l'art arquitectònic. Vaig escriure un llibre, pràcticament ignot, els *Diàlegs sobre l'Arquitectura*, on un lector hipotètic podria trobar alguns comentaris a aquesta mena de filosofia de l'art que Le Corbusier cultiva. Ara, no em vull citar a mi mateix, ni vull repetir-me. N'hi ha prou amb fer constar, enfront de la filosofia estètica ginebrina, que hi ha una altra manera de veure les coses; i és, que l'esperit de l'arquitecte miri d'alliberar-se de l'imperi de les matèries i elements que s'utilitzen en la construcció. Que l'esperit sigui el senyor. Que cultivi allò que d'ell depèn, com vol el vell precepte estoic. Recordem les paraules del *Manual d'Epictet*: "Les coses que depenen de nosaltres mateixos són lliures per naturalesa: res no pot ni forçar-les ni destorbar-les. Les que no depenen de nosaltres, són febles, esclaves, incertes i estrangeres." No lliurem el poder al ciment, per armat que sigui. Qui mana, ací? L'home o el porc?

Els déus de Le Corbusier no són pas els nostres.

NICOLAU M. RUBIÓ I TUDURÍ



J. MIR



---

---

## VARIA

### STÉPHANE MALLARMÉ

Per un telegrama de la seva filla vaig saber, el 9 de setembre de 1898, la mort de Mallarmé.

Va ser-me un d'aquests llamps que fereixen de bon antuvi el més profund i que aboleixen àdhuc la força de parlar amb un mateix. Deixen intacta la nostra aparença, i vivim visiblement; mes l'interior és un abisme.

No gosava a tornar a entrar en mi mateix, on jo sentia que m'esperaven alguns mots insuportables. D'ençà d'aquell dia, hi ha certs temes de reflexió que veritablement no he considerat més. Havia pensat de parlar-ne llargament amb Mallarmé: el seu brusc arravatament els ha fet com sagrats i prohibits per sempre a la meva atenció.

En aquell temps, jo pensava sovint en ell; mai, però, en tant que mortal. Em representava, sota els trets d'un home el més digne d'ésser estimat pel seu caràcter i la seva gràcia, l'extrema puresa de la fe en matèria de poesia. Em semblava que tots els altres escriptors, al costat d'ell, no havien reconegut el déu únic i s'havien lliurat a la idolatria.

El primer moviment de la seva recerca fou necessàriament dedicat a definir i a produir la més exquisida i la més perfeta beutat. Heus-el ací que de bon principi determina i separa els elements més preciosos. Estudia com aplegar-los sense barreja, i per a això comença d'allunyar-se dels altres poetes, els quals, àdhuc els més il·lustres, tenen les seves tares d'impureses i de deixataiments. S'allunya ensems del més gran nombre, és a dir de la glòria immediata i dels seus avantatges; i es dirigeix envers allò que estima i envers allò que vol. Menysprea i és menyspreat. Troba ja la seva recompensa en el sentiment d'haver sostret allò que compon amb tanta de cura, a les variacions de la voga i als accidents de la durada. Els cossos dels seus pensaments són cossos gloriosos; són subtils i incorruptibles.

En les rares obres de Mallarmé no hi ha pas aquelles negligències que amanseixen tants de lectors i els adulen secretament d'ésser familiars amb el poeta; no res d'aquelles aparences d'humanitat que commouen tan fàcilment totes aquelles persones que distingeixen malament tot el que és humà d'allò que és comú. Però s'hi veu al contrari pronunciar-se la temptativa més auda-

ciosa i més seguida que mai hagi estat feta per sobrepassar el que jo en diria *la intuïció ingènua* en literatura. Era renyir amb la majoria de mortals.

¿Aquí potser caldria posar en dubte si un poeta pot legítimament demanar a un lector el treball sensible i sostingut del seu esperit? ¿L'art d'escriure es redueix al divertiment dels nostres semblants i a la maniobra de llurs ànimes, sense participació de llur resistència? La resposta és fàcil, no té cap dificultat: cada esperit és amo d'ell mateix. Li és ben fàcil de rebutjar el que li repugna. No temeu de tancar-nos. Deixeu-nos caure de les vostres mans.

Però n'hi ha que no se n'accontenten pas, que s'irriten, que es planyen, i que fan una mica més que plànyer-se. Encara que no vegi res d'excellent que no hagi travessat llurs còleres i no se sigui fortificat amb llurs desdenys, no gens menys no sé blasmar-los, m'explico llur cor. És una impaciència força respectable que empeny les gents a menysprear, a prohibir, a designar a les burles allò que no comprenen. Defensen com poden llur honor intel·lectual, salven la faç de llur intelligença. Trobo remarcable, i bell gairebé, que hi hagi homes que no puguin sofrir d'imputar-se a ells mateixos una mena de desfeta de llur esperit, ni de suportar-la tot sols: n'apellen a llurs semblants com si el nombre de miralls...

Un home que renuncia al món es posa en la condició de comprendre'l. Aquest del qual parlo, i que tendia vers les seves delícies absolutes per l'exercici d'una mena d'ascetisme, puix que havia refusat totes les facilitats del seu art i llurs felices conseqüències, havia ben merescut de percebre'n la profunditat. Aquesta profunditat, però, no depèn més que de la nostra; i la nostra, del nostre orgull.

L'amor, l'odi, l'enveja són llums de l'esperit; mes l'orgull n'és la més pura. Ell ha il·luminat als homes tot el que de més difícil i de més bell tenien per fer. Consumeix les petiteses i simplifica la mateixa persona. La separa de les vanitats, car l'orgull és a les vanitats el que la fe a les supersticions. Com més pur és l'orgull, més fort és i més sol dins l'ànima, i com més meditats són les obres, són més refusades i posades una i altra vegada en el foc d'un desig que no mor. L'objecte de l'art, atacat per la gran ànima, es purifica. L'artista es despulla a poc a poc de les il·lusions grosseres i generals, obté de les seves virtuts immensos treballs invisibles. La tria despietada li devora els seus anys, i la paraula *acabar* no té ja cap sentit car l'esperit no acaba res per ell mateix.

Però separat dels atractius que el fan utilitzable a la major part dels homes, l'acte misteriós de la idea perd els seus motius ordinaris i les seves causes reconegudes.

Mallarmé es justificà davant els seus pensaments atrevint-se a jugar tot el seu ésser sobre el més alt i el més ardit de tots. El pas del somni a la paraula ocupà aquesta vida infinitament senzilla, de totes les combinacions d'una intelligença estranyament deslligada. Visqué per efectuar en ell mateix transformacions admirables. No veia a l'univers cap altre destí concebible que el

d'ésser finalment *expressat*. Es podria dir que col·locava el Verb, no al començament, sinó a la fi darrera de totes les coses.

Ningú no havia confessat, amb aquesta precisió, aquesta constància i aquesta seguretat heroica, l'eminent dignitat de la Poesia, fora de la qual veia únicament l'atzar...

PAUL VALÉRY



E.-C. RICART

---

---

# NOTES I COMENTARIS

## LITERATURA GENERAL

### ■■■■■ LA SIMPATIA DE CHESTERTON

Som ben lluny, desgraciadament, davant la personalitat de Gilbert Keith Chesterton, de poder donar-ne una recensió més o menys clara i intel·ligible, una crítica més o menys raonada i convincent. D'altres se'n cuidaran amb més probabilitats d'èxit i creiem que per part nostra seria una pretensió tan desproporcionada que la jutgem més oportuna per als seus debelladors — paladins del determinisme i del materialisme històric.

L'obra de G. K. C., no tant pel seu volum, que és considerabilíssim, com per la seva profunditat, i més que res pels innombrables aspectes en què es pot destriar el seu conjunt, és ben difícil de col·locar dintre de qualsevol perspectiva determinada. Ens trobem amb una de les personalitats més complexes — per bé que ben definida — del nostre temps.

La figura moral d'aquest escriptor se'ns mostra per damunt del panorama del món de les lletres amb una grandària i una majestat acoblades amb una tal simplicitat i bonhomia que ens dóna, més que cap altra, una sensació tranquil·litzadora de simpatia i de confiança. Aquest gegant anglès — que de tan anglès que arriba a ésser fins és catòlic — ens allarga des de la seva vella i alegre Anglaterra, bo i tornant de Canterbury amb la bona companyia de tots aquells que es trobaren a l'hostal de "La Capa" i s'ajudaren mútuament a fer camí, la seva mà franca, noble i lleial — aquella mà que ha bufetejat els cent rostres diferents de l'esperit de la tenebra.

D'aquest enemic del bon gust — "la darrera i més vil de les supersticions humanes" — no hem de témer que ens surti amb un imbècil i trist: "jo bé em puc equivocar", o: "la vostra opinió pot ésser tan justa com la meua". Aquest liberal de bo de bo no n'és pas gens davant la covardia i la poltroneria moral i intel·lectual que aquestes frases delaten, com no pot ésser-ne cap home que cregui, pensi i senti una cosa, sigui la que sigui, com s'ha de creure, pensar i sentir — amb tota l'ànima. La modèstia i la transigència no haurien hagut mai de trobar entrada en l'"òrgan de la convicció", on l'única funció que poden exercir és la del confusionarisme més frenètic. Aquest home demana de nosaltres la més enèrgica exigència per nosaltres mateixos i la més noble intransigència pels nostres enemics. És Fierabràs cavaller de la Santa Grial, amb l'empenta d'un croat i amb la generositat d'un Quixot, envestint els depredadors del noble sentit comú que amb tant de delit malden per reduir a "la vaga mentalitat dels animals errants" la part millor de l'ànima humana.

*Seguint el devessall d'idees d'aquest impetuós raonador sabem que no ens enfangarem mai en els aiguamolls de les mitges tintes, tan discretes i de bon to i que ens privaran de barallar-nos amb el nostre veí, però que són l'anorreament de la vida espiritual. Ens abandonem en les seves mans i sabem que no ens ha de deixar caure. Se'ns enduu per camins que mai no havíem petjat i ens suspèn al damunt de lluminosos abismes, ens fa sentir i ens fa pensar pel nostre compte, ens porta fora dels límits de la convenció i de la banalitat i ens suggereix punts d'albir inimaginats encara per nosaltres.*

*L'efecte que ens produí la lectura de les primeres obres d'aquest autor que ens arribaren a les mans, per bé que el temps que ha passat i lectures posteriors han fet que n'anés minvant la intensitat — avivada no gens menys cada vegada que ens n'ha vingut una altra d'inèdita per a nosaltres o que hem rellegit alguna d'aquelles que primer coneguèrem —, fou que ens trobàvem amb un home de bo de bo, de carn i ossos i que escrivia, gairebé diríem, per necessitat fisiològica, de pura exuberància de vida i de coses per dir que portava dintre seu. La més viva i perdurable impressió que ens féu, va ésser — deixada de banda la joia del descobriment i l'enlluernament que ens produí — que ens trobàvem amb un amic que feia temps que ens trametia els seus missatges sense que cap hagués pogut arribar-nos, amb un amic que, desconegut de nosaltres, havia passat per les més absurdes experiències — fins fou espiritista — i per les tenebres més espesses, havent-ne pogut sortir indemne, com del foc la llegendària salamandra, i ens assabentava de la seva tornada a la llum i a la vida amb una joia clamorosa i exultant — que lluny estàvem de Zaratustra, pobre esquirolet donant voltes infinites en la gàbia de la seva eterna “tornada!”*

*Fou una immensa simpatia, dimanant de la seva noble horror per les coses confuses i la valentia amb què s'encara amb els tabús dels científicistes que protesten esgarrifats de com malabaritza amb les eines dialèctiques, tornades per ell a la seva funció — servidores del pensament, del qual havien usurpat la senyoria —; per l'agilitat amb què cabdella i descabdella els seus raonaments i en treu les més insospitades deduccions; per com torça, desfà, capgira i descomposa els arguments per fer-los esclatar en les paradoxes més esplèndides — aquelles paradoxes que tant irriteren i desconcerten els estúpids logicistes, vertadera llibertat del pensament que no compendran mai els lliurepensadors, defensors de la llibertat del no-pensament —; per la frescor i candorositat amb què s'encara amb l'univers, traient-ne tot el partit que en pot treure qui, com ell, ha pogut conservar un cor fresc, un cap clar i una límpida mirada per a totes les coses del món.*

*I és per nosaltres aquesta gran simpatia que inspira l'exegeta de Pickwick la qualitat més gran de la seva obra. Hi ha — hom no pot dubtar-ne — assagistes molt més ordenats en el seu pensament, d'un estil més concís i més clar, filòsofs amb una lògica molt més seguida i més sistemàtica, novellistes que donin una vida més real a llurs personatges, poetes amb lirisme més pur — encara que de tot això hom podria parlar-ne molt llargament —, apologetes més ortodoxos — no el comparéssim pas amb els Pares de l'Església! (ell mateix se'n riuria) —, però només hi haurà algun altre escriptor que provoqui en nosaltres un tan fort corrent de confiança i d'adhesió cordial a ell i a la seva obra. Cordial — que se'ns perdoni la paraula, un xic demodée —, no una senzilla, o complexa, adhesió intel·lectual més o menys raonada després de sospesar i examinar tots els seus raonaments i d'analitzar tota la seva ideologia. I creiem que és aquesta la millor actitud que podem pendre davant d'aquesta figura tan carregada d'humanitat i que ens ha donat amb les seves obres la millor part d'ella mateixa. — JOAN CORTÈS I VIDAL.*

## UN LLIBRE DE SONETS

Pere Riera i Riqué, Josep Carner, Joan Arús, autors de llibres de sonets, veuen ara reprès aquest camí amb els cinquanta *Medallons* d'un altre poeta de jerarquia: Mn. Anton Navarro.

¿Per què haurà cenyit l'autor aquest cop aquella llisquent fluïdesa, aquella suau opulència verbal, de la seva poesia, dins l'estructura del sonet? ¿Ha volgut fer, potser, simbòlicament, formalment, d'aquest cinyell, un cilici?

El darrer dels sonets, *Fidelitat*, diu:

Perquè m'ha redimit, el dolò em guia.

És possible, doncs, que a una actitud interior severa i contrita, el poeta hagi volgut correspondre-hi amb una precisa contenció externa. Tanmateix, tant aquesta superació redemptora del dolor, com els altres motius del llibre (ressons bíblics, simfonies naturals, interpretacions madrigalesques, idillis pagans) són ja consagradament ben fidels a la tradició de l'autor.

Llevat d'algunes incorreccions morfològiques, els sonets de Mn. Navarro són tallats per un cisell tan ben esmolat, que allisa els caires amb la turgència d'una carícia. L'autor hi és fàcil en dir el que vol, sense violentar els límits de brevetat que la contextura dels poemes li imposa. I així hi aboca, variadament en les diverses parts del volum, les seves glosses poètiques, amb un intens fervor de paraules, sovint d'una manera illuminada.

Assenyalam com a exemples incomparables de frescor, de naturalitat, de gràcia, de gravetat, en fi, de veritable bellesa, el sonet sense títol dedicat a Joan Maria Guasch, i el titulat *Nissan*. I si els citem, no és pas amb menyspreu dels altres, puix són molts els fragments que resplendeixen per les seves imatges acolorides i pròpies, o per l'afinada justesa de les idees que enclouen. La novetat no us hi sorprèn pas sempre, certament, però àdhuc així, el vers us hi és una companyia personal.

Pocs comentaris hem vist a aquest darrer volum de l'autor de la *Balada de l'hivern*, que verament mereixia una major atenció. Siguin aquests mots un mínim tribut de desgreuge. — OCTAVI SALTOR.

## JOSEP MARIA DE GARGANTA

En Josep Maria de Garganta, com el vèiem els seus amics, era un home de lletres natiu, d'una sensibilitat exquisida, quasi malaltissa, un mestre afectuós. A manera que la podíem apreciar més bé, cada dia admiràvem més la seva vasta cultura.

En un país d'una vida literària més coherent hauria trobat estímuls a les acadèmies, a l'ensenyament, a la premsa, que l'haurien obligat a produir més el que podia. N'hi hagué prou amb la seva indiferència per la petita glòria, i una mica de menyspreu per la petulància literària, perquè restés a l'ombra i quasi no escrivís. El poc que havia escrit no s'adeia amb la seva extensa cultura. Els seus escrits són poca cosa més que unes fulles disperses.

De jove, l'excés de treball l'havia emmalaltit, i sempre més la seva sensibilitat mateixa li fou enemiga. Era excessivament aguda, no era atemperada d'aquella manera que ajuda a l'obra i deixa treballar-hi llargament; el privava d'aquella calma que sembla que l'art demani. Sentia d'una manera tan vívida, que la lentitud del compondre, d'escriure i de corregir li era insofrible; i no escrivia: tot just

s'hi posava i la fatiga l'exhauria, només anotava (si tant feia) alguna cosa que a la memòria li havia pres forma literària: poesies d'enginy o de galania (algunes en italià, castellà o francès), amb un fons decoratiu que li venia de les lectures i del viu fantasieig sobre elles.

No era gaire amic de la mitologia pagana. Però tenia literàriament la seva. Us parlava de temps històrics amb una fantasia tan viva com eruditament precisa. I, home d'escola romàntica, amava les coses de poble. Una tarda d'hivern, em recità contalles de Sant Feliu de Pallarols, d'on era nadiu, amb el mateix aire amb què es contarien a l'escon d'una masia, i amb un colorit més afinat i conscient. Aquestes coses poc les escrivia; li semblava que no calia o que tal vegada sempre s'hi era a temps; escrivia més aviat aquelles encara més lleugeres i de pura fantasia, i s'hi donava com tants artistes s'han inclinat a treballar al volt de la mitologia: el món de les coses més properes no és tan fugitiu com les nimfes i els mateixos déus; i l'art tendeix a plasmar les coses esvanívoles. Les seves boscuries i fontanes mitològiques eren parcs, i les seves nimfes eren damiselles i dames de temps esvanits. En tota l'obra que ens deixa (fora algunes pàgines d'intent humorístic) hi ha un deix de melangia que semblarà a molts únicament literària. Els seus amics sabem que li era molt profunda.

Confiat de la seva memòria prodigiosa, era un escriptor sense ploma, un artista negligent de la seva art. En una de les seves poesies últimes dins el caient frívol que li agradava donar-les-hi, deia:

Com me pren la melangia  
de les flors sense collir!  
Quantes voltes en ma via  
m'he parat a mig camí!

JOSEP MARIA CAPDEVILA

#### ■■■■■ UN BELL GEST EDITORIAL

Ara que tant hom parla i ha parlat de la croada del llibre, de l'amor al llibre i de l'estímul als lectors; ara que hom ha reiterat arreu de Catalunya les conferències i els articles en aquest sentit, creiem que cal assenyalar (a part de la col·lecció de LA NOVA REVISTA, que no ens és pas necessari ponderar ací) l'aparició de la biblioteca "A tot vent", d'una aparença absolutament desinteressada.

Hi ha moltes formes de fer belles gestes: creant, afavorint la creació i vestint-la dignament. Doncs bé: tant com la protecció directa considerada i garantida a l'autor, és de remarcar en l'esmentada biblioteca, la presentació. Fer edicions en tela, amb poliment i gust, a preus populars, és una contribució molt estimable a la restauració de la jerarquia bibliogràfica, i al retrobament d'un costum que ja semblava perdut.

En efecte, fins ara, les nostres editorials literàries, principalment les destinades a donar producció novellística al gran públic, ens tenien avesats a defectuoses i mesquines edicions en rústega. Les obres eren vestides amb la pobresa fredolica que la manca d'una coberta rígida i bella suggereix tot d'una. I prou saben els bibliòfils el pecat que representa una presentació així, que d'altra banda esdevé un greuge poc deferent per al contingut, quan n'hauria d'ésser un ver homenatge.

És, doncs, ben legítim l'elogi a aquest gest de relligar bellament en tela vistosa i seriosa els volums d'una col·lecció popular com la que venim comentant.

Aquest sol fet es guanyaria per als editors de "Proa" una prerrogativa eminent entre totes les altres temptatives del seu gènere. Creiem, tanmateix, que la nostra gent que llegeix haurà ja sabut atorgar d'antuvi el merescut èxit a aquesta nova empresa afinada, i que començarà a adquirir l'habitud de desitjar, i àdhuc d'exigir, aquella relligadura, per als seus llibres, la qual cosa indicarà una superació qualitativa de la bibliofília incipient del nostre gros públic de lectors.

Diem això, fins i tot prescindint de l'interès literari intrínsec d'aquesta col·lecció, iniciada amb una obra universal (però assats desconeguda, en realitat, de tan citada), *Manon Lescaut*: novella característica d'amor i d'aventura, en-sentimentada i delectable, que Domènec Guansé ha encertat a saber traduir amb un sentit d'adaptació a l'idioma, una naturalitat tan perfecta i una comprensió total i detallada de l'obra, que mantenen l'equilibri de romandre al nivell original. — O. S.

■■■■■ EN PERET. — Text i dibuixos de LOLA ANGLADA (Impremta Al-tés. Barcelona).

Quan cinc o sis mesos enrera, Francesc Trabal de Sabadell ens deia en una conversa, parlant de la pròxima aparició dels *Sis Joans* de Carles Riba, que era un llibre de contes per a infants (però mirant de reüll als grans), compreguem de seguida, en llegir-lo, que tenia raó sobrera.

En canvi, en llegir, ara, el darrer llibre de Lola Anglada, *En Peret*, ens cal als grans, millor ens obliga, a transportar-nos en els dies blaus i de color de rosa de la nostra infantesa. I és que, en realitat, Lola Anglada parla directament als infants i els indueix al mateix temps a una moral i bondat meravelloses a què solament un cor de dona enamorada del nostres infants pot induir-los.

Lola Anglada, com Carles Riba, no parla únicament als infants, però. Els seus dibuixos i la seva prosa són prou expressius perquè, ingènuament, els grans no deixin de distreure-s'hi i en copsin algun esquitx exquisit, per tal com una vegada l'hagin assaborit, després de sentir-se i retrobar-se novament infants, tinguin pler i es sentin orgullosos de donar a llegir als seus infants el llibre meravellos de Lola Anglada, si més no es delectaran novament els grans llegint-lo.

*En Peret* és un llibre estimable per molts conceptes. Lola Anglada crea, amb els seus dibuixos, uns tipus vertaderament catalans, els quals no poden ésser més de casa nostra del que són i els infants no se'ls poden imaginar d'altra manera. No hi ha el més insignificant i petit detall que els infants no el concebin tot seguit. I la seva prosa, ultra ésser un bell model de literatura per a infants, té un fons d'humanitat i bondat extraordinàries. En les seves planes no deixa mai de dir, sense abusar-ne gens, però, els noms de les coses més estimades i que ens rodegen. La qual cosa ensenya als infants d'una manera molt plàcida i respectuosa a estimar els animals i les plantes i a fer-los comprensius i humans a la vegada. I aquesta mateixa expressió de sentiment i aquest mateix fons d'humanitat que tant traspua en la seva magnífica prosa és el que detalla plàcidament en els seus dibuixos. Així els infants es delecten amb les dues formes.

Lola Anglada crea en *En Peret* un infant molt ingenu, molt picardiós i molt sentit alhora, i és tan assenyat i bondadós que no sabia fer la més lleu malesa que a la poca estona no en sentís remordiment i la plorés després d'haver-la feta. *En Peret* no arriba a ésser un llibre d'aventures infantils, però és la glossa serena d'unes hores rosades i cobejoses d'un infant. La narració del llibre, dividida en dotze capítols, que són els dotze mesos de l'any, és d'una fina sensibilitat que



per força ha d'atreure els ulls infantils. *En Peret*, que és un llibre d'un ambient molt català, no hauria de mancar en cap llar catalana.

Lola Anglada, per concebre i crear un protagonista com *En Peret* amb el seu amable gos que tant estima, així com totes les altres coses de les quals parla, no podria ésser sinó que es transportés, en escriure'l, a la seva edat infantil. Li deu haver calgut retrobar-s'hi novament, o ésser dominadora de la psicologia dels infants.

El llibre, bellament editat a la Impremta Altés, és una meravella editorial. Si no ens fos a bastament conegut el bon gust i l'erudició en les arts del llibre del conegudíssim Mestre Altés, mereixeria que li dediquéssim tant d'espai com en parlar del llibre. Però ens fóra sobrer l'elogi. Cal dir però, que Mestre Altés ha sabut compenetrar-se amb el llibre, tant en la col·locació dels gravats, com en la composició del text, i ens presenta *En Peret* d'una manera nova i exquisida amb la imaginació i sentiments de l'autora i de l'artista. — J. M. PROUS I VILA.

#### |||||| C. A. JORDANA: *L'INCEST* (Edicions "El Llamp", Reus).

C. A. Jordana és un dels nostres joves prosistes que més inquiets es mostren en la recerca dels temes i ambients de les seves obres i que més penetren en el nervi de la novella. El parèntesi de temps obert entre *Quatre venjances* i *El collar de la Núria* ha servit per a mostrar-nos un Jordana nou. En *Quatre venjances*, era un valuós prosista que no descobria pas el novel·lista; en *El collar de la Núria* es revelà un vertader temperament de novel·lista. De llavors ençà, C. A. Jordana ha afinat de faisó ben visible les seves dots. Cada obra és un triomf agut, evident; sembla que jugui a superar-se.

C. A. Jordana és un gran humorista; un escriptor d'un humor tan marcat que sobta que pugui ésser el mateix home seriós de les acurades i delicioses traduccions. I és l'humorisme, millor la ironia, la nota vistent de les seves novel·les.

*L'incest* (Edicions d'"El Llamp" de Reus) és un bell avenç del novel·lista. És també una mostra de sana i fina ironia. Artísticament preferim les altres obres seves (*El collar de la Núria*, *La veritat sobre Sigfrid*, *L'anell i la fàbrica*). Hem esmentat, però, les seves esplèndides qualitats novel·listiques, la seva inquietud de novel·lista, el progrés visible i ràpid del novel·lista; i no hi ha dubte que *L'incest* és més novella que les seves anteriors obres i que la recentment apareguda.

En un ambient llunyà, gairebé exòtic d'irreal que és, C. A. Jordana fa jugar una intriga amorosa-cortesana barrejada d'alts interessos polítics. Amb habilitat, converteix un rei de ninot en home veritable, amb fortalesa, integritat de caràcter, ferma voluntat, amant del poble i del seu benestar, noblesa, humanitat—massa humà per rei. I entorn d'ell dansen i s'anihilen els homes poderosos del país que apareixen com déus invencibles. El tipus del monarca Ivan no és possible que existeixi, com no pot existir el de la Duquesa Sofia Petrixka; i aquell fantàstic lord escocès, Douglas Seymour, és un prodigi d'enginy de novel·lista irreal. És precisament la falsedat, la falsedat a ultrança el que marca més agudament el triomf de la novella, puix que, malgrat això, *L'incest* captiva i diverteix per la capa de realitat amb què es presenta.

La ironia no abandona ni una sola ratlla de l'obra; C. A. Jordana no emplenà la seva estilogràfica amb cap més tinta. I així, és despietat—molt humanament despietat—amb els respectables estaments que encarnen els personatges de *L'incest*.

Tota la novella és una sàtira a la novella fulletonesca. El tema, doncs, és

un continuat risc; només amb talent podia salvar-se. I Jordana ha sabut dotar la seva obra d'humor i interès i ha fet jugar els personatges com ho faria el millor firaire amb les seves marionetes.

Malgrat aquestes qualitats tan estimables i aquesta superació del novel·lista, a voltes ha tingut alguna relliscada que no permet posar *L'incest* entre les més bones obres, artísticament parlant, de l'autor: la lluita entre la irrealitat i la sàtira a la novella fulletonesca l'ha fet caure en ingenuïtats i, àdhuc, en paratges no exemptes d'interès fulletonesc; altrament, no sempre manté aquell to elevat i pur que requeria la ironia i que posseeix gairebé tota l'obra; i el final també s'aparta un poc massa dels que s'estilen en els fulletons, potser cau en el camp oposat, la novel·la blanca.

Què hi fan, però, aquests defectes? El tema era perillós i C. A. Jordana és un escriptor jove. *L'incest* ha revelat plenament les dots novel·listiques del seu autor i la ironia i la gràcia hi són manejades amb traça i cert; això val molt més que tot el restant. — J. ROURE I TORENT.

### ■■■■ HOMENATGE A EN PUIG I FERRETER

Els intellectuals de Reus fa temps llançaren un manifest que proposava a Catalunya un homenatge a l'escriptor Joan Puig i Ferrer. El mitjà que iniciaven per a retre'l no podia ésser més digne; reunir per una subscripció popular una forta suma i comprar-li una obra i editar-la.

Nosaltres invitem tot el poble català a col·laborar en aquesta iniciativa. En Joan Puig i Ferrer és un dels literats més forts del nostre renaixement; els seus drames, novel·les, contes i assaigs tanquen, ensems que un sentit ètnic, un sentit profundament humà, tots els afanys i passions de l'home i la seva lluita ferotge per acompassar la seva vida al seu neguit. La seva obra és un exemple de fidelitat al nostre temps; la nostra època hi troba un sincer narrador, tota la fe i la tasca de l'escriptor és copsar el més íntim i el més apassionant de la nostra vida i els seus herois seran documents ben vius perquè les generacions venidores puguin conèixer els afanys d'ara.

Si no fos prou aquesta lleialtat al nostre viure, hi ha la seva lleialtat a la nostra terra. Ni per un moment ha desertat ni ha defallit, ha estat un disciplinat perfecte en la tasca de fer reviure al nostre poble la missió cultural que havia oblidat i anava perdent; junt amb tants altres homes de lletres, artistes, científics, ha ajudat a refer un poble, a crear-lo de nou, potser.

Aquesta fidelitat significa per l'escriptor vot de vida modesta, vorejant molts cops amb la pobresa, que només pot sostenir una gran austeritat i fortalesa d'ànim. Els nostres mercats literaris són molt limitats encara, el treball de l'escriptor no té aquella remuneració adient i digna que poden oferir-li altres pobles de més extensió geogràfica o de més intensitat cultural, és sempre migrat el premi a la seva labor per molt alta que sigui.

Avui per la iniciativa dels reusencs podem honorar l'esforç d'un home representatiu d'aquesta fidelitat al reviscolament ètnic ensems que al creador d'una obra de pregona qualitat humana. En oferir una forta quantitat recaptada per subscripció popular per una obra d'En Puig i Ferrer, més que honorar l'autor s'honora i dignifica el poble, palesa la seva gratitud als seus apòstols i als rapsodes del seu desig de persistir i superar les amargors de l'època, és plebiscit popular a favor de l'obra de cultura i promesa d'intensificar-la i enfondir-la, car sense ella la seva existència serà condicionada sempre.

Que en cada periòdic i revista, que en cada centre, que en tot grup d'amics es recullin quantitats per aquest homenatge que una original iniciativa ha trobat una forma tan noble de retre'l. Pensem tots que la llibertat dels pensadors i artistes és la garantia de la llibertat i progrés humà.

Ignasi Iglésies, A. Rovira i Virgili. F. Valls i Taberner, Carles Riba, A. Escasans, Joaquim Borralleras, Feliu Elias, J. Farran i Mayoral, Melcior Font, J. Navarro Costabella, Domènec Guansé, J. Aguadé i Miró.

Les quantitats recollides poden ésser trameses a la redacció de *Monografies Mèdiques*, carrer de les Corts, núm. 462, pis primer.

■■■■■ J. VALLÈS I PUJALS: *ELOGI DE CATALUNYA*. La terra. — Els homes. — La llengua. — Els monuments. — Barcelona, Llibreria Catalònia. Barcelona (1928).

No fa gaire temps, editat per l'Editorial Barcino, Bernat Montsià ens recollia en un volumet, *Els catalans jutjats pels altres*, les principals opinions que sobre el caràcter català hom havia llançat fora de casa nostra. És ara un català qui, ben ardidament, parla de nosaltres, de les nostres coses, dels nostres vicis i defectes, com de les nostres virtuts, amb mires, potser, a fer que ens coneguem més cada dia, en allò que som i en allò que valem, i sobretot en allò que podríem valer.

Encara que tal vegada en el contingut, Vallès i Pujals es contradigui amb el que afirma en el *Pòrtic*, efectivament, l'*Elogi a Catalunya* podríem considerar-lo com un bell mostrari de tot ço que és Catalunya, materialment i espiritualment. Gairebé totes les coses que en ell s'exposen són sabudes, almenys pel qui té un mitjà coneixement de les nostres coses, però fan l'efecte, aplegades així en tan bell conjunt, que mai no ens havien semblat tan abel·lidores, tan suggestives, tan nostres, tan pròpies per a despertar-nos l'amor i l'orgull, tan colpidores com a possibilitat que hauríem d'assolir.

Si hagués de fer esment de tot el que d'interessant és contingut en la present obra, em veuria obligat gairebé a copiar — inclús estenenent-m'hi llargament moltes vegades — íntegre l'índex. *La terra catalana*, que, sublimada, purificada, simbolitzada en tota la grandesa de les seves *muntanyes* (llegenda i història unides en èpica abraçada), en *la plana* troba el natural expansiament en assentar-hi la patriarcal organització de la nostra pagesia; desfilen després pels nostres ulls *les riqueses naturals*, si no molt abundoses, prou variades per haver pogut assenyalar les més complexes orientacions industrials. Després, tota la grandesa de la nostra *mar*, la Mediterrània, la que ha bressolat en les seves ones la grega Empúries i la imperial Tarragona, la que ha estat solcada en tots sentits pels navilis de l'emprenedor mercantilisme del català medieval, la que ha estat testimoni amic i fidelíssim de la trista posta de la nostra glòria.

I, com a digne corollari de la sublimitat material de Catalunya, l'examen psicològic del poble. *Els homes*, desfilant als nostres ulls amb els seus defectes, amb les seves virtuts—afortunadament d'una manera incomparable superiors a aquells—, amb la influència que la història inexorable ha exercit sobre el nostre caràcter, accentuant potser massa, actualment, les tonalitats del pessimisme. És de tota justa l'elogi que dedica a la dona catalana, la qual no ha sobresortit en cap figura excelsament mundial, però que pot presentar un conjunt immensament admirable. Parlant de l'home és lògic de parlar de la seva *llengua*, del verb dels seus senti-

ments, i un bell capítol de la present obra és el que l'autor dedica a la història, desenrotllament, decadència i renaixement de la llengua catalana.

Plasmació de tot el que és i ha estat Catalunya trobem *els monuments* (Ripoll, Poblet, Santes Creus, la plaça del Rei, les nostres Seus), i finalment, després de breu exposició de quina manera la Ciutat ha estat etnològicament i tradicionalment l'origen de la Nació, veiem com així s'esdevé a *Barcelona* Comtal, i la faisó airosa, digna i nobilíssima, malgrat totes les vicissituds i sofriments, com ella ha reeixit exercir la capitalitat de Catalunya.

Tan bellament agençat conjunt de tot el que és nostre, de ben agradosa i atractívola lectura, permet de dir que l'*Elogi de Catalunya* és llibre que, d'una manera natural, sense dubtar, posarem en les mans d'aquella persona que desitgem que aprengui a conèixer i estimar les coses per nosaltres tan amades. — JOSEP M. CASASSAS.

## ■■■■■ 2.<sup>a</sup> TAULA DE POESIA

Dins el número de maig, hem parlat de les possibilitats de les lletres valencians, i heus ací que uns deliciosos prospectes de la 2.<sup>a</sup> Taula de Poesia, vinguts pel correu, confirmen plenament aquella esperança.

La 1.<sup>a</sup> Taula de Poesia, celebrada ara fa un any, va néixer de la coincidència d'uns quants poetes valencians, els quals — mancats d'una publicació on poder fer conèixer les obres llurs — van decidir-se per l'adopció d'un procediment mercantil força arrelat en els costums comercials de la València antiga. La 1.<sup>a</sup> Taula de Poesia va ésser, doncs, com un aparador de botiga, com un mostrari de qualsevol llotja — la de València, posem per cas, d'un gòtic tan vell i pur —. I es va celebrar, si no recordo malament, dins un local adequat: l'Ateneu Mercantil. Es van vendre tots els cartipassos de versos autògrafs. La poesia també pot esdevenir un afer lucratiu!

L'èxit de la 1.<sup>a</sup> Taula va animar els poetes a emprendre la publicació d'una revista que ja és ben coneguda arreu de Catalunya: la *Taula de Lletres Valencianes*. I l'èxit de la revista ha decidit — potser — la celebració enguany d'una 2.<sup>a</sup> Taula de Poesia.

L'acte inaugural d'aquesta important exhibició poètica es va celebrar a l'Ateneu Mercantil de València, el dia 19 de maig, coincidint amb les festes de Primavera que hom celebra anualment a la ciutat de les flors. Hi prengueren part el President de l'Ateneu senyor Marià Gómez i González (un aragonès que ha sabut assimilar la nostra ànima), l'eminent actriu catalana Na Margarida Xirgu, i l'exquisit poeta Maximilià Thous Llorens. A més a més, el Trio Gimeno va col·laborar a l'esplendor de l'acte.

Hi han exposat poemes els poetes següents: Almela i Vives, Bernat Artola, Josep M.<sup>a</sup> Baiarri, Frederic Minyana, E. Navarro-Borràs, Carles Salvador, Thous Llorens i Salvador Verdeguer.

El dia 26, es va fer una visita al Círcol de Belles Arts. Pronuncià unes paraules — "Anunci" — el senyor Josep M.<sup>a</sup> Baiarri, i tot seguit, els senyors Pasqual Asins i Thous Llorens van recitar poemes de tots els poetes de la *Taula*.

Als símptomes dels quals parlàvem en LA NOVA REVISTA de maig, cal afegir aquests de la 2.<sup>a</sup> Taula de Poesia. I estar-ne ben satisfets, car aquesta exquisida manifestació — ensems poètica i valencianíssima — ens permet esperar dels seus organitzadors nous i continuats esforços per realitzar a València la tasca de reintegració a la llengua pròpia, que tant hem trobat a manca en els últims temps com a escriptor i com a valencià. — ARTUR PERUCHO.

## ■■■■■ LA BIBLIOTECA RIEDER

Els editors d'aquesta Biblioteca (Éditions Rieder, París) diuen en la presentació de llur primer volum: "És molt difícil de presentar una Biblioteca com aquesta. Car hi ha dues menes d'escriptors joves: els qui són *joves* accidentalment i tot passant — els que només ho seran una vegada a la vida, quan publiquen llur primera obra (car és necessari començar una vegada o altra) i que, admesos, lloats, esmentats tot seguit, prenen rang entre els escriptors de mena i els futurs acadèmics de llur generació. Aquests sí que no cal "llançar-los"—. Hi ha, per altra banda, els joves que ho seran tota la vida, els joves per fatalitat, per preformació congenital, els joves incurables. Hom pot deixar d'ésser jove als vint-i-dos anys; més d'un exemple hi ha entre nosaltres. Hom pot romandre jove després d'haver publicat trenta volums. A aquests no cal presentar-los tampoc, cal caldrà fer-ho de nou a cada una de llurs obres. I els mateixos no ho demanen, car atribueixen la sort — o la poca sort — que els escau a la poca traça dels qui els han de fer l'article."

És, doncs, per a aquesta mena de joves, per als joves incurables, que ha estat creada la Biblioteca Rieder, que publicarà, en volums mensuals, tres o quatre obres d'autors encara desconeguts del gros públic. Els seus dirigents l'han concebuda com un organisme variat i vivent: hi haurà volums de novel·les, volums d'assaigs, volums de viatges, etc. I tots ells respondran a una pruija d'originalitat i de novetat de manera que siguin l'exponent més agut de les tendències de la jove literatura.

El primer volum de la Biblioteca Rieder comprèn tres novel·les: *Armel*, de Jean Bodin; *Les Heures profondes*, d'Emmanuel Buenzod i *Bénéfice d'inventaire*, de Fernand Guer. Diguem tot seguit que es tracta de tres obres fortes, originals i personalíssimes. La primera, sobretot, és una obra profunda, un anàlisi psicològic de mà mestra.

Jean Prévost presenta l'autor d'*Armel* dient-nos que ço que col·loca Bodin en un lloc a part entre els joves és la seva manera de somiar i de servir-se, per viure, dels seus somnis. És per aquest motiu, afegeix, que la novel·la *Armel* dilata i sobrepassa la humil aventura que li serveix d'argument. Bodin estudia, en la seva obra, el conflicte de la vida i del somni, el drama entre la realitat i la idealitat, i ho fa gairebé tant com a poeta que com a novel·lista.

Emmanuel Buenzod és presentat per Georges Duhamel. "Poeta, narrador, crític, i crític de gran finesa i claredat, Buenzod pertany a aquest equip d'escriptors que han intentat depurar l'aventura novel·lesca deslliurant-la de la intriga, del garbuix, de les ficcions supèrflues, de l'anècdota convencional, ço és, de tots aquests elements en llur majoria exteriors que la nostra memòria es nega a guardar, fins i tot quan ens han produït plaer." "L'art de Buenzod, afegeix l'autor de *Salavin*, obliga els esdeveniments que conta a decantar-se cap on l'autor vol i sempre ens els ofereix disposats en la serena claror del record."

André Chamson ha escrit el prefaci de la tercera novel·la compresa en el volum: *Bénéfice d'inventaire*, de Fernand Guer. Es tracta del *deure* i l'*haver* novellitzat de la política, de la literatura, de la música i de l'amor d'un grup d'estudiants durant llurs primers anys d'universitat. La crítica literària francesa, que ha estat molt falaguera per a les obres de Bodin i Buenzod, ha tingut una mica de severitat envers aquestes pseudo-memòries de Fernand Guer. Hom les ha trobades una mica puerils. Així i tot, hom els ha reconegut una valor documental innegable. Demés, estan molt ben escrites. "Si les autobiografies de la infantesa, escriu Chamson, tendeixen a establir les lleis d'un determinisme individual, d'un

destí de raça, de ciutat o de família, aquestes autobiografies novellades del primer any de Universitat tendeixen, pel contrari, a establir les condicions a la nostra voluntat, a donar llur importància i llur durada a les nostres tries i predileccions.”

En síntesi: la Biblioteca Rieder ha començat amb un volum remarcable que ens revela tres noms nous en les lletres franceses, tres noms davant dels quals s'obre un brillant esdevenidor. — X.

#### POESIA NORDAMERICANA

Durant les festes celebrades a París en honor de la Legió nordamericana, la magnífica Biblioteca que els nordamericans han establert a la capital de França i que dirigeix Mr. Burton E. Stevenson, organitzà una “exposició” de poesia americana. No ens faci somriure massa el mot “exposició” veí del mot “poesia”, car tampoc no ens havia desvetllat la hilaritat aquella famosa “Bottega de Poesia” que installaren a Bolonya uns ardits poetes avantguardistes. L’“American Library in Paris”, fundada en 1918, quan més es feia sentir la seva necessitat, car en aquells moments eren milers i milers els nordamericans que reclamaven, a París, una sala de lectura on poguessin trobar llurs autors favorits, organitzà, doncs, aquesta petita exposició, que pogué semblar minsa per l'espai ocupat, però que resultà verament interessant pel seu contingut.

A base d'aquesta exposició, diguem quatre mots sobre la poesia nordamericana actual. Si altra cosa no, la manifestació llibresca organitzada per l’“American Library in Paris” demostrà la vitalitat de la poesia als Estats Units. La vitalitat i la quantitat. Una sola de les antologies exposades, *The home book of verses*, recull establert pel director de la Biblioteca, precisament, comprèn un parell de centenars d'autors. I aquesta tria es limita als poetes actuals, als que han aparegut o que han estat definitivament consagrats en aquest segle. El mateix Mr. Burton E. Stevenson té un altre volum antològic, més copiós encara, però no hi ha inclòs solament poetes del seu país, sinó que els ha barrejat amb els poetes anglesos més estimats als Estats Units. *The home book of verses* ens dóna, doncs, la mesura de la producció poètica nordamericana. Davant d'aquest llibre, hom sent que a Ianquilàndia no tot ho avassalla la febre de fer diners.

Demés de les antologies esmentades cal no oblidar el volum de crítica de Louis Untermeyer, el qual exposa un quadro complet de la poesia nordamericana d'avui, estudiant-ne els orígens, les tendències i les aspiracions; amb aquest llibre hom completa la visió de conjunt que ofereixen les dues ja citades antologies de Mr. Burton E. Stevenson. Però les antologies no s'acaben aquí. Als Estats Units hi ha força infiltrat l'esperit de classificació que els alemanys posseeixen en grau extraordinari, car no és pas debades que hom troba al país un fort contingent de germano-americans. Aquest esperit de classificació ha produït nombroses antologies especialitzades, consagrades, per exemple, a poetes regionals, a poetes humoristes, a poetes infants o femenins, als lírics, als èpics, als didàctics, etc. Esmentem una antologia de “love lyrics” indians; l'antologia de poetes del sudoest, recopilada per Greer; la dels poetes del sud de la Califòrnia; la dels humoristes, establerta per Daly; la de poetes lírics, de Carolyn Wells, una de les més ben fetes, i les tres antologies de poetes negres, de Robert Thomas Kerlin, Tally i James Weldon Johnson, respectivament. I no n'hi ha prou. Afegim a aquestes antologies els fascicles de la revista *Poetry*, que es publica a Nova York des de fa quinze anys, i que ara és al volum XXX. I tot això ben presentat, amb aquesta cura tipogràfica a què ens tenen ja acostumats els editors de llengua anglesa.

Hom no pot, en una nota que voldria ésser breu, entrar en l'estudi d'una producció tan copiosa. Gràcies que puguem esmentar aquí uns quants poetes, entre els més celebrats avui. I els esmentarem tal com eixiren de les notes que hem pres. Aquí tenim aquest Carl Sandburg, que hom havia classificat entre els poetes d'avantguarda, ara fa deu anys. Poeta impressionista, d'una força sorprenent, autor d'innombrables petits poemes plens de modernitat quant a la forma, i plens d'angoixa i de dolor quant al fons. Carl Sandburg és nat en 1879. Tot i estar a la llinda de la cinquantena, va a la davantera dels joves i és tingut per un cap de colla. Vachel Lindsay passà, com Sandburg, una joventut miserable, i ha escrit nombre de pàgines commovedores, d'una sensibilitat nova, humaníssima. Edwin Arlington Robinson, un dels de més anomenada, autor d'una sèrie de poemes inspirats en les llegendes del cicle arturià, com *Merlim*, *Lancelot*, *Tristram*, on ens diu, per exemple, que

Love is the only thing that in its being  
Is what it seems to be.

Al costat d'aquests poetes notoris — i sols parlem dels que s'han revelat o han estat consagrats pels volts del 900 — cal inscriure-hi els noms següents: Alfred Kreyborg, Richard Le Gallienne, John Hall Wheelock, Lew Sarret, Donald Robert, P. Marquis, Edgar Lee Masters, James Branch Cabell, Edwin Markham, Alan Seeger, Robert Frost i Ezra Pound, ja conegut, aquest darrer, a París, on ha sojornat llarg temps, i que acaba de publicar una selecció dels seus poemes.

I no oblidem les poetesses, tals com Edna Saint-Vincent Millay, autora d'un recull, *Renascence*, molt llegit als Estats Units; Lizette Woodworth Reese, que com diu un crític, "posa perfums de flors no sols en els seus versos, sinó en els títols dels seus llibres"; Amy Lowell, que és ensems poeta i crític, i Sara Teasdale, autora de *Hellen of Troy and other poems*, publicat en 1911, on trobem els versos següents que clouen el seu poema *The Kiss*:

For though I know he loves me  
Tonight my heart is sad —  
His kiss was not so wonderful  
As all the dreams I had.

No acabarem aquesta ràpida enumeració sense dir dos mots sobre els poetes negres. Si hi ha als Estats Units quinze milions de negres que disposen de nombrosos periòdics i d'imprentes tan perfeccionades com les de's blancs, no és estrany que la poesia negra sigui igualment copiosa. Aquesta poesia pot datar-se des dels començos del segle, per bé que hi hagi hagut poetes de color un xic anteriors. Un nom domina aquesta poesia: el de Paul Laurence Dunbar, mort en 1906, i que alguns crítics posen al costat de Walt Whitman, a qui no havíem esmentat encara, car no entra en el quadro de la poesia actual. Paul Laurence Dunbar no publicà el seu primer volum, *Oak and Ivy*, fins 1893. El seu tercer llibre, *Lyrics of a Lowly Life*, imprès a Nova York en 1896 amb un pròleg de William Dean Howells, féu la seva reputació. Més prop de nosaltres, assenyalem M. Braithwaite, autor, entre altres obres, de *Lyrics of Life* i de *The Book of Georgian Verse*; Claude Mackaye, nat a la Jamaica, en 1889, però educat als Estats Units, on viu des de 1912, autor de *Songs in Jamaica and Spring in New Hampshire*; Josep S. Cotter, mort als vint anys, quan ja havia compost bellíssims poemes; Roscoe L. Jameson, mort, també, abans de complir els trenta, i Langston Hugues, un dels més coneguts, per haver cantat el *Harlem*,

o sigui el Montmartre negre de Nova York. I abans de tancar aquesta enumeració, esmentem encara els noms de tres poetesses negres: Jessie Redmond Fausset, autora d'un poema, *Christmas Eve in France*, que s'ha fet cèlebre; Georgina Douglas Johnson, apassionada com la poetessa uruguaia Delmira Agustini, per posar un exemple conegut, i Anna Spencer, la musa ultramoderna de la qual, escriu un crític, atrau per la seva extraordinària originalitat, sense caure mai en l'excentricisme. — ALFONS MASERAS.

## LA NOSTRA PREMSA (\*)

### REVISTA DEL CENTRE DE LECTURA (Reus)

L'actual *Revista del Centre de Lectura* de Reus va veure la llum per primera vegada a les darreries de gener de l'any 1920. Era aleshores una publicació materialment rica, a tres tintes, amb belles orles, capçaleres i culs de llàntia pertot. La coberta era gravada i fins l'any 1926 fou, cada any, objecte de variació. Sortia cada quinze dies i la caixa tenia un tamany de 22'50 mm. × 14 mm., amb 16 planes de text. Es nodria d'una sabor extremadament vuitcentista, i d'un franc localisme. L'ànima de la publicació era el conegudíssim dramaturg Pere Cavallé, i hi collaboraven els elements més rellevants de la ciutat. Els joves, però, en romanien apartats.

Hom hi troba poemes i articles de les valors del noucents català, i traduccions de poetes estrangers, però el to el rebia dels treballs dels autors locals.

Resseguint els sis primers anys de la *Revista del Centre de Lectura* hom veu sobresortir de l'extens text que la forma nombrosos articles científics d'Antoni Rius, professor il·lustre de la Universitat de Saragossa, altres de J. Carreres Artau, conegut a bastament per ésser-li balder l'elogi, de Josep Caixés, Plàcid Vidal, Salvador Vilaseca, Miquel Ventura, Ricard Guinard, A. Porta i Pallicé, Trinitat Catasús, Banús i Saus. Ventura Gassol publicà en el segon o tercer número un bell fragment del seu poema dramàtic *La cançó del vell Cabrés*, que poc temps després fou estrenada al Teatre Bartrina de Reus, per la companyia Vila-Daví. I sobretot, la tasca global de Pere Cavallé. Eduard Toda hi aporta, sovint, treballs sobre història i a les darreries de 1924 s'hi fan vistents els noms d'A. Martí i Baiges i Josep Recasens i Mercadé.

El gener de l'any 1926 la *Revista del Centre de Lectura* sofreix una radical transformació degut a una campanya que s'inicia al redós del periòdic *Reus*. Hom treu, amb les orles, les capçaleres i els culs de llàntia, tot l'aire vuitcentista. La publicació havia estat lliurada a mans dels elements joves i aquests hi aportaren un nou esperit. S'hi creen noves seccions constants dedicades a teatre, bibliografia, art i música, des de les quals es comenten tots els actes culturals que tenen lloc a la ciutat. La resta del text respon a una selecció i el nombre de planes és augmentat fins a 32, per bé que la publicació esdevé mensual. Eduard Toda, Pau Font de Rubinat, Mn. Sanç Capdevila i Pere Cavallé es complauen a barrejar la seva maduresa amb les vibracions juvenils. Els seus noms apareixen, ben sovint, al costat dels nous elements. Joaquim Santasusagna,

(\*) Amb la d'avui inaugurem la sèrie de notes promeses sobre la premsa comarcal, esforç magnífic i reeixit de totalitat cultural. — L. N. R.



manleva el nom de "Jeroni Prat" per signar articles de crítica literària. Salvador Vilaseca segueix aportant-hi la seva erudició; A. Martí i Baiges signa excel·lents escrits sobre socialisme; Josep Iglésies, extensos i documentats treballs de geografia i crítica; Cèsar Ferrater, cròniques d'art; Ricard Ferraté, reculls de folklore; i encara ens fóra possible esmentar, R. Blasi i Rabassa, Dr. Jaume Sabater, Josep Selva, J. Agudé Miró, Joan Cachot, Fuster Valldeperas, etc., etc.

Entre les signatures extra-locales, cal assenyalar F. Maspons i Anglasesell, qui hi publica el famós treball *Els drets de ciutadania i la Societat de les Nacions*, del qual s'ha ocupat doblement la premsa estrangera que la catalana, Mn. Josep Palomer, els germans Serra i Ràfols, Lluís Bertran i Pijoan, Emili Mira, Joan Amades, J. Carreres i Artau, J. Farran i Mayoral, Pompeu Crehuet, Josep Maria Gich, Fidel S. Riu Dalmau, Carles Rahola, Pere Salom i Morera, M. Serra i Moret, Plàcid Vidal, Fidel de Moragas, Melcior Font, C. Fages de Climent, etcètera.

La presentació actual és severíssima. S'adiu força amb la solidesa del text. El nom, que sembla definir-la com a simple portaveu de l'entitat, contrasta amb l'amplitud i independència del conjunt. Per tal que la publicació no es deslligui en absolut de l'entitat, figura en ella una secció, composta amb un tipus de lletra inferior a la resta, dedicada a la vida del Centre de Lectura. Això no obstant, l'esperit obert i l'excel·lència que caracteritzen la revista que ens ocupa s'agermanen, amb l'altesa de l'entitat que representa, la qual és admiració de tots aquells que de prop o de lluny hi han entrat en coneixença.

El Centre de Lectura va ésser fundat l'any 1859 per un nucli d'obriers als quals guiava Josep Güell i Mercader. Joaquim M.<sup>a</sup> Bartrina en fou, més tard, animador. L'entitat es proposava humilment redimir el proletariat de la seva ignorància i, per aconseguir aquesta finalitat, crearen una biblioteca i organitzaren la indispensable secció coral que seguia les orientacions de Clavé. Fou clausurada en el moment àlgid del període revolucionari setembrí, i en reobrir-se prengué un extraordinari increment. L'actual esplendor es deu a Evarist Fàbregas i Pàmies, el qual donà graciosament el magnífic edifici que avui ocupa. L'entitat, a malgrat del seu nom, és un veritable Ateneu, amb les seves seccions corresponents. Posseeix escoles on concorren no menys que nou cents deixebles, una biblioteca amb trenta mil volums i un museu comarcal etnogràfic, arqueològic i d'història natural. Per això — i no endebades sinó amb tota justícia — ha estat qualificada d'Universitat Popular del Camp de Tarragona. La ciutat de Reus que l'acull en el seu si i li infon ànima i vida, té aquesta institució com el seu orgull més legítim.

Tornant a la seva revista, cal assenyalar que amb anterioritat a ella, la famosa associació reusenca havia publicat *El Eco del Centro de Lectura*, setmanari que va des del 1859 al 1878, amb algunes clarianes a la seva publicació, les quals omplen el diari *El Porvenir*, aparegut l'any 1860, i la primera època de la *Revista del Centre de Lectura*. L'any 1901 apareix la segona època d'aquesta darrera publicació que mor, de nou, l'any 1904, per donar naixença a *Atheneum*, el qual fineix l'any 1911.

En escriure les presents ratlles, tenim al davant el darrer número aparegut de la publicació que ens ocupa. És compost per deu planes de text de Carles Rahola, el qual amb la seva mestria habitual descabdella uns saborosíssims comentaris sobre l'obra d'Anatole France. Altres onze planes constitueixen un assaig sobre el malaguanyat poeta Joan Salvat-Papasseit degut a Josep Iglésies, el qual evoca les hores serenes del recó de les Galeries Laietanes, els temps ardits del Salvat socialment subversiu i avalora el fons humaníssim de la seva poesia. La resta del sumari és deguda a J. Recasens i Mercadé, el qual dona part d'un estudi

sobre espiritisme i materialisme, a llargues notes bibliogràfiques i a les seccions corresponents. A. Martí i Baiges signa la dedicada al teatre.

No és endebades que una de les nostres més altes mentalitats ha afirmat que la *Revista del Centre de Lectura* és, amb *Ciutat de Manresa*, la publicació catalana més seriosa que veu llum fóra de Barcelona. — J. M. P. i V.

## MÚSICA

### |||||| RICARD VINYES

Als honors que se li deuen com a excepcional virtuós, intelligentíssim interpretador dels clàssics i dels moderns, cal retre al nostre incomparable mestre el tribut d'una admiració especial, de la qual ben pocs artistes són dignes.

Rarament es dóna el cas que un home excellentment dotat per la naturalesa posi el seu talent i el seu esforç al servei dels seus consemblants. La magnanimitat, aquesta qualitat nobilíssima i rara que tant ha d'ésser admirada (com ho fou, per exemple, en un Liszt, descobridor i propagador de les valors musicals del seu temps), la posseeix com un do innat preadíssim el nostre Ricard Vinyes i per ella ha merescut aquest respecte i aquest prestigi especial que frueix arreu del món musical.

Posseint en alt grau qualitats per a conquerir i arravatar públics, ell va emancipar-se aviat de la plèiade de pianistes brillants, de glòria efímera, i anà a crear-se un lloc únic, constituint-se en apòstol de les tendències noves. En els darrers vint anys, de tanta inquietud i tan rics en aportacions noves al vocabulari pianístic, pot dir-se que la major part d'autors i d'obres devinguts cèlebres han estat revelats i propulsats per la fe i l'entusiasme d'En Vinyes, el qual, amb la seva tècnica i el seu finíssim esperit, ha ajudat, i molt, a la consecució dels èxits dels afortunats autors que han tingut la sort de la seva col·laboració. (Debussy i Sévèrac ho sabien; Strawinsky, Ravel, Falla i tants d'altres poden dir-ho.)

Mes un apostolat d'aquesta mena solament podia portar-lo a cap amb profit un artista excepcional que reunís en grau màxim aquestes tres qualitats: un formidable esperit d'assimilació, tan ric en sentiment com en agudesa, apte per seguir sense esforç les audàcies divergents dels avantguardistes; una tècnica pianística perfecta per poder resistir les proves més dures i un desinterès i una noblesa d'esperit incorruptibles davant la temptació de l'èxit de gros públic, d'aquest públic viciat que només s'entusiasma a força d'exhibicions malabaristes i que, mancat d'esperit de curiositat, solament sospira de satisfacció quan pot cantussejar de memòria i ritmar amb el peu les obres que escolta.

L'amic íntim de Debussy i de Ravel, el familiar de Satie, de Strawinsky i de Falla ha estat qui ha revelat a les generacions la paraula nova de les obres pianístiques del nostre temps, inscrivint primer que ningú aquests noms, avui gloriosos, als programes dels seus concerts i ajudant-los, així, a fer sonar les trompetes de la fama.

Malgrat estar en possessió d'un formidable crèdit pels llargs serveis prestats a la causa de la música, Ricard Vinyes sent que el seu esperit joveníssim no li permet d'estancar-se ni de cercar repòs: així, el veureu constantment en plena activitat, travessant fronteres i recorrent capitals, portant sempre amb ell

un immens bagatge de músiques signades pels *nous joves* i escampant les llavors de les darreres modalitats. Quin contrast en comparar-lo amb aquesta infinitat de pianistes fets amb motllo, repetidors inlassables d'un repertori acadèmic i convencional, el qual acabaran de destroçar, entre tots, a força de versions maquinals i buides o afectades, sota el pretext de nous punts de vista d'interpretació! (Quants de pianistes han destruït els Preludis i les Balades mentre tractaven de fer-se passar, davant el públic, com a especialistes en la interpretació de Chopin!) Quin contrast veure entre aquests programes incolors, a base de demostracions de velocitat i de resistència, preparats amb esperit de servilisme, quin contrast els programes dels concerts del nostre Vinyes, sempre renovat, amb el seu nom gloriós voltat dels noms dels joves, d'entre els quals han de sorgir els mestres de demà!

Totes les nacionalitats i totes les tendències troben una acollida cordial en el gran pianista català i és natural que ell, tan arrelat a la terra que l'ha vist néixer, no podia deixar de reservar un lloc d'honor a la jove música catalana. Per ell, per les incomparables versions del seu piano meravellós, els públics més cults d'Europa i d'Amèrica han fet coneixença de les obres de la incipient escola moderna catalana i a ell devem, en gran part, el magnífic acolliment que han trobat arreu.

Celebrem la visita anual a la nostra terra d'aquest benemèrit compatriota i serveixi'ns de conhort, quan ens dolem que tan rarament puguem tenir-lo entre nosaltres, recordar que a París, on resideix, o a qualsevol part de món on es trobi, el seu esperit no ens deixa, mentre els seus dits meravellosos desgranen i escampen arreu els temes populars nostres, als quals la nova música catalana vol servir fidelitat. — MANUEL BLANCAFORT.

## EXCURSIONISME

### UN QÜESTIONARI

L'infatigable conreador dels estudis geogràfics que és el mestre Pau Vila, ha reeixit a infiltrar dins el nostre ambient les inquietuds renovadores que dintre el camp geogràfic són sentides arreu d'Europa d'ençà que el plorat renovador, el savi francès P. Vidal de la Blache, sentà les bases i delimità el camp de l'estudi de la Geografia Humana. Degut al mestratge i a l'apostolat exercit pel nostre admirat professor Pau Vila, ha nascut i creix un nucli de joves conreadors d'aquesta branca del saber humà entre els elements excursionistes catalans.

Els moderns aficionats a aquests estudis geogràfics són tots uns entusiastes excursionistes. Recorren pam a pam les contrades que estudien i recullen la lliçó viva dels homes que les habiten i de les coses que les caracteritzen, fins a retrobar l'ànima que les vivifica i reviure'n la seva formació i el seu desenvolupament en el temps i en l'espai, ajudats per les recerques en els arxius públics i particulars i en les romanalles i en l'històric geogràfic llur, que aprenen a bastir dels indicis i senyals de les coses i gent que troben i d'un ampli i pregon estudi de tots els fenòmens naturals i humans esdevinguts en els llocs explorats i en regions similars o lligades amb alguna relació geogràfica amb ells.

No fa pas molt llegíem com un comentarista de l'obra que realitza el savi

geògraf francès L. Gallois, professor de la Universitat de París, feia remarcar com aquest savi no era a casa més que el temps necessari per a recopilar les dades adquirides en una excursió i la preparació del treball a fer en la nova excursió projectada. Així, diu el comentarista esmentat, es va formant la nova Geografia de França a publicar dins la *Geografia Universal* dirigida per P. Vidal de la Blache i el savi francès de qui parlem.

Els que recordem amb basarda l'aridesa i monotonia dels nostres estudis geogràfics en les escoles i les universitats, restem medusats per la vida que batega en la monografia de la Cerdanya del nostre Pau Vila i que ens fa llegir tot el volum d'una sola tirada com si fos pròpia cosa nostra la contada en tan interessant treball.

La Geografia de Catalunya està per fer, i que ens perdoni l'admirat F. Carreras i Candi, autor de la bella *Geografia de Catalunya* que tots havem consultat. Ens referim a la geografia de Catalunya basada en els estudis geogràfics moderns, en l'avenc formidable d'aquesta ciència que ha envellit tot el que havia estat publicat anteriorment. En Pau Vila ha pres la iniciativa, la direcció i la responsabilitat de publicar aquesta moderna geografia de Catalunya i ha tingut l'encert de sol·licitar la col·laboració dels excursionistes a aquesta magna i necessària obra dels nostres temps de desvetllament i estructuració total.

Un Qüestionari comença a circular en els centres excursionistes que conté una sèrie de dades que són necessàries per a bastir aquest monument geogràfic català. Aquestes dades els excursionistes poden recollir-les en llurs excursions i ajudar així a la tasca feixuga d'obra tan important.

Els excursionistes es disposen a treballar de ferm en aquesta col·laboració tan oportuna. Bella i fecunda és la tasca de recollir tots els records del passat i la vida i les obres dels nostres avantpassats ajudant a la reconstrucció històrica de la vida dels nostres pobles, però el nostre jovent excursionista entusiasta i disciplinat ama el moviment i la vida i, quin dubte hi ha, l'atrau més l'estudi de la vida i de les possibilitats actuals de la nostra terra i de la nostra gent, la Catalunya d'avui, que vol ésser digna de l'estudi de les generacions futures.

Es desprèn una vida tan intensa dels estudis geogràfics moderns que encaixa admirablement amb la vida sana i forta i ferma que comença a respirar l'excursionisme català. Augurem un bell èxit insospitat a la col·laboració sol·licitada i felicitem a l'amic Vila per aquesta iniciativa seva que prova si més no com sent el batec de les terres que estudia geogràficament i com li és entenedora la psicologia de la gent que en viu i la fa viure. — DR. J. RIERA I PUNTÍ.

## ELS AMICS DE G. K. CHESTERTON

El volum que seguirà a *Herètics* és *La innocència del Pare Brown*, una obra mestra d'aventures policíiques que es llegeix amb un interès frenètic de curiositat creixent de la primera a la darrera pàgina. La traducció anirà signada per En J. Madolell.

Vindrà després el famós estudi sobre *Dickens*, traduït per la senyora de Josep Pla, amb un pròleg estudi de conjunt d'aquesta obra cabdal de crítica per En Josep Pla.

★

En publicar-se aquest número de LA NOVA REVISTA haurà ja aparegut, sens dubte, el primer volum de la col·lecció d'Obres de G. K. Chesterton que hem emprès, amb tota l'admiraació, amb tot el fervor de què som capaços.

*Herètics*, una de les pedres bàsiques de l'obra chestertoniana, la més forta, potser, amb *Ortodoxy*, i la més àgil de totes, haurà estat per a molts de lectors catalans una veritable revelació. La densitat i la varietat de temes que suscita l'esmentat volum són enormes. Idees i sentiments molt d'ahir i molt d'avui—molt de sempre volem dir, molt eterns—s'hi donen un magnífic joc recíproc i espurnejant. Pocs llibres, per no dir cap llibre contemporani—almenys amb una originalitat semblant—constitueixen una lliçó de polèmica que es pugui comparar a la seva polèmica lliçó.

Els esperits madurs, els esperits joves hi trobaran un aliment per a totes les audàcies i una estructuració—amb vistes a solucions de combat i de triomf—de totes les inquietuds.

Assenyalem també la importància del pròleg de presentació de l'obra, escrit pel nostre admirat i volguéssim Pau Romeva, sota la direcció del qual publiquem les obres de G. K. Chesterton en català. És un veritable document. Un programa magnífic de presentació i de divulgació del nostre gran autor.

★

En una pàgina liminar del segon volum de la col·lecció de les Obres de G. K. Chesterton publicarem la llista completa i definitiva dels amics i cooperadors la desinteressada aportació dels quals haurà fet possible la realització d'aquesta obra.

Heus ací els noms dels primers adherits: Joaquim Mir, Josep Sala, Lluís Escobet, Ramon Graupera, Josep Suñol, J. T. Vilaró, Vicens Artigas, Joaquim Pla, Josep M. Roviralta, Josep Porta.

★

Tot el que interessi aquesta secció pot adreçar-se a la direcció de LA NOVA REVISTA o al Sr. Pau Romeva, carrer Font de Sant Miquel, 4, 1.ª, 2.ª.



F. DOMINGO

## QÜESTIONS FILOSOFIQUES, POLÍTIQUES I SOCIALS

Sota aquest títol, LA NOVA REVISTA donarà al públic una sèrie d'assaigs que pel seu to tant puguin interessar al lector tècnic en sociologia, filosofia i història política, com al lector que els llegeixi únicament per la curiositat que aquelles matèries sempre desporten. Són matèries que, en la seva part més viva, interessen a tothom, no hi ha ningú que en la pràctica se'n pugui desentendre. I no cal dir si és útil de tenir-ne alguna informació, de reflexionar-hi algun moment. Sense l'erigament d'un lèxic especialista, sense la rigorositat, que tornen aquelles matèries àrides a la majoria dels lectors, aquesta col·lecció tindrà el to viu i planer del llibre que proposa els problemes, suscita les qüestions i mostra les solucions: temes que cada dia surten a la conversa, i que són inherents al viure modern i a la civilització mateixa.

Ja no cal dir que en una col·lecció així, el criteri cal que sigui amplíssim: la matèria ho exigeix. Llibres d'utilitat pública, han d'obrir-se als quatre vents. Han d'acollir les disputes més ardides, discutir les hipòtesis aparentment més absurdes. Ben sovint les teories més absurdes han influït com no haurien fet si haguessin estat més discutides i controvertides.

Amb tot i aquesta amplitud de criteri, la col·lecció tindrà la tendència a solidar els conceptes d'ordre positiu, de seny natural i de bona lògica en lluita contra els principis dissolvents que en el segle XIX escamparen per Europa un llevat d'anarquia, de desordre desorientador dels esperits. El moment és de lluita violenta: teories antigues que semblaven mortes, han ressorgit arreu del món amb nova vida, i algunes ideologies d'ahir que semblaven conquestes definitives han estat ben efímeres, la pràctica les ha desmentides, i un estudi més reflexiu els ha trobat febleses. Si hem d'acollir idees noves ha d'ésser per reflexionar-hi. Avui plana arreu el desgany d'haver acceptat a la lleugera tota mena d'utopies. I a tot arreu s'inicia un moviment restaurador. "Cal, diu Massis, refer la unitat moral, expandir la filosofia de l'ordre, i fer sorgir en les idees i els costums la noció de l'home i de Déu."

Dins una gran amplitud ideològica, doncs,

aquesta col·lecció voldria ser pel públic del nostre país útilment orientadora.

★

El primer llibre de la nova col·lecció serà l'interessant obra de Josep Pla, *Françesc Cambó*, que és el primer assaig històric dels darrers cinquanta anys de vida política del nostre país.

Seguirà una obra de l'escriptor xilè Ricard A. Latcham, *El alma catalana*, que iniciarà una tendència nova en els estudis hispano-americans. El nom de Ricard A. Latcham, professor de literatura a la Universitat catòlica de Santiago de Xile, és ben conegut pels que estimen la cultura americana. A més de la seva obra de crítica i d'història literàries, *Escalpele*, té publicats assaigs de gran interès, com les seves *Reflexiones sobre la mujer de hoy*. Darrerament ha dedicat els seus estudis a la cultura i la història del nostre país. I n'és fruit el llibre que publicarem.

★

Dins aquesta col·lecció sortiran traduïts íntegrament els *Essais* de Montaigne, en una edició popular de nou volums de mida petita i còmoda, i el primer dels quals sortirà la tardor vinent.

Montaigne és un dels autors francesos que s'havien de traduir, pel seu estil un poc arcaic que dificulta lleugerament la lectura a una partida de lectors. A França mateix sol publicar-se poc o molt adaptat al llenguatge del dia. A més la incorporació a la nostra llengua d'un autor tan important, acomplida per un artista com En Nicolau M.<sup>a</sup> Rubió i Tudurí, fa esperar-la amb desig. L'estil àgil i clar de l'autor de les *Caceres a l'Àfrica Tropical* i dels *Diàlegs sobre l'arquitectura*, sembla avinent per traduir les maneres franques, espontànies i agudes de l'autor dels *Essais*.

★

El nostre amic Enric Jardí dirigirà la nova col·lecció d'estudis filosòfics, polítics i socials.

## COL·LECCIÓ DE CONTES I NOVEL·LES

Una carta molt interessant de Mario Verdaguer a Josep Pla sobre el seu llibre *Cartes de lluny*:

"Señor don José Pla.

"Mi admirado amigo: Su carta no me ha sorprendido, le revela a usted tal como me le había figurado. Es usted extraordinario. Es usted un verdadero artista lleno de sensibilidad, muy alejado del tipo del intelectual al uso en esta tierra y en todas las tierras. Me gusta encontrarme con hombres así.

"Ahora permítame usted que me sincere. Yo no hice de su libro una crítica amistosa y me tenía sin cuidado el que a usted le gustase o no. Hablé de usted con la independencia con que hubiese hablado de cualquier escritor chino. Yo no pertenezco a ninguna capilla, ni me interesa el comadreo literario. Me interesan la belleza y el talento estén donde estén.

"Cogí su libro con prevención. ¿Por qué? No acierto yo mismo a adivinar la razón. Comencé a leerle por un principio de honradez. Inmediatamente la obra se apoderó de mí. Fué una revelación esplendorosa; le leí rápidamente, de sorpresa en sorpresa. Luego volví a leerle despacio y le medité.

"Puedo decirle, sin miedo a equivocarme, que mis elogios no son desmesurados, como usted cree sinceramente. Esto no me sorprende en un hombre como usted. En la obra del verdadero artista hay siempre un punto de inconsciencia, que es lo espontáneo y lo emotivo. La obra de arte no es una obra de cálculo, es una obra de sinceridad y usted mismo no puede tener nunca la medida de hasta qué punto ha sido espontáneo y sincero.

"Yo no sé hasta qué punto su libro podrá ser bien comprendido por sus lectores, es un libro difícil y sorprendente; lo que sí puedo asegurarle que los que le comprendan han de ver en usted a un gran artista que ha llevado por la primera vez a la literatura catalana esa sensibilidad tan moderna y tan penetrante, que sólo habíamos podido encontrar hasta ahora en los grandes maestros impresionistas de la pintura. Es un libro que se adentra en el alma por los ojos, que adquiere una densidad plástica y coloreada de las más exquisitas finuras y matices. Quizás Proust, en algún pequeño y admirable fragmento de sus paisajes, produce, como usted, este fenómeno.

"Además es usted un formidable creador de tipos que se adivinan, moviéndose en ese mundo maravilloso que usted pinta, con una

vida tan fuerte que llega muchas veces a la virulencia. En usted hay un gran novelista que hará grandes cosas. Me inquieta pensar en eso y en lo que usted puede significar con su obra dentro de la literatura catalana, cuya producción novelesca tiene en general, salvo naturalmente notables excepciones, un aire triste y bonachón de tertulia de familia de la clase media. De todos modos tenga usted la seguridad de que sus *Cartes de lluny* no podrán quedar apagadas por su obra futura. Es un libro que se adelanta a su tiempo. Ya lo verá usted.

"¿Defectos? ¿Cree usted que si los hubiera visto yo no los hubiese consignado? Quizás lo hubiera hecho con saña, irritado por el hecho de que un artista como usted los tuviera. Yo no puedo verlos. Con su libro pasa un fenómeno extraño. Cuando se espera que va a decaer, que ya el tema está agotado, es cuando alcanza su mayor esplendor, pues lo más perfecto está en la segunda parte.

"¿Orientado? ¿Por qué me pregunta usted eso? Me ha hecho gracia su ingenuidad que revela su extraordinario temperamento. Es como si Renoir preguntase si estaba orientado al acabar de pintar una de sus maravillosas figuras. Es muy bonito eso porque indica en usted esa ausencia de vanidad ridícula que hace disfrutar y sufrir tanto a las medianías amargadas y a los *genios* incomprendidos e incomprensibles.

"Noto que le estoy escribiendo a usted un poco al margen de las reglas sociales. No importa, yo sé que usted comprenderá toda mi sinceridad.

"Nada tiene que agradecerme, no hice más que cumplir con un deber de honradez literaria y expresar mi amor a la belleza.

"Ahora tengo el placer de felicitarle personalmente por su libro y el honor de poderme contar entre sus amigos sinceros, eso sí que se lo agradece de veras

"Mario Verdaguer

"Barcelona, 10 mayo 1928."

★

És d'imminent aparició el segon volum de la "Collecció de Contes i Novel·les", una obra inédita d'Alfons Maseras: *Sota el parral familiar*.

Tot seguit editarem, gairebé simultàniament, l'obra pòstuma d'E. Duran i Reynals. Per cert que la família del malaguanyadíssim jove escriptor ens ha permès la reproducció

d'un retrat d'una bellesa d'expressió i d'un caràcter psicològic únic, com a frontispici del llibre en qüestió. En J. M. de Sagarra ha escrit expressament un pròleg.

★

El llibre d'En Bertrana que tenim en premsa, anirà decorat d'alguns dibuixos originals d'E. C. Ricart.

★

Ferran Agulló (Pol) ha escrit en *La Veu de Catalunya*:

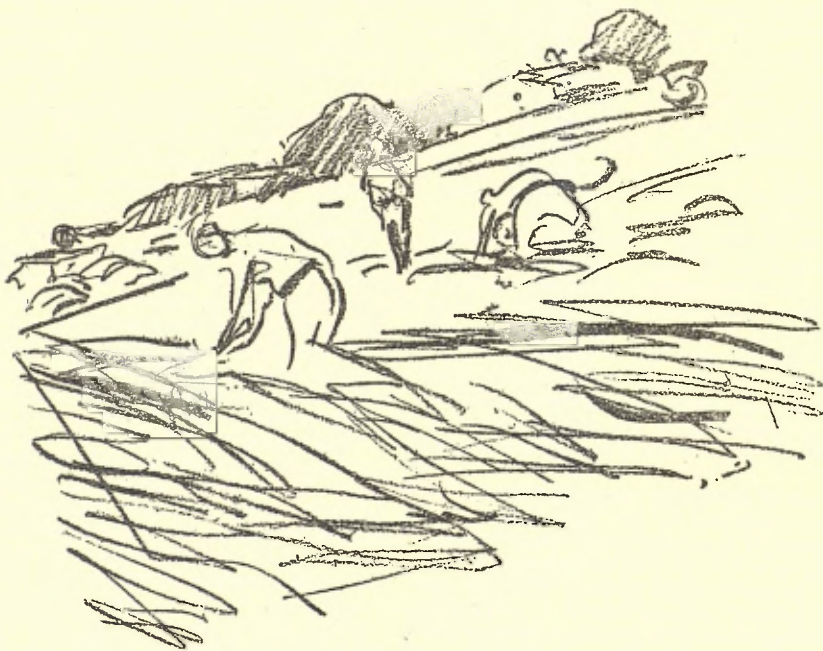
"El record d'un viatge pels fiords de Noruega és cosa que no s'oblida mai més... Les fotografies em donen el detall de la Noruega enyorada; En Pla em dona el concepte, la

síntesi, i, no sols en el conjunt dels capítols, sinó en cada capítol i fins i tot en una frase, en una imatge.

"...No conec molts dels llocs que pinta l'autor, però dels capítols que dedica a Noruega sí que puc dir que no es pot reflectir a través d'un temperament com el d'En Pla, d'una manera més suggestiva, més corprendora, la Noruega, de com ho fa aquest dilectíssim escriptor, que té l'ànima de nen, malgrat semblar, a voltes, un *nen terrible*."

★

*Totes les demandes i consultes referents a aquesta col·lecció poden adreçar-se a la redacció de LA NOVA REVISTA, on hi ha també l'administració i el dipòsit per a la venda.*



J. MIR



## ORIENT I EXTREM-ORIENT

Les "Edicions de LA NOVA REVISTA" s'enriquiran ben aviat amb una nova col·lecció: "Orient i Extrem-Orient", en la qual seran editats una sèrie nombrosa i variada d'àlbums i de llibres de literatura, d'història i d'art orientals i extrem-orientals escollits. La discussió internacional sobre el tema, vivísim, de l'Orient i de l'Occident, tindrà, amb aquesta col·lecció, entre nosaltres, un positiu i eficaç testimoniatge documental. Col·laboraran en l'esmentada col·lecció escriptors especialitzats d'aquí i de fora d'aquí.

xa plana publiquem alguns d'aquests boxos. Aquest volum serà posat a la venda el mes d'octubre vinent.



Han promès la seva valuosa cooperació a la nostra col·lecció "Orient i Extrem-Orient" els nostres volguts amics Pere Inglada, Alexandre Plana, V. Solé de Sojo, Josep Porta i Joan Sacs.



El primer volum de la sèrie "Orient i Extrem-Orient" és un llibre deliciós de poesia xinesa antiga adaptada per Marià Manent. El llibre, que serà una veritable joia bibliogràfica, és decorat d'un bon nombre de gravats en color al box per Marlet, inspirats en porcellanes, laques i bronzes de les millors èpoques de l'imperi. En aquesta matei-

*Tot el que faci referència a l'esmentada col·lecció pot adreçar-se a la direcció de LA NOVA REVISTA, on hi ha també el dipòsit per a la venda.*



## NOTICIARI

L. N. R. publicarà la traducció d'uns poemes magnífics de PAUL CLAUDEL *il·lustrats, expressament, per FRANCESC DOMINGO.*

Gràcies a aquest mateix *volgut i admirat amic* — dit sigui de passada —, *collaborarà a les nostres planes MARCEL JOUHANDEAU, un dels joves escriptors franceses més discutits i més impressionants. Jouhandeau, ens escriu Domingo des de París, té una passió per les nostres coses, essent ell mateix català: és llemosí.*

El nostre estimat amic i *collaborador JOAQUIM PLA, durant el seu recent viatge a Alemanya i Holanda, ha escrit unes notes per a L. N. R.*

El pintor LLUÍS MERCADER, *el dels paisatges francesos verds i b'aus, treballa ara, segons sembla, en una sèrie, ben diferent d'aquella, de composicions de temes taurins, durament retallats de morat i de groc.*

El nostre *volgudíssim E. C. RICART treballa actualment en el gravat al boix més gran que ha fet fins ara. Dirieu que és un veritable quadro. Representa una cacera al Montseny i és un encàrrec d'En Bofill i Mates.*

Ha estat uns dies entre nosaltres *En MARIAN ANDREU. Ens ha ensenyat els aiguaforts que il·lustren Les papiers de Cléonthe, el darrer llibre de J.-L. Vaudoyer, a punt de scriur. Probablement il·lustrarà, també amb aiguaforts, una Celestina que té el projecte de publicar l'editor i gran bibliòfil Gustau Gili.*

Josep Serra, Ricard Mestres, Antoni Garriga, Carles Figueras, Eduard Egea, Josep Vidal i Joan Vadell, *amics nostres vilanovins, han llançat un projecte i un manifest molt interessants sobre la FIRA DEL LLIBRE que s'ha de celebrar aquest estiu a Vilanova.*

A l'exposició retrospectiva de Francesc Gimeno celebrada al Centre Excursionista "Els Blaus", de Sarrià, A. MARTÍ i MONTEYS, *d'esperit i cor sempre oberts a les nobles causes, ha donat una conferència sobre Gimeno, apòstol.*

La cara VILARÓ ha publicat *El Ventall del Poeta (any III), amb poemes dels nostres millors poetes. No podem reproduir totes les belles mostres que voldriem. Assenyalem, tan solament, el breu epigrama deliciós de JOAN B. SOLERVICENS:*

A la petxina del ventall — l'aigua del vers, tremoladissa i clara, — fa de mirall — i diu l'elogi de la teva cara.

A Sabadell, a l'Exposició de Pintures celebrada a l'Acadèmia de Belles Arts amb motiu del cinquantè aniversari de la seva fundació, hem admirat uns petits olis de JOAN FIGUERES (1863-1921). *Són una revelació. Figueres abandonà la pintura joveñíssim, quan la pintura se li havia lliurat sense reserves. Davant les seves obres més recixides hom sent una vivíssima recança per tantes de possibilitats segades en flor. La sinceritat i sobrietat amb què són executats els seus millors paisatges fan pensar en Corot i els donen una frescor i un interès immarcescibles.*

Mr. WALTER, *intelligent i simpàtic professor a l'Ecole Suisse, prepara una tesi sobre Verdaguer que presentarà, com a tesi, a la Facultat de Lletres de Ginebra.*

L. N. R. publicarà una informació de M. LOUIS LHEM sobre La ciència i l'art del bibelot, *il·lustrada amb dibuixos de R. AULINA.*

La descoberta d'Amèrica, *del nostre volgudíssim R. CARRERAS I VALLS, sembla destinat a obtenir aquí i fora d'aquí un èxit triomfal. Les personalitats més eminents han palesat ja el seu interès per l'obra. Es traduirà al castellà, al francès i a l'anglès.*

El passat dia 10 de maig, féu dos anys que va traspasar en un llit d'hospital aquell home petit, gloriós i humil que es deia ANTONI GAUDÍ, *arquitecte tot de Déu. Extraiem aque-tes frases de la crida amb què la Junta del Temple Expiatori de la Sagrada Família recorda a tots els catalans que encara falten 12.000 pessetes per a la creació, a l'Hospital de la Santa Creu, del llit amb què es vol honorar la memòria de Gaudí. Aquest serà el miller homenatge, el que el gran arquitecte ha d'agrair més. Es reben almoines al Temple Expiatori de la Sagrada Família, a la seva administració (Fontanella, 13, Llibreria Vidua Pla) i a la de l'Hospital de la Santa Creu.*

L. N. R. *parlarà en un dels seus números pròxims de les notables obres de ceràmica d'En JOSEP ARAGAY.*

Dintre les edicions de La Mirada *aparixerà aviat un llibre d'ANTONI ROVIRA I VIRGILI, Teatre de la Natura. Serà el primer volum d'una sèrie que contindrà una selecció*

d'editorials. El segon volum es titularà Teatre de la Ciutat. Teatre de la Natura, dividit en dues parts, Paisatges i Marines i Botànica i Zoologia, portarà un Pròleg confidencial de l'autor.

Altres volums d'aparició imminent dintre la col·lecció "La Mirada" són: Una tragèdia a Lilliput, de JOAN OLIVER; Històries de la carn i de la sang, d'A. ESCLASANS; Els fruits saborosos, de JOSEP CARNER; Tot de contes, de C. A. JORDANA.

Infatigable, LLUÍS G. PLA prepara un nou llibre que, no ho dubtem, serà molt interessant: unes suggestions sobre la vida i el paisatge.

No cal dir com L. N. R. s'adhereix incondicionalment a l'homenatge al seu eminent col·laborador i amic J. PUIG I FERRETER. Els nostres amics de Reus A. Martí i Baiges, Josep Iglésies, Josep Recasens, J. Miquel i Pàmies, Eladi Bergadà i S. Torrell i Eulàlia han redactat una fulla recaptant subscripcions per a poder dur a bon fi l'homenatge projectat, que és una edició magna i generosa d'una obra inèdita d'aquest autor. El manifest acaba amb aquestes paraules que fem nostres:

"Cal, amics, realitzar la pensada del senyor Fàbregas. El Camp en fa un compromís d'honor. Desitgem que Barcelona vulgui ajudar-nos. Esperem que Catalunya tota voldrà sumar-s'hi. Perquè aquesta pensada té un final magnífic. Un cop editada l'obra, pensem fer-ne un present als fills de Puig i Ferrer."

El llibre de Mn. ÀNGEL CARBONELL sobre la religió i la qüestió social, editat per la casa Subirana, és cada dia més llegit i comentat. És una aportació interessantíssima. L. N. R. en parlarà amb l'interès i extensió que es mereix.

Assenyaem les remarcables informacions d'ARMAND OBIOLS sobre homes de lletres catalans.

Dos llibres d'imminent aparició del nostre amic i col·laborador J. FARRAN I MAYORAL: Labor dispersa, en les benemèrites edicions de La Revista, i Homes, obres, polèmiques, editat per un grup d'entusiastes de Mataró.

El moblita BADRINAS ha tingut exposat un dormitori de color ametista i unes ceràmiques de tons llisos molt gentils de forma.

Ha aparegut Radiacions i poemes, de CARLES SINDREU I PONS, llibre que mereixerà de nosaltres un extens comentari.

JOAN MIRÓ, després de l'èxit de la seva Exposició sobrerrealista a la Galeria Bernheim, es troba de nou entre nosaltres.

Brillat-Savarin, que féu compatible el refinament amb la simplicitat, no fóra insensible, de paladar ni d'estil, al Llibre de Cuina Catalana, publicat últimament pel nostre FERRAN AGULLÓ.

Les nits amb cura (deliciós humorisme evocador) és un programa de concert on alguns elements selectíssims de Sabadell (que ens donen tantes lliçons de modernitat i d'activitat inquieta) han acoblat, a base del gran pianista i gran amic nostre Ricard Vinyes, els noms de D. de Severac, Ravel, Auric, Erik Satie, Poulenc, Grau, Mompou i Blancafort.

JORDI ARQUER ha publicat un interessant treball d'estètica i de marxisme: Relacions entre l'art i la lluita de classes.

Es troba entre nosaltres PERE INGLADA, que ens ha portat, com sempre, la última paraula sobre les qüestions, cada dia més debatudes i més suggestives, de l'Orient i de l'Extrem-Orient.

CARLES RIBA i MILLÀS-RAURELL, delegats del P. E. N. Club de Catalunya, han assistit com a representants de l'esmentat Club al Congrés Internacional dels P.E.N. Club a Oslo.

Felicitem — una volta encara — al FOMENT DE LES ARTS DECORATIVES, a la seva Secció d'Estudis de Teatre, i al seu admirable president En Santiago Marco per les sessions últimament celebrades on s'han representat un "nô" japonès i una comèdia de Molière.

Com a pràctic i com a bon auxiliar per a tots els treballs personals de tot home de lletres, no hi ha millor que una màquina d'escriure UNDERWOOD portàtil. Es fabrica en diferents colors, i pel seu aspecte i presentació pot qualificar-se sense exageració de veritable joia d'art mecànic.

L'Auca d'En Pere Piu, amb la qual acaba d'obsequiar-nos el nostre estimat amic JOSEP ALBERT, el conegudíssim i selecte taillor del carrer de Pelai, és una bella mostra de gràcia i gentilesa; l'exquisit artista Jaume Busquets l'ha il·lustrat amb uns dibuixos magnífics. Josep Albert, que no solament vesteix la més selecta joventut, ha sabut confegir uns bells rodolins per l'Auca d'En Pere Piu.

El nostre amic PAUL GUILLAUME prepara la publicació d'uns grans àlbums amb les reproduccions de totes les pintures conegudes dels autors següents: Cézanne, Seurat, Dauterive, Corot, Rencir, Manet, Courbet, Van Gogh, Degas, Derain, H. Rousseau, Matisse, Picasso, Modigliani. Als col·leccionistes que tinguin obres d'aquests pintors i l'hi trame-

tin la llista i l'n procurin fotografies, Paul Guillaume els ho agrairà moltíssim i es farà càrrec de les despeses que això els ocasioni.

Hoste jove, simpàtic i clarivent, el professor xilè A. LATCHAM prepara treballs sobre la nostra terra i la nostra literatura. Chestertonia entusiasta, la seva opinió és que el gran autor d'Herètics, cada dia més estès i admirat arreu del món, assolirà un èxit indescriptible a Catalunya. Creu que hi ha certes afinitats, certes coincidències, que el faran extraordinàriament nostre. A. Latcham ens ha donat per a L. N. R. les primícies d'uns fragments de novella, que publicarem.

En el seu estatge social, Passeig de Gràcia, 34, baixos, ha estat constituïda a Barcelona, el dia 24 del proppassat, l'Associació de Dibuixants Cartellistes, amb la següent Junta Directiva: President, G. Carbonell; Vice-president, A. Aluà; Secretari, W. F. de Soto; Caixer, J. Montañà; Comptador, M. Grau; Vocal 1<sup>a</sup>, A. Capuz i Vocal 2<sup>a</sup>, R. Cartes.

Ha aparegut el primer número de Gasetta de les Arts, refundició, en la seva segona època, de la revista d'aquest nom i de La Ciutat i la Casa. La presentació, acurada i

moderna, l'apariona a les millors revistes estrangeres. El contingut, d'un eclecticisme intel·ligent i escollit, fa de la revista una publicació indispensable. Cal, per tot això, felicitar els nostres amics MÀRIUS GIPREDA, director-proprietari; J. FOLCH I TORRES i RAFAEL BENET, a cura dels quals està, respectivament, l'art antic i l'art modern, i a tots els col·laboradors, entre els quals hi ha provats amics nostres.

Són d'imminent aparició els primers volums de l'edició definitiva de les obres completes de NARCÍS OLLER. Moltes de les obres del venerable escriptor són, avui, introbables. La nova edició, sortida de la casa Gustau Gili (i dit això tot elogi és sobrer), uniformant-les de presentació i d'ortografia, omple, veritablement, un buit, la qual cosa hem d'agrair tots.

Assenyalem les darreres interessants novel·lats de la casa KRA: Lettres de Nicolas II et de sa mère, l'impératrice douairière de Russie, Félix Bertaux: Littérature allemande (dins la col·lecció "Panoramas des littératures contemporaines"), Lettres de Mme de Staël à Benjamin Constant publicades per la Duquessa de Nolde, Charlie Chaplin: Mes voyages, Salomon Reimach: Glozel.

# LA NOVA REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL DE LITERATURA I D'ART

Director: JOSEP M. JUNOY      Redactor en cap: JUST CABOT      Administrador: JOAN PAGÈS

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ

Semestre: 18 ptes. - Trimestre: 10 ptes. - Núm. solt: 3'50 ptes.

Estranger: Semestre: 22'50 ptes.

Redacció i Administració: Portaferriça, 26, 1.<sup>a</sup>

AQUEST NÚMERO HA ESTAT SOTMÈS A LA CENSURA GOVERNATIVA